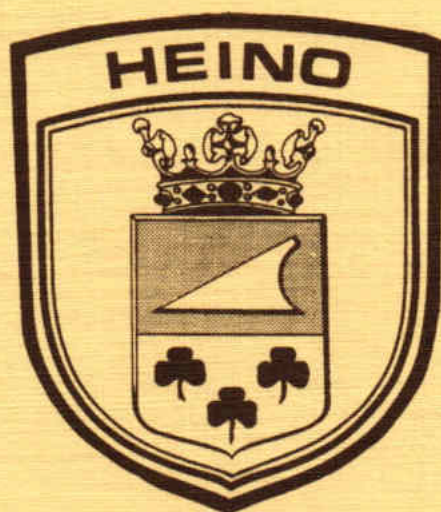

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat:

Davenschot 1, 8141 BB Heino

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)

Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,

de Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,

Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,

van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle

- penningmeesteresse

G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

M.S.H. Donath-Hoppen

Plataan 13, 8141 SM Heino

J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

G.W.M. Hollak,

Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis

H.J.J. Hoppen,

Marktstraat 14, 8141 GC Heino

W. Schuring

De Cingel 5, 8141 BV Heino

Werkgroepen

1. Archeologie

Contactpersoon: Vacant

2. Beeld en Geluid

Contactpersoon: J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

3. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: G.H. Elshof,

Lierderholthuisweg 69, 8055 PK Laag-Zuthem

4. Dialekt

Contactpersoon: H. van der Veen,

Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

5. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

6. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,

Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Geschiedenis

Contactpersoon: Vacant

8. Kruidentuin "Allegardje"

Contactpersoon:

G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres:

Plataan 13, 8141 SM, Heino

tel. 0572-392998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino

D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino

H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino

A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

**Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
16e jaargang - nummer 1 - maart 1996**

INHOUDSOPGAVE

blz. 2	Van de redactie
blz. 3	Veurjoar - M. Wolfkamp-Hansman
blz. 4	Sprekende foto's (31) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 6	Het pand Canadastraat 2-4 en de Kloostermanshof - J.K. Pruim-Reinders
blz. 10	Boerderij- en veldnamenonderzoek - D. van de Klippe
blz. 11	Brief gericht aan burgemeester Antonij Klomp - Marijke Donath-Hoppen
blz. 12	Mgr. Otto Antonius Spitsen - H. Wessels
blz. 16	Het Bezoekerscentrum "West-Salland" - J.K. Pruim-Reinders
blz. 19	"Omheining" in de jaren 1991 t/m 1995 - J.K. Pruim-Reinders
blz. 22	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 24	Schenkeningen

Van de redactie

In dit eerste nummer van 1996 besteden wij ruim aandacht aan het voormalige Helecogebouw en -terrein. Op beide locaties staat het een en ander te gebeuren, reden voor ons om eens wat dieper in de geschiedenis van deze markante plaats in onze gemeente te duiken.

Het Heleco-gebouw, tegenwoordig ook wel de 'Oude Maalderij' genoemd, zal wellicht naast het Bezoekerscentrum Salland-West, ook de plaatselijke VVV en de Vereniging voor Heemkunde Omheining gaan huisvesten. Op het voormalige Heleco-terrein wordt dit voorjaar een begin gemaakt met de bouw van een aantal woningen. Het terrein, gaat de naam 'Kloostermanshof' dragen, naar een van de vroegere eigenaren, de Erven Kloosterman. Er valt zowel over de geschiedenis als over de toekomst van deze plek nogal wat te vertellen, zoals u zult kunnen constateren.

Verder heeft Fenny Hageman, sedert 1990 lid van onze redactie, haar werkzaamheden voor ons team beëindigd. Als lid van het 'opmaakteam' heeft zij de tijd nog meegemaakt dat de kopij, op standvellen geplakt, ingeleverd moest worden bij de drukkerij. Typefouten en veranderingen in de tekst resulteerden vaak in minutieus snij-en plakwerk; lettertjes moesten vaak stuk voor stuk, en zo onzichtbaar mogelijk, vervangen worden. Na de intrede van de computer werd het werk een stuk eenvoudiger. Ook tijdens de redactievergaderingen haalde ze nog menig tik- en spellingsfoutje uit de teksten.

Jammer dat je weggaat, Fenny, en nog wel bedankt voor alles wat je voor de redactie gedaan hebt.

De kopij voor het juni-nummer moet **uiterlijk 1 mei** in ons bezit zijn.

Veurjoar

De daegen wōdt al weer langer,
't veurjoar kump er an.
Er is dan vōlle moois te zien;
de mèensen wōdt er bliede van.

Want ieder joar as 't veurjoar wōdt
dan stoa'j vesteld van al die kleuren:
donker gruun, licht gruun, hele tere blaegies,
't is een wonderlijk gebeuren.

De krentebossen in volle bluui,
èem laeter komt de wilde seringien,
de keersies van de kastanje
en de vogels begint al vrog te zingen.

Al det moois is te zien
bie de Vlaminckhorst in 't Bouwhuusbos.
't Akkerhoornkruud is ter weer en
heel vōlle anemonen tussen 't mos.

Theebössies waeren d'r vrogger ok;
een paer bössies bint weer opekommen.
Hoe of det struukie echt wel hiet
doar bin ik nooit achter ekommen.

Doar stoat zelfs ok nog bluumpies
die'j bienoa nārgens meer vindt:
't is de vogelmelk en oalde stinse-plānties.
Wat mooi det ze er noe weer bint.

Zo toeverdan bin wie der achter
det wie zuunig mut wèen op de natuur.
Loopt er mār uut en kiekt um oe hen
dan zie'j, det op de duur
het landschap zichzelf herstelt;
det 't goed giet, want iedere keer
zie'j in bos, bārm en veld
die oale, bekende bluumpies weer.

M. Wolfkamp-Hansman

Sprekende foto's (31)

De familie Kloosterman was in de vorige eeuw een vooraanstaande familie in Heino. Zij behoorden tot de notabelen van het dorp: ze hadden zitting in de kerkeraad en de diakonie van de Nederlands Hervormde Gemeente, waren lid van de gemeenteraad, zetters van de direkte belasting, etc. Tevens waren ze kapitaalkrachtig.

Gaan we op zoek naar de herkomst van de familie Kloosterman, dan treffen we in het doopboek van de Hervormde Gemeente van Heino aan:

Klooster Albert of Albert Kloosterman, die zijn kinderen laat dopen in de periode 1712-1720; wie zijn vrouw is wordt niet vermeld.

1e. Jan, gedoopt op 31 januari 1712, waarschijnlijk jong overleden.

2e. Jan, gedoopt 22 oktober 1713.

3e. Hendrick, gedoopt 7 juli 1715, waarschijnlijk jong overleden.

4e. Hendrina, gedoopt 4 augustus 1720.

Hendrina trouwt met Gerrit Kortenhorst. Volgens de volkstelling van 1748 woont in het Dorper Rot in Heino de weduwe Cortenhorst, bij haar in huis hebbende haar zoon Garrit Kortenhorst en zijn vrouw Hendrina Alberts. Gerrit Kortenhorst wordt te Heino begraven op 16 april 1779 en zijn vrouw Hendrina op 20 januari 1787. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen aangetroffen.

1. **Jan Alberts Kloosterman**, gedoopt 22 oktober 1713, landbouwer, trouwt met Asselina Warners van der Vegte, woonachtig in het Langeslag, carspel Dalfsen. In 1766 is Asselina als weduwe van Jan Alberts Cloosterman woonachtig bij 't Hoge Vonder op de Weteringe. Uit hun huwelijk worden negen kinderen geboren, allen gedoopt in de Nederlands Hervormde Kerk te Heino.

1. **Willemientien**, gedoopt 3 maart 1737, waarschijnlijk jong overleden.

2. **Everwijn**, gedoopt 23 februari 1738,

*Giesinus Johannes Kloosterman,
1827-1917*

schoolmeester aan de Lentherschool in de periode plm. 1770-1791, nu Twentseweg 4 gemeente Dalfsen.

3. **Geessien**, gedoopt 27 maart 1740, trouwt met Gerrit Helmich van der Vegte.

4. **Gerrit Warners**, gedoopt 1 oktober 1741, waarschijnlijk jong overleden.

5. **Mergien**, gedoopt 25 maart 1745, begraven Heino, 16 augustus 1770.

6. **Albertus**, gedoopt 8 april 1746, schoolmeester aan de Lentherschool in de periode 1791-1799, raadslid gemeente Dalfsen, landbouwer op het Erve Langeslag.

7. **Gerrit Warners**, gedoopt 17 maart 1748, raadslid gemeente Heino, landbouwer en herbergier in het dorp Heino.

8. **Berent Hendriks**, gedoopt 17 maart 1748, waarschijnlijk jong overleden.

9. **Janna**, gedoopt 24 mei 1750, waarschijnlijk jong overleden.

2. Zoon **Everwijn**, gedoopt 23 februari 1738, heeft uit zijn huwelijk met Eva Pots drie kinderen, die ook in de Nederlands Hervormde Kerk te Heino worden gedoopt:

a. **Asseliena**, gedoopt 10 december 1775, trouwt met Tonie Tichelhof, raadslid gemeente Heino, landbouwer, Lierderholt-huisweg 51.

b. **Jan Hendrik**, gedoopt 19 januari 1777,

schoolmeester aan de Lentherschool (1799- ±1815), koopman, winkelier, raadslid gemeente Heino, Canadastraat 6-8.

Uit zijn huwelijk met Johanna Theodora ten Hove worden geen kinderen geboren.

c. **Hendrike**, gedoopt 5 maart 1780, trouwt met Willem Berends te Raalte.

6. Zoon **Albertus**, gedoopt 8 april 1746, heeft uit zijn huwelijk met Geertjen Dijk geen kinderen. Ze wonen op het Erve Langeslag, buurschap Lenthe, carspel Dalfsen, nu Langeslag 47-49, Laag-Zuthem. Later verhuist men naar Canadastraat 2-4.

7. Zoon **Gerrit Warners**, gedoopt 17 maart 1748, trouwt met Margien Klaas van het Poortmans in de Zandsteeg, nu Zuthemerweg 9. Hij wordt ook wel Gerrit Warners Kortenhorst genoemd, waarschijnlijk omdat hij zijn oom Gerrit Kortenhorst opvolgt als kastelein. Gerrit Warners en zijn echtgenote wonen Marktplein 4 en hebben een dochter Asseliene (1791-1799) en een zoon Jan Assies (1800-1830). Jan Assies, landbouwer, trouwt met Woltijn Lindeboom, dochter van Evert Lindeboom, koopman, molenaar, gemeenteraadslid van Heino en assessor. De vijf kinderen uit hun huwelijk zijn: **Margien** (1823), zij trouwt met Sijbrand Jansen, koopman te Zwolle; **Evert Albertus** (1824-1904) is officier in het Amerikaanse leger en woont in New York. Hij overlijdt te Heino en in zijn overlijdensakte staat vermeld, dat hij weduwnaar is van onbekend; **Gerrit Warners** (1826-1857) is logementhouder en bakker in ons dorp. Van zijn vier kinderen uit het huwelijk met Gerritdina Gezina Frijling overlijden er twee op zeer jonge leeftijd en twee, ongehuwd, als jong volwassene; **Werners of Warner** (1829) vertrekt naar 's- Gravenhage; **Gesinus Johannes** (1827-1917) is logementhouder, tapper, manufacturier, bakker en graanmolenaar. Hij trouwt met Gesina Femma Frijling, een zus van zijn schoonzuster. Van zijn vijf kinderen overlijden er vier op zeer jonge leeftijd, zijn jongste dochter Woltina Margo, geboren 12 juni 1861, blijft ongehuwd en overlijdt te Heino 15 december

Margo (Woltina Margo) Kloosterman, 1861-1935.

1935. Woltina Margo, in Heino beter bekend als juffrouw Margo Kloosterman, woont in het herenhuis Marktplein 2, dat inmiddels is afgebroken om plaats te maken voor de Raiffeisenbank, nu huisartsenpraktijk.

Gesinus Johannes Kloosterman en zijn dochter Margo, van wie wij een foto hebben geplaatst, waren de laatsten van het geslacht Kloosterman in het dorp Heino.

Over de familie Kloosterman valt nog veel meer te schrijven, gezien de vele akten in rechterlijke en notariële archieven met betrekking tot aankopen, verkopen, testamenten, legaten, boedelscheidingen, hypotheeken en leningen. Voor dit artikel hebben wij een samenvatting gemaakt.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Zwolle: transportregister van de gemeente Zwolle blz. 498 d.d. 30 april 1766.
- Gemeente-archief Heino: bevolkingsregisters en burgerlijke stand.
- Vereniging voor Heemkunde: doop-, trouw- en begraafregisters; boek "Uit de geschiedenis van Dalfsen".

Het pand Canadastraat 2-4 en de Kloostermanshof

Het pand Canadastraat 2-4 met links de winkel van de landbouwvereniging, in de volksmond "de Bond".

Momenteel staat het bestemmingsplan "Kloostermanshof" volop in de belangstelling, want op het voormalige Heleco-ABC-terrein worden wegen aangelegd en woningen gebouwd.

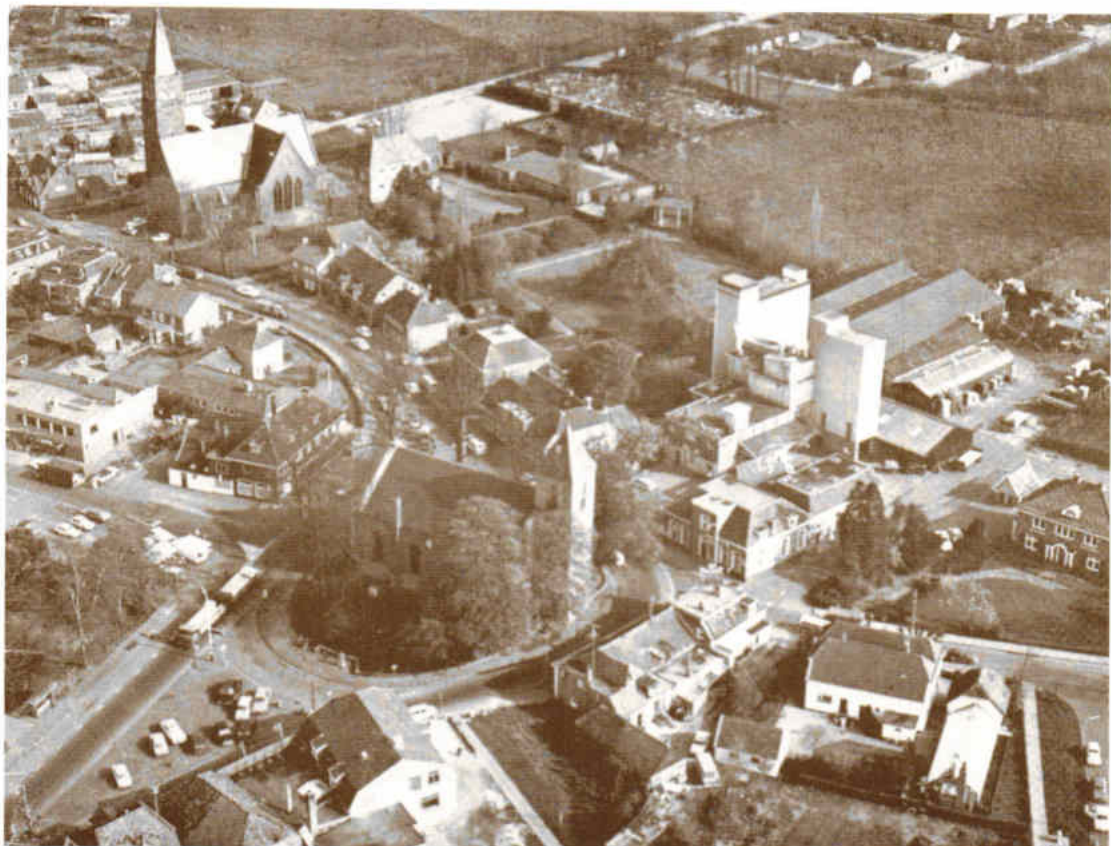
Het bestuur van de Coöperatieve Vereniging "Heleco" b.a. bekijkt begin negentiger jaren de mogelijkheden tot samenwerking of fusie met een buurtcoöperatie. Begin mei 1991 gaat men hierover besprekingen voeren met ABC Lochem. Op 28 december 1991 wordt de fusie-akte getekend tussen de Coöperatieve Vereniging "Heleco" b.a. en de Coöperatie ABC te Lochem. Heleco wordt in 1992 overgeplaatst naar Lochem en in 1993 worden in Heino de gebouwen afgebroken met uitzondering van de malerij en het pand Canadastraat 2-4.

De grond, waarop de gebouwen van Heleco

hebben gestaan, nu dus "Kloostermanshof" geheten, en de Malerij worden in 1994 door de gemeente Heino aangekocht van ABC te Lochem. De akte wordt gepasseerd op 31 maart 1994 bij notaris Mr. J.H. Kappert te Heino. Vervolgens laat de gemeente de grond reinigen en bouwrijp maken. Voor de Malerij gaat zij een passende bestemming zoeken in de vorm van een bezoekerscentrum. De plannen daarvoor zijn momenteel in een ver gevorderd stadium.

Van oorsprong is de "Kloostermanshof" een erf met tuin behorende bij het pand Canadastraat 2-4 en een tuin met boomgaard en bouwland behorende bij het aan de overkant gelegen Munnikenhuis, Stationsweg 2.

De huidige eigenaar van het pand Canadastraat 2-4 is de Kerkvoogdij van de Her-

Gezicht op de dorpskom van Heino omstreeks 1970; ter rechterzijde van de toren het pand Canadastraat 2-4 met de gebouwen van de Coöperatieve Vereniging "Heleco".

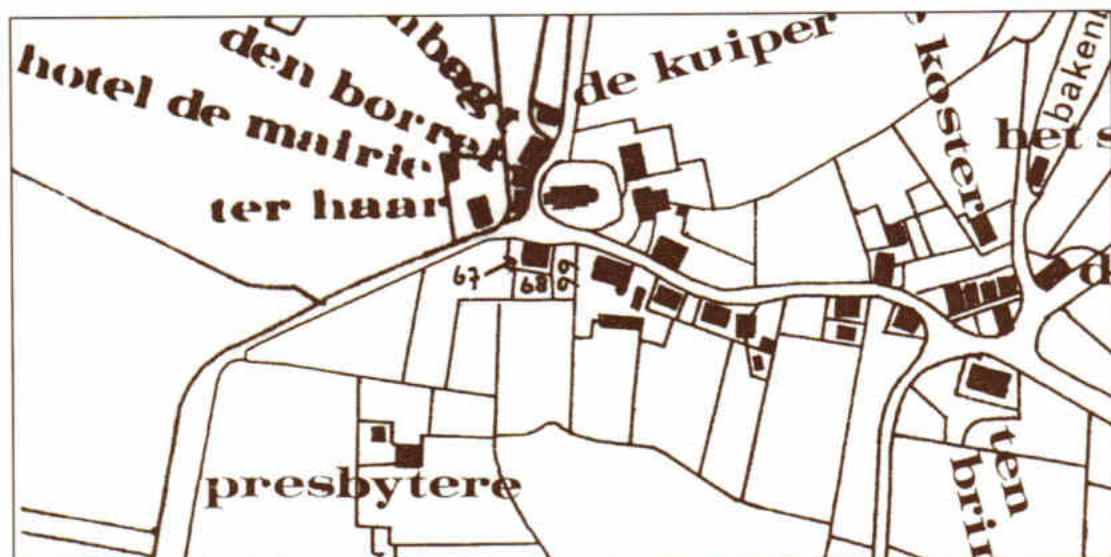
vormde Gemeente Heino, die het huis met erf aankoopt van ABC te Lochem. De akte wordt gepasseerd op 30 december 1993 bij notaris Mr. J.H. Kappert te Heino. Inmiddels is een gedeelte verhuurd aan Makelaardij en Assurantiën Van der Heyden en een gedeelte aan het Vertaalbureau PassWord, terwijl de overige vertrekken gebruikt zullen worden voor kerkelijke doeleinden.

Voor 1800 stonden er weinig huizen rondom de Nederlands Hervormde Kerk, toen Gereformeerde Kerk geheten. Na de Franse tijd kwam er meer bebouwing.

Het pand Canadastraat 2-4 kent een rijke historie, evenals de panden Canadastraat 6-8 en 10, waarover een artikel verscheen in "Omheining" van december 1988. In "Omheining" van september 1993 werd

aandacht geschonken aan de Malerij. Bij de inventarisatie Jongere Bouwkunst 1850-1940 door het Oversticht te Zwolle in december 1988 wordt het pand Canadastraat 2-4 als volgt omschreven. Bouwstijl: eclecticisme; gevels: machinale baksteen; dak: afgeknot schilddak met pannen gedekt; bijzonderheden: symmetrische voorgevel met risalerende, verhoogde middentravee met plat, vensters met profiellijsten en terracotta decoraties met vrouwen- en mannenkoppen, hoeklisenen, daklijst met terracotta schijnkorbelen op de hoek, aangebouwd bedrijfsgebouw van recentere datum aan de achterzijde met zwengelpomp.

De Ned. Herv. Kerk met haar omgeving is een "oud stukje Heino" waarover Mgr. A.E. Rientjes in zijn artikelenreeks "Uit de ge-

1832: sectie C 66 tuin, C 67 huis en erf, C 68 tuin.

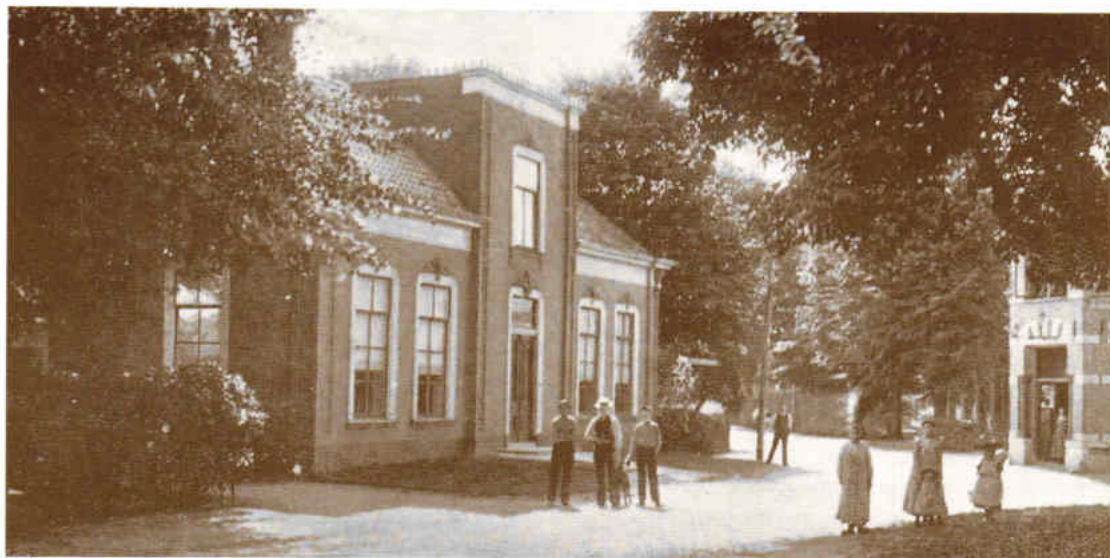
schiedenis van de marke en schoutamt van Heino" (1931-1932) het volgende schrijft met betrekking tot de plek waar nu het pand Canadastraat 2-4 zich bevindt: "Vroeger stond op de plaats, waar vroeger het huis van wijlen notaris Spitzen stond (thans Boerenbond) een baar- of dodenhuisje waarover allerlei griezelige verhalen gingen en aangeduid werd als "bie 't Munnikenhuus". Dit dodenhuisje zal naar alle waarschijnlijkheid eind 1700 verdwenen zijn.

Dankzij de Dienst voor het Kadaster en de openbare registers zijn vanaf 1832 van ieder stukje grond in Nederland alle gegevens vastgelegd (1). Dat betekent dat we kunnen zien, dat in 1832 op het voormalige Helecoterrein alleen het pand Canadastraat 2-4 aanwezig was met de daarbij behorende tuin en erf; kadastraal bekend sectie C nr. 66, 67 en 68. Eigenaresse is dan mevrouw Geertjen Kloosterman-Dijk, weduwe van Albertus Kloosterman en renteniersche van beroep. Hun huwelijk vindt plaats te Dalfsen op 3 november 1780. Hij is dan woonachtig in Lenthe onder Dalfsen en zij te Herfte onder Zwolle.

Omdat hun huwelijk kinderloos blijft, laten zij op 15 oktober 1804 een testament opmaken voor de Schout van Hellendoorn (2). Ze wonen

in die periode op het Erve Langeslag in de buurtschap Lenthe, nu Laag-Zuthem. Op 25 januari 1822 wijzigen zij dit testament bij notaris Willem Henrik Royer te Zwolle wat het legaat betreft aan de Diaconie van Dalfsen. Op 28 februari 1823 vernietigen beiden hun vorige testamenten bij dezelfde notaris Royer, maar laten in hun nieuwe testament vastleggen, dat hun neef Jan Hendrik Kloosterman (oom/tantezegger) 'het regt en de bevoegdheid' zal hebben om, na het overlijden van testateur of testatrice, het huis met hof, bouw- en weidegrond, groot ongeveer drie drie vierde bunder, gelegen in het dorp Heino tegenover de kerk, dat door de testateur en testatrice zal worden aanvaard en betrokken, over te nemen tegen 'ene Somma van' f 1500,00. Zowel Albertus Kloosterman als zijn echtgenote wonen dan nog op het Erve Langeslag, in de buurtschap Lenthe (3). Tot 28 februari 1823 was Jan Hendrik Kloosterman nog erfgenaam van het Erve en Goed het Langeslag, over te nemen onder bepaalde voorwaarden voor een Somma van f 8000,00, daarna dus van het huis in het dorp Heino.

Het lijkt aannemelijk, dat de heer en mevrouw Kloosterman in 1823 de boerderij in Laag-Zuthem verruilen voor de woning bij de kerk

Het huis van de familie Spitzen omstreeks 1900.

in Heino, waar Albertus Kloosterman overlijdt op 17 augustus 1826, oud ruim 80 jaar en zijn echtgenote Geertjen Dijk op 15 juni 1838, oud 84 jaar.

Helaas hebben wij niet kunnen achterhalen of de woning Canadastraat 2-4 in 1823 is gebouwd of dat die al aanwezig was voor 1823.

In het eerste bevolkingsregister van de gemeente Heino 1840-1845 treffen we Klaas van den Berg met zijn gezin aan op het adres Canadastraat 2-4. Hij is tapper van beroep en heeft zo goed als zeker een café gehad. Als zijn vrouw in 1854 komt te overlijden hebben de kinderen recht op hun erfdeel en zodoende verkoopt Klaas van den Berg in 1856 huisraad, bouw- en meetgereedschappen, hooiland, weiland, vee, hooi en zijn zitplaats "De Tengnagelsbank" onder het orgel in de kerk der Hervormde gemeente Heino (4).

Hij vertrekt dan uit Heino op 22 februari 1857 en gaat naar Dalfsen.

In de periode 22 februari 1857 tot zijn overlijden te Heino op 23 april 1860 woont notaris Nicolaas Petrus Mattheus van Bael in de woning aan de Canadastraat 2-4.

Daarna, vanaf 1 mei 1860 tot 1 november

1864 is op Canadastraat 2-4 gevestigd, Daniël Petrus Peel, heel- en vroedmeester en in de loop der tijd voegen zich daarbij nog twee zusters en een broer van hem.

Op 16 mei 1865 wordt notaris Rudolph Spitzen bewoner van genoemd huis. Hij is degene, die als eigenaar en bewoner diverse veranderingen aan de woning aanbrengt en met de aankoop van het bouwland achter zijn woning zijn perceel vergroot. Hij bouwt in 1866 een schuur c.q. koetshuis; in 1877 een schuur en in 1881 vergroot hij zijn woning (5). Notaris Spitzen overlijdt te Heino op 5 november 1893. Op 4 oktober 1901 volgt een boedelscheiding ten kantore van notaris Wilhelmus Permentier te Heino. De oudste zoon Alphonsus Joseph Hendrik wordt dan eigenaar van het huis.

Op 29 juni 1917 verkoopt Alphonsus Joseph Hendrik Spitzen aan de coöperatieve landbouwvereniging Heino en omstreken gevestigd te Heino het onroerend goed gelegen te Heino, kadastraal bekend sectie C 1416 als huis, stal, erf en tuin. De koop geschiedt voor de som van f 14.000,00 en zal ingaan op 1 september 1917, zodanig mag voor 1 september in gebruik genomen worden de schuur, de zolder en de achterste kamer of

tuinkamer. Het pand Canadastraat 2-4 wordt door de landbouwvereniging in twee gedeelten gesplitst. Tot 11 november 1947 komt op nummer 2 het kantoor en op nummer 4 wonen achteréenvolgens Wilhelmus Labots, Jan Willem Jonker, Gerrit van der Vegt en Arend Broenink. Op 11 november 1947 komt het kantoor met een winkel op Canadastraat 4; Arend Broenink verhuist naar Canadastraat 2 en woont daar nog tot 6 mei 1965, daarna volgt Gerrit Bekedam en tot slot Theodorus M. Veltmaat.

In de periode, dat de coöperatieve landbouwvereniging eigenaar is, vergroot zij haar perceel door aankoop of ruiling van grond. Ook wordt er in die periode ingrijpend gebouwd en verbouwd. Alle grond wordt zo goed als geheel benut. Het eerste gebouw, de korenmalen, gebouwd in 1919, is in 1922 al aan een uitbreiding toe, vervolgens komen er een weegbrug, diverse loodsen en silo's. Regelmatig worden de bedrijfsgebouwen en -machines uitgebreid. Zelfs de naam van de

vereniging verandert in de loop der jaren enkele malen en het is de Coöperatieve Vereniging "Heleco" b.a., die per 1 januari 1991 fuseert met ABC Lochem.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- 1) Rijksarchief Overijssel: Instanties Schatting Grondbelasting inventaris nr. 33.
 - 2) Rijksarchief Overijssel: toegangsnummer 60-1 Hellendoorn 44-1796-1805.
 - 3) Gemeente-archief Zwolle: notarieel archief inventaris nr. N 001-880 notaris W.H. Royer 1822-472/473 en 1823-805/806.
 - 4) Rijksarchief Overijssel: notarieel archief Heino notaris Van Bael 1856-599/613/633.
 - 5) Gemeente-archief Heino: uitgaande brieven (grondbelasting).
- Vervolgens:
- Gemeente-archief Heino: bevolkingsregisters en burgerlijke stand.
 - Vereniging voor Heemkunde: archief van Heleco w.o. "Voertaal", voorlichtingsblad van ABC nr. 10-1995; Inventarisatie Jongere Bouwkunst 1850-1950.

Boerderij- en veldnamenonderzoek

Al enkele jaren is een werkgroep binnen onze heemkundevereniging bezig met het verzamelen van boerderij- en veldnamen. Een aantal van de boerderijen in onze omgeving werd bijna 500 jaar geleden al genoemd in het Schattingsregister van Salland van 1520, een register dat onlangs in boekvorm uitgegeven werd door het Rijksarchief in Overijssel.

Bij de term 'boerderijen' moet men niet direct denken aan de bouwwerken zoals ze er vandaag de dag staan, maar meer aan het feit dat er 500 jaar geleden op die bepaalde plaats al iets stond van waaruit landbouw werd bedreven.

Met de benaming uit die tijd lezen wij over 'Averheyne', 't Zegesvelt', 'Eyssink', 'Kreyenschate', 'Ramstede', 'Delmendyck', 'Topsvoirt', 't Sant', en 'die Borch'.

Het kostte ons weinig moeite om te ontdekken dat het hier gaat om lokaties aan de Lemelerveldseweg, Zwolseweg, Hubertsallee, Nieuwe Wetering, Zuthemerweg en om het bouwhuis van de Bredenhorst aan de Molenweg.

Uiteraard lagen en liggen rond deze boerderijen vele stukken grond met zogenaamde veldnamen. Door de veelvuldige veranderingen in de structuur van het platteland zijn deze namen snel aan het verdwijnen. Vele stukken grond kregen de laatste decennia andere eigenaren en ook door de ruilverkaveling verdwijnen de vroegere gronden, tegenwoordig veldnamen geheten.

De werkgroep is bezig deze boerderij- en veldnamen vast te leggen en wil van het onderzoeksresultaat een boekwerkje vervaardigen dat te zijner tijd zal worden uitgegeven.

Bij het onderzoek kwam men o.a. een familienaam tegen bij een bepaald perceel. Later bleek dat deze familie al ruim 150 jaar geleden naar Wijhe was vertrokken, maar hun naam blijft nog voortleven in een stuk land. Dit is maar één voorbeeld uit de vele interessante zaken, die bij dit onderzoek naar boven gekomen zijn.

D. van de Klippe

Brief gericht aan burgemeester Antonij Klomp

Zwolle, 5 december 1832

Onderwerp: Aflevering der Kadastrale Stukken

Ik heb de eer UHEG. te informeren dat de Kadastrale Stukken voor uwe Gemeente bestemd, op het Bureau van het Kadaster alhier van heden af verkrijgbaar zijn gesteld, des 's morgens van 10 tot 12 uren, met verzoek om dezelve ten spoedigste te doen afhalen. En daarbij bedacht te zijn op zoodanige middelen van vervoer, dat deze belangrijke stukken, die *groot van omvang zijn*, op eene geschikte en zindelijke wijze zonder beschadiging kunnen worden overgebracht.

*De Inspecteur van het Kadaster
in de Provincie Overijssel*

w.g.: Gallé

Aan: *Den Heer Burgemeester*
Van: *Heino*

Bron:

- Gem. Archief Heino; Ingekomen stukken 1831-1832.

In bovenstaande brief, gericht aan de toenmalige burgemeester van Heino, Antonij Klomp, wordt vermeld wanneer hij de stukken betreffende de Kadastrale Atlas van Heino kan ophalen. U, voorintekenaren, zult zich zo langzamerhand wel afvragen wanneer u een dergelijk bericht kunt verwachten. Welnu, het vereiste aantal voorintekeningen is, na een moeizame start, toch gehaald en ook de sponsoring is grotendeels geslaagd.

Helaas is door ziekte binnen de gelederen van de redactie van de Stichting Kadastrale Atlas Overijssel enige vertraging ontstaan voor wat betreft het persklaar maken van de uitgave. Maar uiteindelijk is het allemaal gelukt en het ligt in de bedoeling dat de atlas in de week van 14 t/m 20 april uitkomt. Waar en wanneer u uw bestelde exemplaar kunt afhalen zal t.z.t. nog bekend gemaakt worden via de regionale dagbladen en Tekst TV Heino.

Namens de redactie van de Kadastrale Atlas Heino,

Marijke Donath-Hoppen

Mgr. Otto Antonius Spitsen

Eerste Pastoor van de Parochie Heino

Na de afscheiding van de Zuidelijke Nederlanden in de eerste helft van de vorige eeuw, ontstond binnen de Rooms Katholieke Kerk in Nederland een discussie om het stelsel van ondergeschikte aarts priesters chappen te vervangen door een bisschoppelijke hiërarchie. De breve 'Ex qua die' van 4 maart 1853 bracht de beslissing. Paus Pius IX verhief daarin de apostolische vicariaten Den Bosch, Roermond en Breda tot bisdommen en stelde noordelijk daarvan een aartsbisdom Utrecht en een bisdom Haarlem in.

De seminariepresident Mgr. Franciscus van Vree (1807-1861) werd de bestuurder van Haarlem. Mgr. Johannes Zwijsen (1792-1877), die zeer in de gunst stond van Koning Willem II, werd de aartsbisschop van Utrecht. Zwijsen en Van Vree moesten op allerlei plaatsen een eind maken aan het stelsel van parochiale begrenzing volgens sympathieën. Alle energie was nodig voor het bouwen van nieuwe kerken en het inrichten van scholen. In die tijd viel dan ook het besluit om voor Heino een zelfstandige parochie te stichten, losgeweekt van Lierderholthuis. Het was Mgr. Zwijsen - aartsbisschop van Utrecht - die in 1857 aan Otto Antonius Spitsen het pastoraat van de in oprichting zijnde parochie Heino aanbood. Tot dan kerkte Rooms Katholiek Heino in Lierderholthuis.

Spitsen aanvaardde dit aanbod gaarne. De brief van 1 juli 1857 waarin hij dit deed - nog van Warmond uit - klinkt weemoedig: 'Op de vraag van Uwe Doorluchtige Hoogwaardigheid, hoe ik over Heino denk, heb ik mij niet te beraden. Wel moet ik in dezen brief, om oprecht te zijn, nog eens betuigen, dat ik niet zonder smart van eene betrekking scheid, waarvoor ik steeds bijzondere neiging gevoeld heb, doch wjl dit nu eenmaal zoo schijnt beschikt, en ik pastoor zal worden, is

Mgr. O. A. Spitsen.

de nieuwe parochie van Heino mij in vele opzichten aangenaam, zoodat ik Uw H.W. dank moet zeggen.'

Toen Spitsen in het najaar van 1857 in Heino arriveerde, was het kerkgebouw nog niet geheel voltooid. Ook de pastorie was nog niet klaar en hij nam zijn intrek bij één zijner parochianen. De akte van oprichting van de parochie Heino las Spitsen begin maart 1858 van de kansel voor.

Dat aan de komst van de eerste pastoor voor de zojuist gestichte parochie de nodige publieke aandacht werd geschonken blijkt o.a. uit een artikel in de Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant van 19 februari 1858.

Daarin lezen we:

'Heino 15-2-1858 - De dag van heden was voor deze gemeente een opregte feestdag. De Weleerwaarde heer Spitsen, benoemd R.C. priester en pastoor alhier, deed heden zijnen intocht in deze gemeente. Reeds in den morgen was men bezig deze plegtigheid zo feestelijk mogelijk te maken. Van vele

Interieur oude R.K. kerk te Heino omstreeks 1920.

gebouwen wapperden vlaggen; terwijl een veertigtal mannen, allen te paard gezeten, zich tegen de middag op weg begaven om Zijne Eerwaarde in te halen. Nevens het van hier gezonden sierlijk opgetooide rijtuig terug keerende, kwamen zij dit dorp binnen, waar talrijke saluutschoten zijn Eerwaarde verwelkomden. Te huis gekomen werden allen regt feestelijk onthaald, terwijl onderscheidene notabele ingezetenen zijn Eerwaarde een bezoek brachten, dat tot in de avond voortduurde. Schoon mag het genoemd worden, dat protesianten zoo wel als catholijken aan dit alles deelnamen, en zij alzoo het ondubbelzinnige bewijs gaven, dat eensgezindheid en verdraagzaamheid door hen bemind worden. Bij deze gelegenheid werd een meisje, naar alle waarschijnlijkheid door onvoorzichtigheid der moeder, door een paard overreden, waardoor zij een been brak.*

Nu het ontstaan van de R.K. parochie Heino in een enkele globale schets in historisch perspectief is geplaatst, zal wat nader wor-

den ingegaan op de familie Spitsen. (In sommige publicaties ook als Spitz en geschreven). Daarvoor gaan we naar Steenwijkerwold, waar op 18 oktober 1823 Otto Antonius werd geboren uit het huwelijk van Hendrik Spitsen en Maria Fleer. Bijna zes jaar later, op 11 juni 1829 werd uit hetzelfde huwelijk Rudolph Spitsen geboren. Vader Hendrik Spitsen was bakker en in latere jaren (ook) gemeenteontvanger te Steenwijkerwold. Rudolph zou zich in 1860, nog ongehuwd en dan afkomstig uit Bemmelen (Gld) als notaris te Heino vestigen als opvolger van N.P.M. van Bael.

Otto Antonius werd, 12 jaar oud, door zijn ouders naar Uden (N.Br.) gezonden om er zijn gymnasiale vorming te ondergaan of, zoals men in het Zuiden veelal zei, er zijn 'humaniora' te volbrengen.

Daar Otto Antonius in de geestelijke stand wilde treden, bezocht hij daarna het seminarie op het Huis Bergh ('s-Heerenberg) en sedert 1842, toen deze instelling werd opgeheven, dat te Warmond. Toen hij twee jaar later Warmond verliet, was hij 21 jaar en te jong om de priesterwijding te ontvangen. Hij ging

naar de Universiteit van München om er zijn studies voort te zetten. Zijn, overigens korte, verblijf daar heeft grote invloed gehad op zijn vorming. Hij vond er een veel ruimer horizon en theologen van geheel ander formaat dan hij in Nederland had leren kennen.

In 1846 keerde Otto in Nederland terug om de priesterwijding te ontvangen. Deze werd hem te Warmond op 6 juni toegediend door Mgr. C.L. baron van Wyckerslooth, heer van Schalkwijk, bisschop van Curium i.p.i., welke in die dagen - het was immers vóór het herstel der bisschoppelijke hiërarchie - in de Noordelijke Nederlanden als wijbisschop optrad.

Na zijn priesterwijding werd Spitsen geplaatst in de geestelijke bediening. Een jaar te Zwolle, een half jaar te Lierderholthuis en enige maanden in zijn geboorteplaats Steenwijkerwold. Vervolgens werd hij in 1848 kapelaan te Groningen, waar hij tot 1851 is gebleven. In die periode ontwikkelde hij zijn gaven als publicist.

De voorganger van Hendrik de Cock als predikant te Ulrum (Gr.) was Petrus Hofstede de Groot die in 1848 hoogleraar en schoolopziener te Groningen was. Prof. Hofstede de Groot reageerde in een felle brochure op het gepubliceerde grondwetsontwerp van 17 maart 1848. Spitsen nam die brochure grondig onder handen in zijn 'Brief aan Hofstede de Groot', die zeer veel aandacht trok. Wat in het tegenbetoog van Spitsen opvalt is het gevoel van verbondenheid, dat hem bezielde, met de 'Afgescheidenen', die steeds als geloofsbroeders tegemoet worden getreden. In 1834 traden onder leiding van de predikanten H. de Cock en H.P. Scholte de Orthodoxen uit de Ned. Herv. Kerk en stichtten de Christelijk Gereformeerde Kerk. In 1851 werd Otto Anton Spitsen opnieuw in Zwolle geplaatst en hij vervulde daar een rustig rectoraat met kennelijk de bedoeling hem nog wat tijd voor studie te gunnen; zijn overheid had haar plannen met hem. Want in datzelfde jaar werd hij benoemd tot hoogleeraar aan het grootseminarie te Warmond waar hij de dogmatiek doceerde. Tot de hoogleraren waarmee Spitsen te Warmond

heeft samengewerkt, behoorden o.a. de preases F. van Vree, de latere bisschop van Haarlem, C. Bottemanne, eveneens later bisschop van Haarlem en C. Broere, de laatste één der meest sprankelende geesten in de geschiedenis van de katholieke emancipatie.

We naderen nu het voor Spitsen, voor Heino en voor Lierderholthuis cruciale jaar 1857. Spitsen's vriend Mr. J.I. van Doorninck schreef (in 1889), dat 'een wijziging in de seminaria in 1857 ten gevolge [had], dat Spitsen buitengesloten geraakte.' Een bevredigende verklaring geeft Van Doorninck daarvoor niet. Wel wordt door Dr. F.B.M. Tangelder verondersteld dat de ontwikkelingsgang rond de Duitse R.K. theoloog Ignaz Döllinger, afgod zijner leerlingen, waaronder ook Spitsen in zijn Münchense periode, die voorzichtigheid deed betrachten met Spitsen. Ignaz Döllinger namelijk had zich ondertussen in Duitsland ontwikkeld tot het middelpunt van het verzet tegen de dogmaverklaring der pauselijke onfeilbaarheid en raakte later buiten de kerk. In elk geval heeft Spitsen het vertrek uit Warmond als zeer pijnlijk gevoeld. We begrijpen misschien nu ook beter de weemoed, die tot uitdrukking komt in zijn brief van 1 juli 1857, waarbij hij het pastoraat te Heino aanvaardt.

Om de pijn wat te verzachten nam Mgr. F. van Vree - vroegere collega, nu bisschop van Haarlem - hem nog in 1857 mee op zijn eerste 'ad limina-reis' naar Rome. Paus Pius IX benoemde toen Spitsen tot ere-kapelaan (sacellanus extra muros), een benoeming die door Paus Leo XIII zou worden hernieuwd. Eenmaal in Heino, werd Spitsen zozeer met zorgen overladen, dat hij later zou zeggen: 'Inderdaad hadde ik alles zo vooruitgeweten, ik ware misschien voor de taak teruggeschrikt en hadde deze pastory niet durven aannemen.' Om gezondheidsredenen vroeg Spitsen reeds in 1859 om een vaste kapelaan. De aartsbisschop zond hem als assistent de kapelaan van Harmelen, J.L. baron van Hugenpoth. Na vier maanden al smeekte Van Hugenpoth de aartsbisschop hem niet te

Heino kapelaan te maken; hij voelde zich hier bij pastoor en parochie helemaal niet op zijn plaats.

Toen de eerste jaren van zorg, zorg over de armzalige toestand van de in gebruik genomen kerk en zorg over de zeer ongunstige geldelijke situatie, voorbij waren, voelde Spitsen zich zeer wel thuis in Heino. Ook zijn gezondheid leek verbeterd te zijn, want op een vraag van de aartsbisschop of die een drukkere pastorie toe zou laten, antwoordde Spitsen in 1866 bevestigend. Een half jaar later volgde zijn verplaatsing en werd hij te Zwolle pastoor van de O.L. Vrouwekerk als opvolger van K. van Kessel, de laatste aartspriester van Salland en Drenthe. Enkele dagen voor Kerstmis 1866 aanvaardde Spitsen zijn bediening als pastoor te Zwolle. Op de derde adventszondag van 1866 hield Spitsen in Heino vanaf de kansel een gevoelvolle en mooie afscheidsrede. 'Ik stel mij', getuigt hij in die afscheidsrede, 'op mijn nieuwe standplaats geen genoeglijker dagen voor dan ik hier heb doorgebracht.' Hij verheugde zich in de eerbied, de hoogachting en het vertrouwen zijner Heino'se parochianen, al waren er enkele 'die hem het leven in Heino verbitterd, sommige zeer verbitterd hebben', lieden, 'die goede bedoelingen miskend hebben, bij wie [mijn] ijverigste pogingen niet hebben gebaat.' Ook gedurende zijn 23-jarig pastoraat te Zwolle zette Spitsen zijn publicistische arbeid voort. De geschriften van zijn hand trokken in binnen- en buitenland de aandacht. Het zal voor Spitsen niet alleen een grote voldoening geweest zijn eer in te leggen met zijn publicistische arbeid, maar ook zijn velerlei verdiensten door zijn geestelijke overheid erkend te zien. In 1886 namelijk werd hij benoemd tot kanunnik van het Metropolitane Kapittel van Utrecht.

Otto Antonius Spitsen overleed te Zwolle op 1 augustus 1889 op de leeftijd van bijna 66 jaar. Zijn broer Rudolph, notaris en wethouder te Heino, lid van de Provinciale Staten van Overijssel, plaatste mede namens de familie onderstaande overlijdensadvertentie in de

*Weest uwe voorgangers gedadig, die tot
U het Woord Gods gesproken hebben.*

† † †

Bid voor de Ziel van Zaliger

DEN HOOG EERWAARDIGEN HEER

Mgr. O. A. SPITZEN,

Oud-Professor van Warmond, Kanunnik van het
Metropolitane-Kapittel van Utrecht, sedert 1866
Pastoor van de O. L. Vrouwe Kerk te Zwolle.

Voorzien van de H.H. Sacramenten,
overleed hij zacht en kalm den 1 Augustus 1889,
in den leeftijd van bijna 66 jaren,
en werd den 5 Augustus daaraanvolgende op het R. K.
Kerkhof te ZWOLLE in het Priestergraf bijgezet.

Die velen onderrieten hebben op de wegen der ge-
rechtigheid zullen schitteren als sterren in alle eeuwig-
heid.... Want de lippen des Priesters zullen de wijs-
heid bewaren. Daniel XII, 3. Malach. II, 7.

Heer, ik heb de schoonheid van Uw Huis, en de
woonplaats Uwer glorie bemind. Psalm XXV, 8.

Gods genade is in mij niet ijdel geweest. Ik heb
meer dan anderen gewerkt: niet ik, maar de genade
Gods in mij. 1 Cor. XV, 10.

Gelukkig hij die leeft en sterft onder Maria's be-
scherming. H. Alphonsus de Liguori.

ONZE VADER... WEES GEGROET MARIA...

R. I. P.

W. van Gulick. — Zwolle.

Zwolsche Courant - no. 180 - van zaterdag 3
Augustus 1889:

'Heden overleed, na voorzien te zijn van de
H.H. Sacramenten de Hoog Eerwaarde Heer
Mgr. Otto Antonius Spitsen, kanunnik van het
Metropolitane kapittel van Utrecht, oud-
Professor van Warmond, sedert 1866
Pastoor der O.L. Vrouw Kerk te Zwolle.

H. Wessels

Bronnen:

- Prof. Dr. Otto J. de Jong - Nederlandse Kerkgeschiedenis.
- Dr. F.B.M. Tangelder - Otto Anton Spitsen, een katholiek
emancipator in Overijssel in de tweede helft der vorige
eeuw - Artikel in Overijsselse Portretten (1958).
- RAO - Burgerlijke Stand Steenwijkerwold - Geboorteaktes
1823 no: 100 en 1829 no: 56.
- Gemeentearchief Heino - Bevolkingsregister en Burgerlijke
Stand.
- Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant 19 februari
1858 en 3 augustus 1889.
- Mr. J.L. van Doorninck - In Memoriam Otto Antonius Spitsen
(Zw.Crt. 3 augustus 1889).

Het Bezoekerscentrum "West-Salland"

te Heino in de voormalige Malerij van de landbouwvereniging Heleco

*(Uit de
Projektbeschrijving
behorende
bij de Nieuwsbrief
van Burgemeester en
Wethouders van Heino,
gedateerd
16 januari 1996)*

In het begin van de jaren negentig wordt de gemeente Heino geconfronteerd met een enorm verlies aan arbeidsplaatsen, ondermeer als gevolg van het sluiten van "Heino Krause" en het verdwijnen van produktieafdelingen van de landbouwcoöperatie "Heleco". Daarom besluit de gemeenteraad, om daarmee het tij te keren, een stappenplan vast te stellen ter verbetering van de werkgelegenheid en de leefbaarheid op het platteland. In dat plan wordt een belangrijke bijdrage aan de verbetering van de werkgelegenheidspositie verwacht door de ontwikke-

ling van het toerisme en de recreatie. In dat kader wordt onder andere de VVV heropgericht en wordt het initiatief genomen tot de oprichting van een bezoekerscentrum voor West-Salland in Heino, in het karakteristieke monument De Malerij.

In 1993 wordt de Rijksuniversiteit Groningen aangezocht om een onderzoek uit te voeren naar de haalbaarheid van een bezoekerscentrum. In dat onderzoek wordt bevestigd dat West-Salland veel te bieden heeft voor de hedendaagse toerist, zowel aan natuur- en landschapsschoon als aan cultuurhistorie.

Toeristisch is West-Salland echter, ondanks haar potentieel, nauwelijks tot ontwikkeling gekomen. Een bezoekerscentrum over (de geschiedenis van) het natuur- en cultuurlandschap gaat een belangrijke rol spelen in het inhoudelijk en infrastructureel toegankelijk maken van West-Salland voor toeristen en recreanten, die een voorkeur hebben voor kleinschalig en natuurvriendelijk (routegebonden) natuur- en cultuurtoerisme. Dat Heino bereikbaar is met zowel de bus als de trein maakt haar als locatie bijzonder geschikt.

Het bezoekerscentrum biedt toeristen en recreanten informatie over het "eigene" van het natuur- en cultuurlandschap van West-Salland en zijn ontstaansgeschiedenis, waarin de landbouw een belangrijke rol speelt. Het beoogt de bezoekers behulpzaam te zijn bij het "interpreteren" van de omgeving met als doel de kwaliteit van het bezoek te verhogen en de duur van het bezoek aan West-Salland te verlengen. Daarnaast levert het een bijdrage aan het bewustzijn en de waardering van het natuur- en cultuurgoed en het cultureel erfgoed bij de inwoners van het gebied. In dat verband vormen ook de scholen in de regio een belangrijke doelgroep.

Het bezoekerscentrum is geen museum, maar een extern-gerichte organisatie, waarvan de bezienswaardigheden buiten het gebouw liggen. Het bezoekerscentrum wil dan ook een start- of oriëntatiepunt zijn voor de bezoekers van West-Salland. Daarbij wordt een breed (integraal) werkgebied nagestreefd, waaronder landbouw, natuur (beleving), recreatie, toerisme en cultuur vallen. Dat betekent dat de samenwerking met andere organisaties in West-Salland, die op genoemde terreinen werkzaam zijn, van essentieel belang is voor het aanbod en de produktontwikkeling van het bezoekerscentrum. Daarbij zal een speciale plaats worden ingeruimd voor de positieve profilering van de landbouw. Door de gekozen werkwijze wordt de "eigen" kwaliteit en de diversiteit van het toeristisch aanbod gewaarborgd. Daarnaast heeft het bezoekerscentrum tot

taak door voorlichting en educatie een bijdrage te leveren aan de integrale versterking van toerisme en landbouw en het behoud van het natuurlandschap en het cultureel erfgoed.

De externe functie van het bezoekerscentrum wordt concreet op verschillende niveaus uitgewerkt.

1. Door de plaatselijke VVV plaats te bieden in het bezoekerscentrum en ook de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" in De Malerij te huisvesten.
2. Door advies- en/of samenwerkingsrelaties aan te gaan. Zo zijn er contacten gelegd met LTO MidOost en het Regionaal Onderzoekscentrum Aver-Heino om onder andere een landbouwroute te ontwikkelen. Ook bestaan er contacten met de landgoedeigenaren in het gebied, waaronder ook Natuurmonumenten. Daarnaast hebben de Landbouwuniversiteit Wageningen, het Waterschap Salland, de Rijksdienst voor Oudheidkundig Onderzoek, het museumkasteel 't Nijenhuis en de Stichting Kunst & Cultuur Overijssel samenwerking en/of deskundige ondersteuning toegezegd voor onderzoek en (het inrichten van) exposities. Het Recreatieschap Salland, de provinciale VVV en het plaatselijk bedrijfsleven hebben toegezegd advies te geven en waar mogelijk samen te werken op het gebied van (de ontwikkeling van) toerisme en recreatieve voorzieningen.
3. Door het leggen van contacten met de bezoekerscentra van Staatsbosbeheer in Nijverdal en Olst en met het Milieucentrum Deventer om tot samenwerking en afstemming van activiteiten te komen. Het doel van deze samenwerking is te komen tot een samenhangend aanbod van publieksvoorzieningen voor West-Salland op het gebied van natuur, landschap en milieu. Ook het contact met Natuurmonumenten past in dit kader.

Het aanbod van het bezoekerscentrum zal bestaan uit een vaste expositie, wisselende exposities (waarin thematisch aspecten uit de

omgeving zullen worden toegelicht), voorlichtings- en educatief materiaal. Omdat het doel van het bezoekerscentrum is, het publiek te verleiden tot een bezoek aan de bezienswaardigheden van West-Salland, behoren ook (thematische) wandel- en fietsroutes, excursies en rondleidingen tot het aanbod. Zo zal ondermeer een "landbouwroute" worden ontworpen waarin de geschiedenis, het heden en de toekomst van de landbouw aan de orde komen. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van verschillende middelen.

Gedacht wordt aan een deelexpositie, een (historische) routebeschrijving en een bezoek aan een landbouwbedrijf en het regionaal onderzoekscentrum Aver Heino. Op die manier wordt gestreefd naar aansluiting op en optimalisering van bestaande voorzieningen. Waar nodig wordt gewerkt aan nieuwe routestructuren en nieuwe recreatieve voorzieningen.

De inhoudelijke invulling van het bezoekerscentrum is in handen van een themacommissie waarin verschillende deskundigen zitting hebben.

Voor de landbouw (historie) Dr. Ir. J. Bieleman (Landbouwuniversiteit Wageningen); voor historische geografie Prof. Drs. J.A.J. Vervloet (Staringscentrum Wageningen); voor cultuurtoerisme Drs. G. Buist (Kunst & Cultuur Overijssel); voor archeologie Dr. A. Verlinde (Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek) en voor cultuurmanagement en educatie mevrouw Drs. A.T. Zijlstra (Rijksuniversiteit Groningen). Daarnaast biedt het Waterschap Salland inhoudelijke ondersteuning door de resultaten van het onderzoek van de IJsselakademie, naar de geschiedenis van het Waterschap Salland, ter beschikking te stellen.

De themacommissie vergadert tweemaal delijks over het concept en de thematiek van het bezoekerscentrum.

Naast de themacommissie is er een organisatorische commissie actief, waarin ook de participanten zijn vertegenwoordigd. Deze werkgroep houdt zich met name bezig met

het beleid en de organisatie, waaronder de promotie, van het bezoekerscentrum. Zodra een sluitende financiering is gevonden, zal een stichting worden opgericht, waarna het stichtingsbestuur de taken van de organisatorische werkgroep zal overnemen. De uitvoering van de expositie zal professioneel worden vormgegeven.

De inrichting van het bezoekerscentrum zal uiterlijk in het eerste kwartaal van 1997 zijn voltooid. Na de inrichting, de investering die voorwaarde is voor het realiseren van de doelstellingen van het bezoekerscentrum, wordt aan de uitwerking van de doelstellingen gewerkt.

De financiële kant mag natuurlijk niet uit het oog worden verloren.

Op 17 mei 1994 heeft de gemeenteraad besloten om éénmalig f 457.000,00 ter beschikking te stellen voor investeringen in het bezoekerscentrum West-Salland. Tevens besluit de raad jaarlijks f 45.000,00 ter beschikking te stellen, waarmee het begrote exploitatiekort volledig kan worden gefinancierd.

Voor de realisering van het project ontbreekt een éénmalig bedrag van f 530.000,00 voor de investeringen in het bezoekerscentrum. Inmiddels heeft de Provincie Overijssel een bedrag van f 150.000,00 in het vooruitzicht gesteld, zodat nog f 380.000,00 aan éénmalige middelen benodigd is.

In februari 1996 zal duidelijk worden of de benodigde gelden voor het bezoekerscentrum beschikbaar komen.

De Provincie Overijssel heeft het bezoekerscentrum namelijk als eerste reserveproject op de Overijsselse projectenlijst voor 1996 geplaatst.

(in het kontaktblad "Omheining" van september 1993 verscheen een artikel over de geschiedenis van De Malerij)

J.K. Pruim-Reinders

“Omheining” in de jaren 1991 t/m 1995.

Open huis van de vereniging op 14 november 1992.

Omdat de Vereniging voor Heemkunde “Omheining” op 25 maart 1996 vijftien jaar bestaat, willen wij aan de hand van dit artikel terugblikken op de afgelopen vijf jaar. In het maartnummer van “Omheining” 1991 beschrijft de heer H. van der Veen in het artikel “10 Jaar Omheining” de wederwaardigheden van de vereniging over de jaren 1981 t/m 1990. We laten nu een aanvulling volgen over de afgelopen vijf jaar.

Bestuur

In 1991 neemt de heer H. van der Veen afscheid als voorzitter. “Tien jaar Omheining was Tien Jaar H. van der Veen”. De heer G.H. Elshof neemt zijn taak als voorzitter over en de heer G.C. Stapel wordt gekozen als nieuw bestuurslid. In 1992 trekt de heer G.H. Elshof zich terug; de heer G.W.M. Hollak komt voor hem in de plaats en de heer G.C. Stapel wordt voorzitter. In 1993 wordt het bestuur uitgebreid met twee leden, mevrouw M.S.H. Donath-Hoppen en de heer W. Schuring.

Redactie

De redactie wordt in 1991 uitgebreid met mevrouw F. Hageman-Zielman en de heer A. van de Wetering. In 1993 wordt de redactie nogmaals uitgebreid, nu met mevrouw M.S.H. Donath-Hoppen. Er wordt gekozen voor een nieuwe vormgeving van het kontaktblad “Omheining” en in verband hiermee worden in 1993 een computer, een laserprinter en een scanner aangeschaft. De heer H. van der Veen treedt in 1994 terug als lid van de redactie, maar blijft als corrector betrokken. De heer D. van de Klippe neemt de taak van de heer Van der Veen over. In 1994 wordt overgegaan naar een andere drukker omdat deze drukkerij de techniek in huis heeft welke aansluit bij het computerprogramma, dat voor het kontaktblad “Omheining” wordt gebruikt. Eind 1995 neemt mevrouw Hageman afscheid als redaktielid.

Ledenaantal

Het aantal leden, donateurs en abonnees

groeit niet spectaculair maar wel gestaag; in de afgelopen vijf jaar van 739 naar 786.

Jaarvergaderingen

Elk jaar in maart wordt de jaarvergadering gehouden met voor de pauze het zakelijk gedeelte; daarna komt er een heemkundig of ander onderwerp aan de orde.

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de vereniging zorgt mevrouw M. van Egten-Kool in 1991 voor gezellige ontspanning in Drents dialect. In 1992 houdt mevrouw W. Frederiks-van Ieperen een lezing met als titel "Hoe werken de vrienden van de Stadskern Zwolle tot behoud van het waardevolle karakter van de binnenstad". De heer G. Mostert vertelt in 1993 hoe men moet omgaan met wilde planten in particuliere tuinen. In 1994 volgt een lezing van de heer A. Goutbeek met als onderwerp "Hooibergen in Oost Nederland" en in 1995 belicht mevrouw T. Heupink-van Buren met dia's, declamatie en vertellingen het leven en werk van dichteres Johanna van Buren uit Hellendoorn.

Themanummers en -avonden

1992. Themanummer "De Oude Born" met daarbij, op de ledenavond in september, een boeiende uitleg van de schrijver, de heer G.A. Hutten uit Kesteren.

1993. Een themanummer van de werkgroep "Kruidentuin Allegaardje", die daarmee haar vijfjarig bestaan herdenkt.

1995. Een themanummer over de bevrijding van Heino. Dit in verband met de herdenking, dat Nederland vijftig jaar is bevrijd.

Wandel- en fietstochten

In 1993 wordt besloten te stoppen met de dauwtrapfietstocht op Hemelvaartsdag in verband met de vele evenementen, die al op deze dag worden georganiseerd.

Aan de paas- en kerstwandelingen doen weer veel wandelaars mee, behalve aan de paaswandelingen in 1994 en in 1995.

Het weer is dan op tweede paasdag wel heel erg slecht.

De kerstwandeling in 1992 door het Sterrebos en de wandeling in 1995 via de Moezenbelt,

Slennebroekerweg en Kluunhaar zijn weer toppers.

Schenken

In de afgelopen vijf jaar zijn niet alleen allerlei oude gebruiksvoorwerpen aan de vereniging geschenken, maar ook veel foto's, kranteknipsels, bidprentjes etc. Al deze schenkingen worden verantwoord in het kontaktblad "Omheining", vervolgens gerubriceerd, beschreven en zorgvuldig bewaard.

In juli 1993 schenkt de familie J.D. Offenbergh de gehele inventaris van de schoenmakerij van hun vader, de heer Jan Offenbergh, in bruikleen.

Eind 1995 krijgt de vereniging een dekenkist uit de nalatenschap van mevrouw C. Linthorst te Voorthuizen, gedateerd 1739 en toebehoord hebbende aan Rutger Linthorst.

Nog een aantal feiten

1991.

De heer H. van der Veen wordt in de algemene ledenvergadering benoemd tot erelid.

In de verenigingsruimte komt een wandstelling met vitrinekasten. Er wordt met subsidie van het Anjerfonds een nieuwe diap projector met projectiescherm aangeschaft.

De verjaardagskalender verschijnt in herdruk. Op de ledenavonden worden lezingen gehouden over "Bloemen en planten langs de Vecht" door de heer A. Goutbeek en over "Kermis" en "Decembergebruiken" door leden van de Stichting Informatiecentrum Volkscultuur in Utrecht.

1992.

Mevrouw M.H. Vrieze van de Landinrichtingsdienst te Zwolle vertoont in verband met de ruilverkavelingen op een ledenavond de film "Alles Wisselt".

De vereniging houdt in november "open huis" om alle leden de gelegenheid te bieden de verenigingsruimte te komen bezichtigen.

1993.

In februari verschijnt het fotoboek "Kiek toch es!" deel II en in juni het vijfde dialectbundeltje.

De werkgroep Beeld en Geluid heeft de

De stand van de vereniging en de werkgroep "Kruidentuin Allegaardje" op Daggie Old Heino.

onderwerpen nieuwjaarsvisite, kraamvisite en huisslachting op videoband gereed. De werkgroep Natuur en Milieu viert haar vijfjarig bestaan en verandert haar naam in "Kruidentuin Allegaardje".

De vereniging bestaat 12½ jaar en besteedt daar aandacht aan op de ledenvergadering van 28 september. Het duo Hanneke Hidding en Ben Schreurs treedt op met een liedjesprogramma in de streektaal.

Mevrouw Aranka Meijerink van het Provinciaal Overijssels Museum houdt een lezing over bijgeloof op de ledenavond in november. 1994.

Er wordt een fototentoonstelling gerealiseerd voor de gemeentedag van de gemeente Heino met als titel "Heino Toen en Nu".

De heer J. de Wolde, oud- voorlichter van de gemeente Staphorst houdt in september een lezing over het wonen en werken in Staphorst en in verband hiermee wordt op 13 oktober een excursie naar Staphorst georganiseerd. Op de ledenavond in november leest de heer Broos Seemann uit Lemele verhalen voor over Salland.

1995.

Er worden twee foto-exposities georganiseerd in samenwerking met de fotoclub, één in april en één in november. Het onderwerp is de bevrijding van Heino en de herdenking

ter gelegenheid van het feit, dat Heino vijftig jaar is bevrijd. Tevens wordt er een foto-expositie verzorgd bij het vijf en twintigjarig bestaan van het verzorgingshuis "De Vloedgraven".

De heer H.J.J. Hoppen vertoont in het voorjaar dia's over een wandeling vanuit Heino naar kasteel 't Nijenhuis en weer terug. De heren S. en G. Lijftogt uit Olst houden op de ledenavond in september een lezing over ecologisch bijhouden en de heer A. Goutbeek uit Dalfsen in november een lezing over kartografie.

Verder zijn de vereniging en de werkgroep "Kruidentuin Allegaardje" elk jaar met een kraam aanwezig op het Daggie Old Heino.

We sluiten ons overzicht af met de wens, dat de volgende jaren net zo positief mogen verlopen als de vijftien jaren, die achter ons liggen en dat we de komende tijd ook weer de onontbeerlijke steun mogen ondervinden van onze vrijwillig werkende leden. Misschien ligt er wel een andere behuizing in het verschiet, zodat 'Omheining' zich nog beter kan profileren.

J.K. Pruim-Reinders

Wie is wie?

Deze keer een foto van een groep dames en een heer in klederdracht, die gezien de vrolijke gezichten, het wel gezellig vonden.

Wie zijn deze dames en wie is deze heer?

Waar en wanneer is deze foto gemaakt?

We hopen weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, Tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto geplaatst in nr. 4, december 1995 is slechts één reactie binnengekomen en wel van Mw. R. Huisman-Kolk, met de volgende gegevens:

De foto van het 2e damesteam van de Handbalvereniging H.H.Z.D. is genomen in 1989 in de Sporthal in verband met sponsoring door Rob Hartholt.

De namen van de dames en heren zijn als volgt van links naar rechts:

Achterste rij: Rob Hartholt, Inge Brandwacht, Riet Huisman-Kolk, Alice Roelofs, Jetje Groteboer, Jannie Groteboer, Gerard Wolfkamp (trainer).

Voorste rij: Anita Reimert, Renate Smook, Willemien Luttenberg, Ans Luttenberg.

Onze dank aan Mw. R. Huisman-Kolk voor haar reactie.

Dan nog een correctie op de foto van de kleuterschool in nummer 4, december 1995. Zoals daar vermeld zou het meisje op de achterste rij, 2e van links, niet Alie Stapel zijn, maar dit is niet juist. Ze herkende zichzelf wel op deze foto, dus gaan we ervan uit dat zij dit is en dat de personen die de vorige keer reageerden de juiste naam doorgaven.

Nogmaals onze hartelijke dank aan allen die reageerden.

Schenkeningen

- Van de basisschool "De Gouden Emmer", kranteknipsels uit de zestiger en zeventiger jaren.
 - Van de heer W.J.D. Blom, Bannierstraat 20, kranteknipsels uit 1976 en 1977.
 - Van de heer G.J.H. Dijsselhof, Wechterholt 37, Wijhe, foto's.
 - Van de heer F. van Elten te Katwijk, een dekenkist uit de nalatenschap van mevrouw C. Linthorst te Voorthuizen, gedateerd 1739; initialen RGLH (Rutger Linthorst).
 - Van de heer W.H. Baron van Ittersum, Rozendaalseweg 3, foto's van de bevrijding van Heino.
 - Van mevrouw A. de Jong-Bonhof, Vogelzang 48, foto's ter reproductie.
 - Van de familie Van Lenthe, Marsweg 8-10, Hoonhorst, een dommekracht.
 - Van de heer G. Lindeboom, Duisterendijk 5, Wijhe, foto's en kranteknipsels.
 - Van mevrouw Neimeijer-Huurman, Bosweg 3, een boekje over de natuur.
 - Van mevrouw S. Nijhof-Hidding, Grote Bisschop 27, foto's van het Daggie Old Heino.
 - Van mevrouw H. Rouwhorst-Arends te Hooglanderveen, foto's.
 - Van de heer M. Weertman, Meidoorn 7, foto's ter reproductie.
 - Van de heer L. Westerhof, Vogelzang 43, kranteknipsels.
 - Van mevrouw G. Zielman-Hengo, Zwanebloem 4, een schoenleest, een kolenschopje, twee lijmpotten een vloerbedekkingspanner en een cocosschaar.
 - Van de Ondernemersvereniging "Heino Aktief" een schenking van f 1000,00 te besteden voor de uitgifte van de Kadastrale Atlas Heino 1832.
- Alle gevers weer onze hartelijke dank.

Rectificatie: bij de vorige schenkingen vermeld in "Omheining" nr. 4 van 1995 hebben wij het woord redicule gebruikt, dit moet zijn reticule.

Persbericht:

THEMADAG LENTEFLKLORE IN TWENTE

Kunst & Cultuur Overijssel (KCO) organiseert samen met de Stichting Wendezoele en het IVN Delden een themadag over lentefolklore in Twente. De dag vindt plaats op zaterdag 14 april in museumboerderij Brinkcate, Twickelerlaan 14, Ambt Delden, van 10.00 tot 15.30 uur.

De gang van de seizoenen is omkranst met natuurfesten, verhalen en volksgebruiken. Deze themadag informeert u over de opbouw en betekenis van lentefesten en -gebruiken als expressie van de band tussen natuur en mens in Twente. Aan de hand van verhalen, legendes, volksgebruiken, poëzie, historische gegevens en demonstraties wordt een beeld geschetst van hoe in de loop der tijden de lente werd beleefd in Twente. In het ochtendgedeelte zijn er inleidingen over de betekenis van de lente voor zowel de natuur als voor de mens in Twente.

De bekende volkskundige Adriaan Buter zal in een dialezing nader ingaan op de achtergronden van Twentse lentegebruiken zoals het vlöggeln, het Paasstaken slepen en de pinksterbruid.

Ab Jansen van de Stichting Wendezoele houdt een inleiding over het lentewerk op de Twentse boerderij. Dit lentewerk wordt eveneens gedemonstreerd. Verder vertelt Girbe Buist van KCO iets over lentebomen. Het ochtendprogramma wordt afgesloten met een lente-buffet.

's Middags organiseert het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie Delden een excursie over het landgoed Twickel. Tijdens deze wandeling ontdekt u hoe de lente zijn eigen sfeer in veld en bos oproept.

De dag wordt afgesloten om 15.30 uur.

Kosten: f 50,- (inclusief koffie, thee, buffet en excursie).

Men kan zich opgeven bij KCO, Jacob Catsstraat 25, 8023 AE Zwolle. Tel. 038-4537527.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde

"Omheining" te Heino

Secretariaat:

Davenschot 1, 8141 BB Heino

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid

f 15,00 per jaar)

Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,

De Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,

Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse

G.A.M. Diepman,

van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle

- penningmeesteresse

G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

M.S.H. Donath-Hoppen

Plataan 13, 8141 SM Heino

J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

G.W.M. Hollak,

Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis

W. Schuring

De Cingel 5, 8141 BV Heino

L. Slurink,

Schoolbosweg 1, 8141 PX Heino

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: W. Schuring,

De Cingel 5, 8141 BV Heino

3. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,

Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,

Davenschot 1, 8141 BB Heino

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Hoppen-Donath,

Plataan 13, 8141 SM Heino

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders

Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Kruidentuin "Allegaardje"

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,

Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres:

Plataan 13, 8141 SM, Heino

tel. 0572-392998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,

8141 SM Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,

8141 GC Heino

D. van de Klippe, Kruzebrink 6

8141 WD Heino

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,

8141 EW Heino

H. van der Veen, Munnikenhof 17,

8141 GL Heino

H. Wessels, De Horst 18,

8141 BA Heino

A. van de Wetering, de Haarstraat 33,

8141 EW Heino - vormgeving

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
16e jaargang - nummer 2 - juni 1996

INHOUDSOPGAVE

blz. 26	Van de redactie
blz. 27	Sprekende foto's (32) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 29	Mgr. Otto Antonius Spitsen (vervolg) - H. Wessels
blz. 30	Tòch nog een weerzien . . . - R. Meindersma
blz. 34	Met zicht, bik en pikstrik via dorstok en stoppelhanen naar roggebrood - H.J.M. Pikkemaat
blz. 37	Wule zekt det zo (12) - Henk van der Veen sr.
blz. 38	Hoe is 't egoan met . . . (1) - Gerry J. Vandeworp (Canada)
blz. 44	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 46	Uit de werkgroep boerderij- en veldnamen (2) - J. Peters
blz. 47	Van de bestuurstafel
blz. 48	Schenkingen

Voor u ligt alweer het tweede nummer van 1996 en u zult merken dat het nogal een Canadese aangelegenheid geworden is.

In antwoord op onze oproep in het decembernummer 1995 van 'Omheining' hebben we een reactie ontvangen van de heer G. J. van de Worp oftewel Gerry Vandeworp, zoals hij nu heet. (In Canada kent men namelijk geen voorvoegsels en worden dergelijke namen aan elkaar geschreven.)

Hij beschrijft ons de lotgevallen van zijn ouders en hun gezin, die in 1951 geëmigreerd zijn naar Canada.

Wij zijn hem zeer dankbaar voor deze bijdrage. Wie volgt??

Ook willen wij bij deze de heer en mevrouw B. Baarslag bedanken die bereidwillig hun correspondentie- en fotomateriaal ter beschikking hebben gesteld, zodat wij hier en daar de 'puntjes op de i' konden zetten.

Verder heeft ook Rein Meindersma niet stilgezeten; hij heeft de Canadese militair, die door mevrouw Jonkman werd gezocht (zie Omheining april 1995), opgespoord. In dit nummer een verslag van de oorlogsomzwervingen van de gezochte, de heer Blair D. Cameron en de zoektocht van de heer Meindersma, dat uiteindelijk resulteerde in een bezoek van de heer Cameron en zijn dochters aan Heino, in de eerste week van mei.

De redactie heeft de heer Henk Wessels bereid gevonden om mevrouw Hageman te vervangen als redactielid. Zoals u weet schrijft hij al enige tijd artikelen voor ons blad en wij zijn dan ook erg blij dat hij tot ons team wil toetreden. Welkom Henk!

Als alles goed gaat zal het septembernummer een themanummer worden over de Bakenbelt. De heer W. Oosterkamp gaat dit verzorgen.

De kopij voor het decembernummer moet **uiterlijk 1 november 1996** in ons bezit zijn.

Oproep !

Voor de opmaak van het tijdschrift 'Omheining' zijn wij op zoek naar een persoon, liefst iemand met een grafische opleiding of achtergrond, die tevens bekend is met het tekstverwerkingsprogramma WP5.1 of 6.0 of M.S. Word for Windows en ervaring heeft, dan wel bereid is zich te bekwamen in desktop-publishing. Zonodig wordt u hiervoor opgeleid door de heer A. van de Wetering. Wie meldt zich aan??

Zittend: Johanna
Lambarta (Anna) Meiberg.
Staand: Gerridina Maria (Dina) Meiberg.

Deze keer plaatsen we een foto van **Johanna Lambarta (Anna) Meiberg** en haar zuster **Gerridina Maria (Dina) Meiberg**, gewoond hebbende Rozendaelseweg 6 te Heino, dochters van Theodorus Hendrikus Meiberg en Geertruida Maria Oortwijn.

De speurtocht naar de familie Meiberg voert ons terug tot Derk Zwier Meiberg en Wilhelmina Lamberts van der Molen, die eind 1700 woonachtig zijn aan den Meyberg in 't Lierderbroek, nu Meibergsdijk 3, Lierderholt-huis. De toenmalige boerderij is verdwenen, wel is er op dezelfde plek een nieuw huis gebouwd.

Derk Zwier Meiberg wordt op 23 december 1777 in Heino begraven. Zijn weduwe blijft op

de boerderij wonen en hertrouwt enkele jaren later, op 6 november 1781, met Hendrik Splinter. Zowel uit het eerste als het tweede huwelijk worden kinderen geboren.

De overgrootvader van **Anna en Dina Meiberg**, Theodorus Lamberts, is een zoon uit het eerste huwelijk van Wilhelmina Lamberts met Derk Zwier Meiberg. Hij wordt te Lierderholt-huis geboren omstreeks 1772-1773.

Een fragment genealogie van Theodorus Lamberts ziet er als volgt uit.

Derk Meiberg ook Theodorus Lamberts aan het Meiberg.

Geboren: Lierderholt-huis, omstreeks 1772-1773.

Overleden: Heino, 14 juli 1837, oud 65 jaar.

Zoon van: Derk Zwier Derks Meiberg en Wilhelmina Lamberts van der Molen.

Beroep: landbouwer.

Godsdienst: R.K.

Adres: Op den Meiberg.

Huwelijk: R.K. Kerk Lierderholt-huis, 20 november 1806, Theodorus Lamberts, aan het Meiberg, en Hermina Fredriks, ook wel Hermina van der Vegt(e), geboren omstreeks 1781; dochter van Frerik van der Vegte en Hermina Cornelis, bouwlieden te Zwolle. Hermina van der Vegte overlijdt te Heino op 9 juni 1836 op 55-jarige leeftijd.

Kinderen:

1. **Wilhelmina**, gedoopt R.K. Lierderholt-huis, 22 december 1807, overleden Heino, 15 juli 1874, oud 66 jaar, 1e gehuwd met Lambertus Vrijhof; 2e gehuwd met Gerhardus Rientjes.
2. **Frederica**, gedoopt R.K. Lierderholt-huis, 12 maart 1809, overleden Heino, 25 januari 1881, oud 71 jaar, gehuwd met Bernardus Groen.
3. **Theodora**, gedoopt R.K. Lierderholt-huis, 25 augustus 1810, overleden Heino, 26 februari 1886, oud 75 jaar, landbouwster, ongehuwd, woonde bij haar broer Hendrikus.

4. **Henricus**, geboren Lierderholthuis, Heino, 14 maart 1812, overleden Heino, 19 januari 1823, oud 10 jaar.
5. **Maria**, geboren Lierderholthuis, Heino, 5 augustus 1814, waarschijnlijk jong overleden.
6. **Johannes**, geboren Lierderholthuis, Heino, 10 oktober 1816, overleden Heino, 26 maart 1875, oud 58 jaar, akkerbouwer, veehouder, timmerman, ongehuwd, woonde op het ouderlijk huis.
7. **Lambertus**, geboren Lierderholthuis, Heino, 3 april 1819, overleden Heino, 3 december 1905, oud 86 jaar. Hij vestigt zich 3 april 1891 op het adres Rozendaelseweg 6.
8. **Maria**, geboren Lierderholthuis, Heino, 25 juni 1822, overleden Heino, 7 december 1855, oud 33 jaar, boerenwerk doende op het ouderlijk huis, ongehuwd.
9. **Hendrikus**, geboren Lierderholthuis, Heino, 19 juni 1826, overleden Heino, 24 juni 1901, oud 75 jaar, landbouwer, timmerman, woonde op het ouderlijk huis en trouwde met Johanna Kalevelt.

Dat het vroeger ook wel voorkwam, dat men zich niet aan wettelijke regels hield, blijkt wel uit het volgende.

In een extract uit het register van vonnissen der correctionele rechtbank van het arrondissement Deventer, aanwezig in het gemeente-archief van Heino ingekomen stukken 1822, lezen we dat Derk Meiberg, oud acht en veertig jaar, landbouwer, geboren en woonachtig in de gemeente Heino, zich schuldig heeft gemaakt aan verzuim van tijdige aangave van de geboorte van zijn kind op de registers van de burgerlijke stand. Gebleken is dat Hermina van der Vegt, huisvrouw van de beklaagde Derk Meiberg, op den 25sten juni 1822 is bevallen van een kind. Derk Meiberg wordt hiervoor op 3 oktober 1822 veroordeeld tot het betalen van een boete van f 3,00.

Van de negen kinderen uit het huwelijk van Derk Meiberg en Hermina van der Vegt

hebben alleen Lambertus en Hendrikus nakomelingen met de naam Meiberg.

Hendrikus, gehuwd met Johanna Kalevelt, blijft tot zijn overlijden in 1901 op de boerderij 'De Meiberg' wonen. Daarna vertrekt zijn weduwe naar het adres Bredenhorstweg 5. Zij woont daar nog lange tijd met twee van haar zonen Hermannes (Mans) en Lambertus (Bats), beiden ongehuwd. Een andere zoon Jan vestigt zich in Wijthmen.

Terugkomende op de familie Meiberg aan de Rozendaelseweg, is ons al bekend, dat Lambertus Meiberg zich daar vestigt op 3 april 1891.

Uit zijn huwelijk met Johanna Tibben worden zeven kinderen geboren, twee jongens en vijf meisjes. Twee dochters en een zoon overlijden op jonge leeftijd. Twee dochters vertrekken na hun huwelijk naar Oldebroek en één na haar huwelijk naar Zwolle.

Zoon Theodorus Hendrikus Meiberg blijft in Heino wonen. Hij is klompenmaker van beroep; geboren te Heino op 22 februari 1850, overleden te Heino, 24 november 1894 en getrouwd met Geertruida Maria Oortwijn. Na zijn overlijden hertrouwt zijn weduwe met Johannes Veldhuis, tuinman op 'De Heemel'. Bernard Meiberg, zoon uit het eerste huwelijk met Geertruida Maria Oortwijn, blijft op het ouderlijk huis wonen en is van beroep timmerman. Zijn beide zusters **Anna** en **Dina** vestigen zich elders. **Anna** trouwt met Diks en gaat te Deventer wonen; **Dina** trouwt met Weijkamp en gaat naar Zwolle.

Op het adres Rozendaelseweg 6 woont thans nog de jongste dochter van Bernard Meiberg, mevrouw J.Th. Meiberg.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Heino: bevolkingsregisters, burgerlijke stand en ingekomen stukken 1822.
- Vereniging voor Heemkunde: doop-, trouw- en begraafregisters.

Met dank aan mevrouw J. Th. Meiberg, Rozendaelseweg 6 voor haar hulp.

Mgr. Otto Antonius Spitsen (vervolg)

*De heer Maatman
met de
gedenksteen van
Mgr. O.A. Spitsen.*

In het maart-nummer van Omheining hebben wij U één en ander verteld over Mgr. Otto Antonius Spitsen, de eerste Pastoor van Heino en de stichting van de Rooms Katholieke parochie. Dat artikel had ook de belangstelling van de heer A.M. Maatman, Muntzstraat 3 te Heino. Hij maakte ons opmerkzaam op een gedenksteen waarop namen voorkwamen die ook in genoemd artikel werden genoemd. De tekst op deze steen luidt:

Voltooid 25 September 1858.

O.A. Spitsen pastoor.

**H.W. Wolters, N.P.M. van Bael, H.Kortstee,
W.Hooglugt, kerkmeesters.**

De steen heeft jarenlang in een voetpad gelegen achter de R.K. kerk. Gelukkig met de tekstzijde naar beneden zodat de steen onbeschadigd is gebleven. Dat we hier ongetwijfeld te doen hebben met de gedenksteen, aangebracht ter gelegenheid van de stichting van de Heinose R.K. parochie en de bouw van de eerste kerk in 1857-1858 mag blijken uit het boek van P.C. Bloys van

Treslong Prins: 'Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Overijssel'. Daarin lezen we:

'R.Kath.Kerk te Heino.

In den voormuur is een steen, waarop:

O.A. Spitsen pastoor

*H.W.Wolters, N.P.M. van Bael, H.Koetstee,
W.Hooglugt, kerkmeesters.'*

Dat Bloys van Treslong Prins de naam van H. Kortstee niet juist weergaf ligt voor de hand omdat de letter 'r' in die naam bij vluchtige beschouwing ook als een 'e' gelezen kan worden.

Tot slot spreken we de wens uit dat deze mooie steen voor de toekomst behouden mag blijven.

De afdeling historische voorwerpen van de Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' lijkt ons daarvoor een bijzonder geschikte plaats.

Henk Wessels.

Toch nog een weerzien...

Op zaterdag 14 januari 1995 hoorde ik bij toeval dat op 12 april 1945, tijdens een kort gevecht ten westen van Heino, dicht bij de Gunne, een Duitse soldaat een Canadese Sherman-tank had uitgeschakeld. Een lid van de tankbemanning zou met een ernstige schouderverwonding uit de tank geklommen zijn en verbonden door Anna Jonkman-Ruitenbergh, toen 32 jaar oud.

Nog diezelfde dag ben ik bij Anna op bezoek geweest en zij vertelde wat er, volgens haar, precies gebeurd was op die gedenkwaardige middag.

Tevens was het haar grote wens om deze man nog eens te ontmoeten. Haar verteltrant én het rotsvast geloof dat de door haar verbonden Canadees nog leefde en beslist naar ons land zou komen als één van de vele uitgenodigde Canadese veteranen, waren voldoende voor mij om een onderzoek te starten naar wat wij later zouden noemen 'onze Canadees' (zie het themanummer 'Heino Bevrijd' van april 1995.)

De eerste informatie verkreeg ik via de organisatie 'Welcome Again Veterans' van Ds. Henk Dijkman in Guelph, Ontario Canada.

Gelukkig konden wij corresponderen in het Nederlands, maar bij het benaderen van de officiële Canadese instanties ging dat geleidelijk over in het Engels. Op 19 januari 1995 ging de eerste brief weg en eind januari ontving ik antwoord op de eerste vragen.

Ds. Dijkman schreef mij dat er meerdere malen een oproep-advertentie geplaatst zou worden in de 'Legion Magazine'. Verder wees hij mij op het boek 'Canadezen in actie' van Hen Bollen en Paul Vroeman. Achteraf gezien werden de gegevens uit dat boek door ons verdere onderzoek achterhaald.

De 'War Diary of The Head Quarters 7th Canadian Infantry Brigade' was voor mij een reden om ook informatie te vragen bij de officiële Canadese militaire instanties.

Blair D. Cameron terug op de plaats (Zwolseweg) waar de tank vernietigd werd.

Ik moest het zoeken in de richting van het 27th Armoured Regiment Of The Sherbrook Fusiliers, beschreven door de heer H.M. Jackson. Ook hier werd iets verteld over Heino dat later niet helemaal juist bleek te zijn.

Naast de beide gesneuvelde neven J.E. Hollingshead en J.W. Hollingshead waren er nog twee gesneuvelden en misschien zelfs wel vijf in totaal. Ook vermeldt hij terecht dat dit regiment (althans een deel ervan) de beide torenspitsen van Heino vernielde in de veronderstelling dat daar Duitse observatieposten in zaten. Dit bleek echter niet zo te zijn; de Duitsers hadden zich al voor een groot deel teruggetrokken in de landerijen ten westen van Heino en langs het Overijssels

Kanaal, de Ganzepanbrug, de Bolderbrug en de Kluunhaarsbrug. Om de laatste beide bruggen is zwaar gevochten.

Deze acties werden uitgevoerd door de A- en D-compagnies. De B-compagnie geraakte in een kort gevecht met een Duitser in de nabijheid van de Gunne, waar de tank T 232450 werd uitgeschakeld.

Laten wij in het kort de route volgen van onze bevrijders als onderdeel van het 27th C.A.R. gedurende hun operaties in Europa.

Tijdens de D-Day operatie landden de Canadezen op de kust van Frankrijk. Ze waren vertrokken van Gosport in de nabijheid van de havenplaats Portsmouth. Hier troffen we voor het eerst de namen aan van Jim Love en zijn vriend Blair Cameron. Zij trokken met hun onderdeel Sherbrooke Fusilier Regiment door Noord Frankrijk, België en Zuid-Nederland tot even in Duitsland (tussen Nijmegen en Kleve). Vandaar startte de 3rd Division zijn verdere opmars langs de IJssel, naar Deventer, Zwolle en zo verder naar Friesland.

De voor ons zo belangrijke 2nd Division ging via Laren in meerdere richtingen naar het noorden. Tussen Holten en Raalte vond er een nieuwe splitsing plaats. Dat was even voorbij Heeten, waar zij werden opgewacht door de Heinoër Jan Brinkman, bekend om zijn ondergrondse activiteiten tegen de bezetter. Bij deze splitsing vond ook de scheiding plaats van Jim en Blair. Jim zou mee gaan met de *noordelijke* omsingelingstang rond Raalte en Heino. Blair ging met de *zuidelijke* tang mee. Volgens Jim zouden zij elkaar weer ontmoeten in Leeuwarden, maar daarover later meer.

Waarom deze tangbeweging? De reden daarvoor was dat men vermoedde dat er zich een groot aantal Duitse militairen bevond in de bossen van het Reelaer. De groep ging langs het Overijssels Kanaal bij Raalte richting Reelaer, waar zij echter geen tegenstand ontmoette. Op hun hoede verspreidden zij zich in de omgeving noordelijk van Heino, waarbij zij de beide kerktorens van Heino beschoten, omdat zij vermoedden dat deze bezet waren door Duitse observatieposten.

Jan Brinkman leidde een andere groep in de

richting van de Bolderbrug. Zij werden echter terugverwezen naar Heino. Via een aantal omzwervingen kwamen zij aan in een stil Heino en op de plaats des onheils bij de Gunne. Hij zag de verbrande molen van Hooglugt en de restanten van de boerderij van de familie Baarslag. Ook zag hij een gewonde Canadees liggen, welke werd opgehaald door een ambulance. Weer terug ging het, naar Heino, waar de inwoners intussen hun bevrijders bejubelden, zoals wij hebben kunnen zien op een oude filmopname van de verloofde van Tonnie Baurichter, de dochter van de toenmalige notaris.

De *zuidelijke* groep met Blair D. Cameron bevrijdde Raalte zonder tegenstand en ging via de Velner richting Schaarshoek en de T-kruising Heino-Lierderholthuis-Molenweg. In de nacht van 11 op 12 april was halt gehouden en gebivakkeerd bij enkele boerderijen.

Donderdag 12 april, een mooie dag, helemaal niet in overeenstemming te brengen met de strijd die nog gevoerd moest worden.

De zuidelijke tang zette zich in beweging voor de verdere bevrijding van Heino. Wij volgen Blair, die met een tank-colonne verder gaat over de Molenweg richting Zwolseweg. Maar om onverklaarbare redenen verlaat zijn tank T232450 plotseling de colonne en gaat rechtdoor, om even later uitgeschakeld te worden door een pantservuist, afgevuurd door een Duitser die zich verschanst had in een schuttersputje.

Ooggetuige Adriaan Haye vertelt wat er gebeurd is: Hij lag in zijn schuilhut achter zijn ouderlijk huis en zag de colonne tanks en carriers de Blankenvoortsweg opgaan.

Plotseling schoof er een tank uit de colonne. Hij zag het gevaar en waarschuwde de Canadezen, maar helaas te laat; hij hoorde een zware explosie en zag de geschutskoepel van de tank afvliegen. Uit de tank kwam een Canadees die zich bewoog in de richting van de Duitser die in de schuttersput lag, mogelijk met het doel die neer te schieten. Een andere Duitser, verdekt opgesteld achter een van de huizen, schoot de Canadees neer.

Andere Canadese militairen grepen de Duitser en liquideerden hem niet ver van de Gunne. De Duitser in de schuttersput werd gevangen genomen. Adriaan heeft geen tweede Canadees gezien, wel drie deels verbrande Canadezen.

Ooggetuige Anna Jonkman vertelt dat er na een explosie een Canadees bij haar de keuken binnenkwam die gewond was aan zijn schouder. Na door haar met een theedoek te zijn verbonden, (verband was er niet) vertrok de Canadees richting Heino, waar hij even later dus moet zijn gezien door Jan Brinkman en opgenomen door een Canadese ambulance.

Ooggetuige Mientje van Leeuwen, nu mevr. Hartholt-Van Leeuwen, zag als meisje van nog geen 6 jaar de tank-colonne op zich af komen vanaf de Molensteeg en de Zwolseweg.

Een tank passeerde hun huis, explodeerde en verbrijzelde de voorruiten van het huis. Samen met haar moeder ging ze naar buiten en zag een dode Canadees met een 'schietgeweer' liggen. Ook andere lichamen werden op dat moment verwijderd en opgeladen.

De colonne zette zich weer in beweging, richting Bolderbrug, Kluunhaarsbrug, richting Dalfsen en verder naar het noorden.

Jim Love vertelde mij dat hij Blair Dean Cameron weer terugzag in Leeuwarden.

Via de National Archives of Canada kregen wij de officiële 'Statement of Service in de Canadian Armed Forces'. Van de heer Mols uit Haren kreeg ik de gegevens van de militaire begraafplaatsen van Holten en Groesbeek en hiermee konden wij nagaan dat de volgende Canadese militairen in Heino gesneuveld zijn:

1. **B. L. Ringer**, 20 jaar, cavalerist bij The Forth Garry Horse, gesneuveld op 12 april 1945 te Heino.
2. **H. Syvret**, 24 jaar, korporaal bij The Forth Garry Horse, gesneuveld op 12 april 1945 te Heino.
3. **J.E. Hollingshead**, soldaat bij The Stormont Dundas and The Glengarry Highlanders, gesneuveld op 12 april 1945 te Heino.

*Het graf van J.E. Hollingshead.
Hij is gesneuveld op 12 april 1945
te Heino.*

4. **J.R. Bridges**, 24 jaar, cavalerist bij The Sherbrooke Fusiliers Regiment, gesneuveld op 12 april 1945 te Heino.

Tijdens het bezoek dat de heer Blair Cameron van 4 t/m 7 mei 1996 aan onze gemeente bracht, ontdekten wij dat hij dus de enige overlevende was van de tank die op 12 april 1945 werd uitgeschakeld.

Hij vertelde voorts dat hij een oppervlakkige verwonding had opgelopen tussen zijn schouders, vermoedelijk veroorzaakt door de explosie van de tank. Hij kon zich nog wel herinneren dat hij al kruipende door een sloot een huis bereikte en verbonden werd door een vrouw. Hij vervolgde zijn weg en moet door bloedverlies en vermoeidheid bewusteloos geraakt zijn. Toen hij in een hospitaal weer tot bewustzijn kwam vertelde

een verpleger hem dat ze hem in een sloot gevonden hadden, wat in overeenstemming is met het verhaal van Jan Brinkman.

Via een officier vernam hij dat een aantal van de bemanningsleden was gesneuveld door de explosie en in een kort vuurgevecht tussen Canadezen en Duitsers. Tijdens dit gevecht werd één van de bemanningsleden, helaas door eigen geweervuur, dodelijk geraakt en overleed kort daarop aan zijn verwondingen. Dit mondelinge verslag van Blair Cameron was voor ons heel belangrijk. Op 6 mei jongstleden, tijdens een korte plechtige samenkomst op de plaats waar de tank werd vernietigd, vertelde de heer Cameron:

'Tijdens een kort oponthoud in Heeten hebben twee bemanningsleden de tank verlaten. Vermoedelijk gaat het hier om J.J. Gilles en J. Morrisson. Heel lang heb ik gedacht dat Gilles omgekomen was en dat Morrisson er het levend had af gebracht.

Nu weet ik pas wie de drie mannen waren die in hun plaats in onze tank meegereden zijn. (B.R. Ringers, J.B. Bridges en J.E. Hollingshead, red.)

De nacht van 11 op 12 april brachten wij door in een zelf gegraven 'hole', niet ver van een boerderij.

De volgende dag vertrokken wij weer en liep onze tank schade op door een landmijn. De hele groep trok langs ons heen en toen wij onze weg wilden vervolgen zagen wij hen niet meer en ontdekten wij dat we verdwaald waren. Wij riepen per radio de rest van de groep op en ze beloofden ons dat ze ons op zouden halen. Tijdens het keren van de tank werden wij geraakt door de pantservuist van een Duitse sluipschutter. De koepel vloog eraf en ik kroop uit de tank. Toen realiseerde ik mij dat ik gewond geraakt was. Ik heb nog wat geweervuur gehoord... en de rest weet u'.

Wij weten dat de carriers helaas te laat kwamen. Na twee dagen in een hospitaal te

hebben gelegen en weer op krachten te zijn gekomen, kon hij zijn vriend Jim Love ontmoeten in Leeuwarden, zoals afgesproken was.

Tijdens het bezoek met zijn drie dochters heeft hij niet alleen genoten van de Heinose gastvrijheid, maar ook gemerkt wat het voor ons betekent om in vrede te kunnen leven. Zijn laatste woorden bij het vertrek uit Heino waren *'Leef allemaal in vrede en welbedankt voor de ontmoetingen en de goede zorgen. Bedankt!!'*

Langs deze weg wil ik ook Ds. Dijkman bedanken voor het leiden van de korte herdenkingsplechtigheid op de bewuste plaats, iets wat op allen die erbij betrokken waren, een diepe indruk heeft gemaakt.

Rein Meindersma, 9 mei 1996.

Bronnen:

- Stichting/Foundation 'Welcome Again Veterans' Holten/Heino.
- War Diary, Headquarters 7th Canadian Infantry Brigade.
- The Sherbrooke Regiment (12th Armoured Regiment).
- National Archives of Canada (Statement of Service).
- Canadian War Cemetery Holten.
- Dhr. Martin Hols, Eelde. Inventarisatie Militaire Begraafplaatsen Holten/Groesbeek.
- Themanummer 'Omheining' april 1995.

Brieven:

- Ds. Henk Dijkman, Guelph, Ontario Canada.
- Bevrijdingsmuseum 1995, Rijk van Nijmegen.
- Jim Love, Etobicoke, Ontario Canada.
- Col. W.J. Rankin.
- Mrs. Dianne Flander-Cameron, Halifax, Nova Scotia Canada.

Interview:

- Mevr. A. Jonkman-Ruitenbergh, Heino.
- Dhr. A. Haye, Nieuwleusen.
- Mevr. W. Hartholt-van Leeuwen, Heino.
- Dhr. J. Brinkman, Heino.
- Mr. J. Love, Etobicoke, Ontario Canada.

Met zicht, bik en pikstrik via dorsstok en stoppelhanen naar roggebrood

Voor degenen die het nog niet mochten weten: de zicht is een maaiwerktuig voor graan.

De bik is een soort ijzeren haakje aan een houten steel nodig bij het maaien van het graan met de zicht.

Het pikstrik is een slijpgereedschap, nodig om tijdens het maaien de zicht telkens aan te scherpen en de dorsstok is een gebogen stok, welke wordt gebruikt bij het dorsen met de hand.

Al deze voorwerpen hebben dus te maken met de graanoogst.

Wat betreft de roggeoogst: deze begon elk jaar rond 25 juli, de naamdag van Sint Jacobus (in deze streek Sint Joapik genoemd).

Een zeer drukke tijd voor de boer, zijn burenen en zijn wönners (pachters van kleine bij het grote erf behorende boerderijen).

Allen moesten bij de oogst helpen.

Ook de vrouwen hadden hier hun taak en wel als bindsters.

De maaiers werkten zich al maaiende schuin achter elkaar door het veld en legden de gemaaide rogge in bossen (garven genoemd) neer. De bindsters bonden de garven met een zeel (bosje roggestengels) tot een vast geheel samen. Voor het ondereinde gebruikte men het zeel en voor het bovineind van de garve twee plukken roggestengels uit de garve zelf. De garven werden direct in gasten gezet; een gast bestaat uit zes rechtop tegen elkaar gezette garven. Aan de bovenkant van deze gast werd nog weer een zeel gebonden voor de stevigheid van het geheel.

Als de rogge 'daele' was en de boer dus de hulp van wönners en ander volk niet meer nodig had kwam hij met de nodige jenever naar het land om te trakteren. Deze gewoonte noemde men de 'stöppelhaenen'. Het was een oud recht dat de maaiers net zoveel mochten drinken als ze maar lustten.

Als de rogge droog was kon ze van het land gehaald worden.

De volle wagens werden op de deel van de boerderij gereden en de garven werden stuk voor stuk met een vork naar boven gestoken en veilig op 'n balkn' opgeslagen. De boer kon dan met recht zeggen 'Ik won der weer onder'.

Wat niet in huis kon, werd buiten opgetast in de z.g. 'viemheupe' (roggemijten bij het huis), in Salland 'mieten' genoemd.

Als de hele oogst van het land was, trok de jeugd naar een café in de buurt om daar hún stoppelhanen te vieren.

De zondag daarop volgden de ouderen dit voorbeeld.

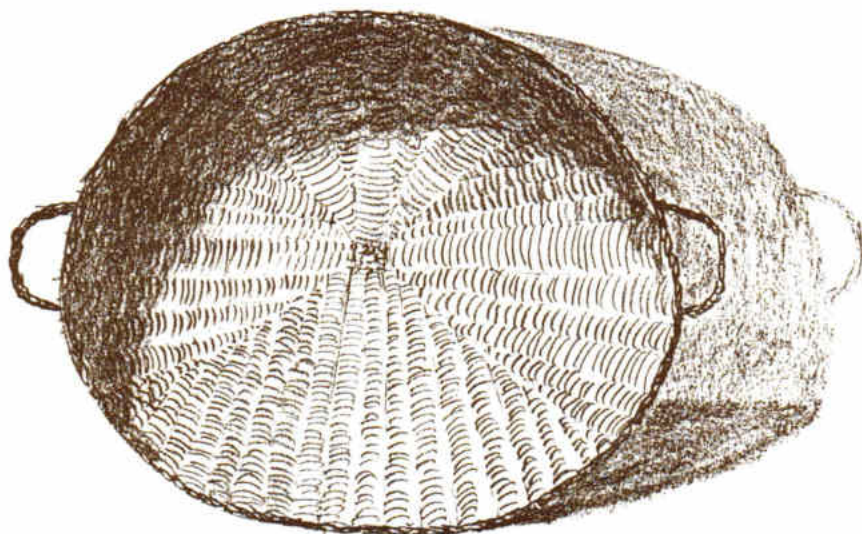
In de Achterhoek ging het wat betreft de traktatie anders dan in Salland en Twente. De maaiers maakten, als de laatste rogge gemaaid was, een grote bos bestaande uit meerdere garven die ze versierden met groen en bloemen. De naam van deze garve was 'Het olde wief'. Ze werd naar de woning van de boer gebracht en aangeboden aan de vrouw des huizes. De boer wist dan vanzelf dat hij met de fles op de proppen moest komen.

De oorsprong van het woord 'Stoppelhanen': 'Stoppels' is datgene van de rogge dat na het maaien op het land blijft staan. 'Hanen' wijst op het woord haan.

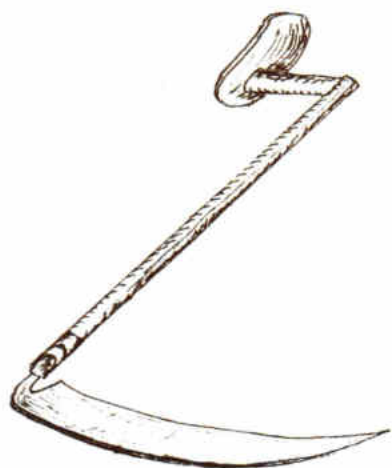
Een uitleg is, dat vroeger op het gemaaide veld jonge hanen werden losgelaten om zich tegoed te doen aan de uit de aren gevallen graankorrels.

Ook wordt de volgende redenering wel toegepast:

In het Duitse Westfalen stak men een uit hout gesneden en in groen versierde haan op een stok en voerde die mee op de laatste wagon

'n Wanne

Zicht

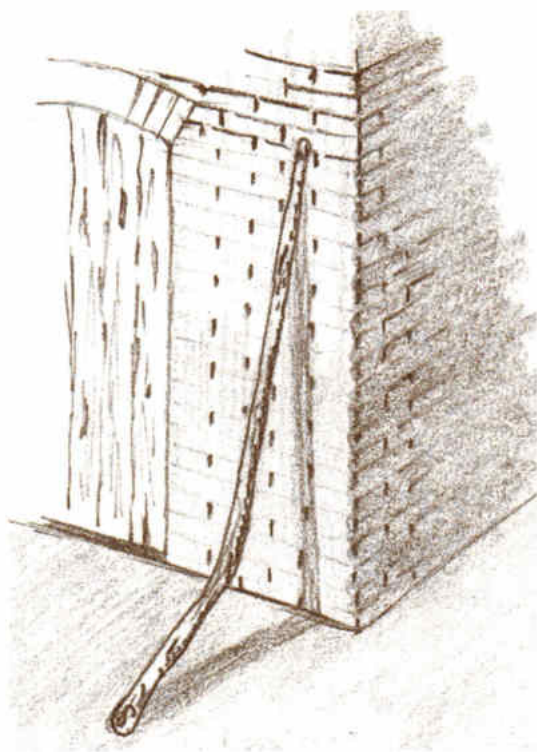
Pikhoak of Bik

Haarspit

Haarhamer

Dösstok

rogge. Op het erf aangekomen hield men dan een feestje. Als de borrel op was werd de haan aan de niendeur (grote achterdeur van de boerderij) gespijkerd om volgend jaar weer dienst te doen.

Als de rogge binnen was begon het dorsen. Heel vroeg in de morgen werden de garven naar beneden gegooid en met de koppen naar elkaar toe op de dorsvloer uitgelegd. In cadans sloeg men om beurten met de dorsstok of -vlegel op de garven. Na omkeren van de garven werd er wéér gedorst. Daarna moest het stro uitgeschud, van de vloer gehaald en opgebonden worden. Het verzamelde zaad werd met behulp van een 'wanne' (een grote platte mand gemaakt van wilgentwieg) van het kaf ontdaan en op de zolder van het voorhuis of op de hilde gedroogd om daarna in zakken naar de molenaar te gaan. Een deel van de rogge was voor het bakken van roggebrood. De grote rest was bestemd voor veevoer. Tot voor in de dertiger jaren is

in Salland en Twente op deze manier geoogst en gedorst.

Daarna kwam voor het maaïen eerst een machine die de rogge maaide en in losse garven op het land legde.

De volgende stap was de graanmaaier-zelfbinder. De garven kwamen gebonden uit de machine en werden in hokken (=gasten) op het land gezet om te drogen. Na het binnenhalen gebeurde het dorsen met een dorsmachine.

Later kwam de combine; het graan werd gemaaid en meteen gedorst. Het stro bleef op het land liggen en werd met een aparte machine in balen geperst.

Inmiddels zijn in Overijssel de meeste gemengde bedrijven overgegaan op uitsluitend veeteelt zodat het verbouwen van rogge hier tot het verleden behoort.

Het Overijssels Landschap verbouwt op enkele plekken nog wel een kavel rogge. Verder zie je terwille van de folklore hier en daar nog een roggeveldje; zoals bijvoorbeeld in Raalte, waar nog een speciaal stukje rogge verbouwd wordt in het kader van de drie dagen durende stoppelhaenefeesten. Een akkertje rogge als start voor een grandioos oogstfeest.

H.J.M. Pikkemaat

Dit artikel is geschreven door de Twentse bril van Herman Pikkemaat. De oogsthandelingen komen grotendeels overeen met Salland. De folkloristische gebruiken verschillen aanmerkelijk tussen Twente en Salland. (Red.).

Wule zekt det zo (12)

's Fummus

Wie gien dialekt kent weet beslist niet, wat dit woord betekent; hee zal het zelfs niet können roan. Wule, die plat proat, snapt het voortdalk: zo wödt 'des voormiddags' uutesprökken. En 'des namiddags' klinkt zo: 's nommus (met de o van bok).

Streektalen bint veur luu, die der niks van of weet, vaeke totaal onverstoanbaer, ok al - en det mudde wule eerlijk toegeven - umdet völle platproaters slecht articuleert, d.w.z. de klanken niet schärp uutsprekt.

Een taal kö'j trouwens met de 26 letters die'w hebt nooit zo schrijven as de'j em uutsprekt. Det mu'j ok niet proberen, want dan begrip gien mèense der meer wat van. Doarumme is de spelling van streektalen zo op-ezet, det die zovölle meuglijk bie het Nederlands anslöt. Luu die gien plat kent könt het zodoende dan toch nog wel redelijk lèzen.

Wie schrief dan ok niet 's fummus en 's nommus, mär 's veurmiddags en 's noamiddags.

's Middags wödt meestieds 's middaengs, mär vaeke heure wie 's middes en ok wel 's mirres. De d en de r ligt nl. vlak bie mekaere veur in de mond.

Nog een paar veurbeelden:

- morgen: märgen, maen, männ;
- 's morgens: 's märgens, 's maens, 's mäns;
- avond: oavend, oamd, oamp;
- 's avonds: 's oavends, 's oams, 's oamps.

En noe wie het toch òver tieldsandudingen hebt, volgt er hier nog een paer:

- de volgende dag, enz. 's anderdaengs, 's andersmärgens (-maens),
's andersoavends (-oamps) heuren ik het pas;
- volgende/toekomende week: ankommen/toeken wekke zal 't weer better wödden;
- afgelopen/vorige week: vergangen wekke was 't bärre slech;
- welke datum: wat veur 'n mennigsten is 't vandaage;
- te zijner tijd: t'oampofmaen hòòl ik op met roken.

Disse laeste vin 'k een hele goeie, det betekent zoiets as: met sint juttemis of jeudenhemelvaart. Streektalen hebt toch mangs van die aekelig mooie uitdrukkingen.

Henk van der Veen sr.

Kadastrale Atlas Heino

De Kadastrale Atlas van Heino 1832 is op 30 mei officieel aan burgemeester A.W.P. v.d. Berg aangeboden tijdens een bijeenkomst op het gemeentehuis.

Indien u nog niet in het bezit bent van deze atlas, dan is deze na telefonische afspraak af te halen op de volgende adressen:

- Davenschot 1 te Heino, tel. 0572-391986.
- Plataan 13 te Heino, tel. 0572-392998.
- Tandartsenpraktijk, Marktstraat 11/13 te Heino, tijdens de openingsuren.

Hoe is 't egoan met... (1)

Gerry J. Vandeworp emigreerde in april 1951 met zijn ouders naar Canada waar hij de eerste jaren werkte als boerenknecht in Sunderland en later in Burketon, Ontario. Vervolgens ging hij weer naar school en studeerde in 1961 af aan het Briercrest Bible Institute te Carenport, Saskatchewan.

Eigenlijk had hij gerekend op een standplaats als predikant, maar hij kreeg direct na zijn afstuderen een baan aangeboden als directeur van het House of Friends, een opvanghuis voor zwervers en alcoholverslaafden in Kitchener. Op 1 oktober 1961 begon hij als 25-jarige in die functie en gedurende de volgende 17 jaren vocht Gerry voor de rechten van deze bevolkingsgroep, zat ontelbare uren met een kop koffie aan de kaarttafel en leende een gewillig oor aan een ieder die zijn levensverhaal of zijn problemen aan hem kwijt wilde. Hij zag het House of Friends uitbreiden met enkele panden, een 'halfwayhouse', een soort tussenstation voor verslaafden die wachtten op opname in een inrichting, en tenslotte, zijn grote droom, een ontwenningskliniek voor alcoholverslaafden. In juli 1963 trouwde Gerry met Sandra Kay Finkbeiner. Voor haar huwelijk was ze al regelmatig in het House of Friendship te vinden, dus ze wist waar ze aan begon toen ze samen een appartement op de tweede verdieping betrokken. Hoewel ze de eerste vijf jaren van haar huwelijk een baan buitenshuis had, werkte ze in haar vrije tijd in het

Gerrit Jan Vandeworp plm. 1994

House of Friendship, bezorgde lunchpakketten, kookte kerstdiners en stond om de week in de keuken. Pas later werd ze betaald stafid en ze werkte er in die hoedanigheid ruim 10 jaar. Ze wilde nooit iets weten over het verleden van de bewoners, zodat ze hen allen onbevooroordeeld kon tegemoet treden. In reactie hierop werd ze altijd met respect door hen behandeld.

Het echtpaar Vandeworp kreeg een zoon en een dochter, Evert Michel, op 12 juli 1968 en Rhonda in mei 1970, die door de bewoners vertroeteld werden en ofschoon sommigen van hen een criminele achtergrond hadden, is Sandra nooit bang geweest voor de veiligheid van haar kinderen.

Zijn persoonlijke wens om predikant te worden had Vandeworp bijna twintig jaar opzij gezet maar nooit helemaal vergeten. Toen hij

Serving Christ and the Community in Word and Deed.

THE HOUSE OF FRIENDSHIP

GERRY J. VANDEWORP, Director

J E S U S

A
V
E
S

23 CHARLES ST. EAST
KITCHENER, ONTARIO
PHONE 742-2517

Free: Food, Clothing
and Lodging to
those in need.

dan ook in 1978 tot dat ambt geroepen werd, achtte Gerry de tijd gekomen om het directeurschap over te dragen aan een jongere generatie, hij nam ontslag en werd predikant in de Bethel Mennonite Church (Doopsgezinde Gemeente) te Elora, Ontario. In januari 1985 verhuisde het gezin naar Louisville, Ohio-U.S.A., waar Vandeworp ook weer predikant werd van de Doopsgezinde Gemeente. Zijn dochter Rhonda trouwde met de Indonesiër Sam Tumiwa en woont in Jakarta; zoon Evert hoopt in mei 1996 af te studeren aan de Universiteit van Indiana.

Redactie.

Bronnen:

- 'Expanding de ministry: The Vandeworp Years (1961-1978)'
- Familiearchief fam. B. Baarslag.

G.J. Vandeworp stuurde ons het volgende familieverslag:

Onze familie Vandeworp begint in Veessen, gemeente Heerde (Gelderland) tegenover Wijhe aan de overkant van de IJssel.

Mijn overgrootvader, ook Gerrit Jan geheten, is daar geboren in 1822. Deze Gerrit Jan had 5 kinderen, onder wie een Gerrit Jan, mijn grootvader, en een Evert. Deze Gerrit Jan (geb. 14-7-1862, ov. 24-12-1938) heeft Veessen al zeer jong verlaten. Als 14-jarige jongeman werkte hij als boerenknecht in Duitsland. In die jaren heeft hij daar een prachtige grote tabakspijp gekocht, die nu in mijn bezit is in het verre USA.

Grootvader is later gaan werken bij het spoor. Hij was stationschef in Limburg, Friesland en in de jaren twintig in Laag-Zuthem bij Heino. Toen grootvader met pensioen ging, moest hij ergens een huis kopen of bouwen, want hij had altijd in een dienstwoning gewoond, ook in Laag-Zuthem.

Grootvader Gerrit Jan en zijn vrouw, Wilhelmina Hendrika Meyrink, geboren in Westervoort Gelderland (5-2-1873, ov. 14-1-1940) hebben toen een huis laten bouwen in Heino aan de Zwolseweg, net waar nu de rondweg begint. Gelukkig staat het huis er

Senior en junior aan het kippen voeren.

Gemeente *Heino* Nr. *1*

Vertrek naar het buitenland

In verband met de inkleding van goederen wordt hierbij verklaard, dat de hieronder vermelde, in het bevolkingsregister dezer gemeente opgenomen persoon, heeft te kennen gegeven het voornemen te hebben naar het buitenland te vertrekken.

Naam	<i>van de Worp</i>
Voornamen	<i>Evert</i>
Geboren op	<i>10 Dec. 1908 te Westervoort</i>
Adres	<i>Heino 2401</i>
Datum van vertrek	<i>14 April 1951</i>
Land waarheen vertrek plaats vindt	<i>Canada</i>
Bijzonderheden ¹⁾	<i>met gezin</i>

Leges f. *Heino* *5 April 1951*

Namens het gemeentebestuur,

U. H. H. H.

1) *o.v. met of zonder gezin.*

18294

*Staan van links naar rechts: Annie, Albert, Alie, Gerrit en Willem (Bill).
Zittend: A. v.d. Worp-Roessink, op schoot John en E. v.d. Worp, op schoot Dick.*

nog; elke keer dat we in Heino komen gaan we er naar toe en al is er wel veel veranderd, je kunt het toch direct herkennen. De pomp die achter het huis staat is al op de oudste foto's te zien en ook de treurwilg. Deze boom is geplant toen het huis gebouwd werd in 1926. In de muur aan de voorkant zit de eerste steen met de initialen 'G.J.v/d W' en de datum waarop die steen is gelegd. Mijn vader Evert van de Worp, (geb. 20-12-1908, ov. 12 mei 1959) en mijn moeder Antje Roessink (geb. 25-2-1915, ov. 10-7-1995) zijn op 17 mei 1934 getrouwd en bij grootvader en grootmoeder gaan inwonen.

Vader was schilder en behanger van beroep en hij boerde er een klein beetje bij. In die tijd was er een schuur achter ons huis, waar gewoonlijk vijf koeien in stonden, een paar varkens en zo'n honderd kippen. Daar aan de Zwolseweg zijn Gerrit Jan (15-

5-1936), Albert (18-11-1940) Wilhelm (7-1-1942), Antje (12-10-1943) en Aaltje (31-3-1947) geboren. Ik heb vele goede herinneringen aan die tijd. Wij hadden de beste burens die iemand ooit kan hebben.

De familie Baarslag, de Jonkmans, de Eilanders, de Nijlands, de Van Leeuwens en natuurlijk de oude Haye.

Ik droom soms nog over dat prachtige witte zand in het dennenbos van Baarslag. Daar kon je zo mooi in spelen. Jammer genoeg is dat nu allemaal weg. Als jongeman was ik actief in de Zondagsschool (gebouw Vrede), de jeugdkerk, de knapenvereniging (CJMV) en de gymnastiekclub. Ik ging ook altijd graag naar de (Hervormde) kerk, al gingen onze ouders haast nooit. We gingen naar de Openbare school in Heino en zelf ben ik nog anderhalf jaar naar de Mulo in Zwolle gegaan. Direct na de oorlog begonnen vader en moe-

der weer te praten over emigreren. Voor de oorlog had vader al ideeën gehad om naar Zuid-Afrika te gaan, maar daar had grootvader een stokje voor gestoken. Tussen 1948 en 1953 zijn duizenden Hollanders vertrokken naar Canada, Amerika, Australië en Nieuw Zeeland. Wij gingen naar Canada en zijn daar op 24 april 1951 in Quebec City aangekomen met het schip 'De Volendam'. Tussen december 1950 en april 1951 hebben we al onze familie, die verder weg woonde, bezocht met de taxi van Polstra.

Ook moesten het huis, het vee en alles wat wij niet 'in de kist' konden krijgen verkocht worden. Wij hadden een mooie tekening van de brede en de smalle weg naar de hemel in onze keuken hangen. *Waar is die toch gebleven??*

Waarom hebben vader en moeder Heino verlaten?

Het excuus was dat ze het deden voor hun kinderen, niet voor henzelf. Maar dat was niet helemaal waar. Ik heb daar vaak met moeder over gepraat. Vader dacht (of liever, droomde) dat hij in Canada vast wel een boerderij voor zichzelf kon kopen, iets dat hij dacht in Nederland nooit te kunnen. Ook was hij, net als vele andere Hollanders in die tijd, bang dat de Russen weleens helemaal naar Holland zouden kunnen komen, net als de

*Evert v.d. Worp en zijn oudste zoon
Gerrit Jan achter hun huis in Heino
plm. 1938.*

*Evert en Antje v.d. Worp
achter hun huis in Heino.*

Duitsers dat hadden gedaan. Nu, Canada was niet 'heaven on earth' (hemel op aarde) voor onze ouders. De boeren voor wie ze al in Holland beloofd hadden een jaar te zullen werken, waren vaak niet de beste. Hard werken, lange dagen en weinig geld. Ook waren de Hollanders niet gewend aan de hitte in de zomer en de kou in de winter. Vooral moeder miste haar familie - ze had negen broers en zusters die bijna allemaal in Heino en Dalfsen woonden - heel erg. Een paar maanden voordat ze stierf vertelde ze me dat ze vele avonden heeft gehuild tot ze in slaap viel. Vader had het ook moeilijk. Hij vooral met zijn gezondheid. Tussen 1957 en 1959 had hij drie hartaanvallen; hij stierf al in mei 1959. Moeder bleef toen alleen achter met haar kinderen. In Canada hadden ze er nog twee bij gekregen, Dick, geboren op 1 december 1954 en John William, geboren op 18 februari 1956 en overleden op 12 september 1957 aan leukemie. Het was een verschrikkelijke tijd voor moeder. Weinig geld, de familie alle-

Van links naar rechts:

Willem, Albert, Annie, Gerrit (Gerry), A. v.d. Worp-Roessink, Dick en Alie.

maal in het verre Holland en ze stond alleen voor de zorg voor haar gezin.

Langzamerhand echter begon het beter voor haar te worden. Ze leerde goed Engels spreken en schrijven, ze ging werken, het weduwengeld van de regering begon beter te worden en haar kinderen begonnen zo langzamerhand allemaal te werken. Zelf begon ik al te werken op de dag dat we bij de boer aankwamen. Ik was toen 14 jaar oud.

Moeder is in al die tijd driemaal op bezoek geweest in Holland en tante Aaltje (Grootenhuis), ome Anton (Roessink), tante Jo (Van de Worp) en enige neven en nichten hebben ons opgezocht in dit verre land.

Toen we Holland verlieten, zei de dochter van veldwachter Mulder: 'We zien elkaar nooit weer, dit is net als een begrafenis.'

Nu, wat is er gebeurd met de kinderen van Evert en Antje?

De jongste, *Dick*, is getrouwd met Yen en ze

hebben een zoon genaamd Vinh. Dick werkt als manager van een grote kalkoenboerderij in Mount Brydges, Ontario Canada.

Alie (genoemd naar Aaltje Grootenhuis, een zuster van moeder), is getrouwd met David Forth, een rancher (boer) in het verre westen van Canada, in de provincie Alberta. Alie werkt als verpleegster in een ziekenhuis. Ze hebben twee kinderen.

Annie woont in London, Ontario. Ze werkt in een afkickcentrum voor alcoholisten. Ze is niet getrouwd. Moeder woonde de laatste negen jaar van haar leven naast haar in een duplex-woning.

Bill (Willem) is getrouwd met Elaine Devine en ze hebben vier kinderen. Hij woont in Dashwood, Ontario en werkt in een caravanfabriek. Elaine werkt als verpleegster in een ziekenhuis.

Albert is getrouwd met Angela Webster en zij hebben vier kinderen. Albert woont in het verre noorden van Ontario in het dorp

*Zittend: Sam Tumiwa (getrouwd met Rhonda Vandeworp), Gerrit Jan Vandeworp.
Staande: Rhonda Vandeworp, Evert Vandeworp en Sandra Vandeworp-Finkbeiner.*

Bonfield. Hij is automonteur bij Chrysler.

Gerry (Gerrit Jan) is getrouwd met Sandra Finkbeiner. Wij wonen in Louisville, Ohio, USA. Na 7 jaar boerenknecht te zijn geweest ben ik op 21-jarige leeftijd weer naar school gegaan en ik ben nu dominee in de Mennonite (Doopsgezinde) kerk.

Vader zei vroeger dat als we niet met Hollandse meisjes en jongens trouwden, we niet meer thuis hoefden te komen. Welnu, geen van de kinderen Vandeworp is met een Hollander getrouwd!!

Onze dochter Rhonda is met een Indonesiër getrouwd en hij spreekt Hollands!

In de zomer van 1995 ben ik drie weken in Holland geweest. Onze zoon Evert (ja, weer een Evert), was met me meegekomen. Een nicht, Annie Zomerdijk en haar man hebben ons toen goed verzorgd. We hebben de 90ste verjaardag van oom Anton Roessink kunnen

meemaken, de herdenkingen van 50 jaar vrede en natuurlijk zagen we vele neven, nichten, oude burens en tante Annie Roessink van de Bolderbrug.

Het weer was prachtig toen we daar waren en we hebben veel gefietst. Heino en omgeving is toch zo prachtig mooi!!

Onze zoon zei telkens: Waarom heb je dit prachtige land verlaten? Ik kon daar geen goed antwoord op geven. Ik voel mij nog altijd Heinoër. Als ik genoeg geld had, dan kwam ik veel vaker terug.

De Omheining wordt altijd direct gelezen als hij aankomt en we hebben alle afleveringen in ons bezit.

Gerry J. Vandeworp.

Wie is Wie?

Een schoolfoto van de Gereformeerde school te Laag-Zuthem uit de jaren 1950-1951.

Wie herkent deze leerlingen en het onderwijzend personeel?

We zouden het wel prettig vinden om al deze mensen een naam te geven, dus wie reageert er deze keer?

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, tel. 0572-392586.

Wie was Wie?

Op de foto, geplaatst in nummer 1 maart 1996, zijn deze keer verschillende reacties binnengekomen, wat door ons zeer wordt gewaardeerd. Het is een foto van dames van het Katholiek Vrouwen Gilde in Volendamse klederdracht. De foto is genomen tijdens een reisje naar Marken en Volendam, in het jaar 1962 of 1963.

De namen van de dames en heer zijn als volgt:

Achterste rij van links naar rechts: M. Wolfkamp-Hansman, A. Sinnige, A. Mekers-van Riele, Pastoor Terpstra, mevr. Gerink (haar man was destijds politieagent in Heino), M. Beldman-van Riele (zuster van mevrouw Mekers).

Voorste rij: A. Dijkstra-Blom, T. Bouwhuis-Zwartjens, J. Ohms-Bisschop, R. IJsseldijk-Wolfkamp, Suze Geertman.

Degenen die reageerden zijn B. Oud Ammerveld, A. Sinnige, mevr. Weertman-Dijkstra, Wout Blom, M. Wolfkamp-Hansman en J. Ulderink-Stegeman.

Onze hartelijke dank aan genoemde personen voor hun reactie.

Dan nog een correctie op de foto van de Handbalvereniging, waar één naam per abuis niet was vermeld. Hier volgen dan nogmaals de namen van de dames en heren op de achterste rij van links naar rechts:

Rob Hartholt, Yvonne Melenhorst-Lorkeers, Inge Brandwagt, Riet Huisman-Kolk, Alice Roelofs, Jetje Groteboer, Jannie Groteboer, Gerard Wolfkamp (trainer).

Uit de werkgroep boerderij- en veldnamen (2)

Als veldwerker ga je werkelijk de boer op. Navragen welke stukken land nog een naam hebben. Dat is een tijdrovend werk, want voor de meesten in de omgeving ben ik een vreemde. Voorstellen wie je bent en wat je komt doen, levert verschillende reacties op. Eén van die reacties was: 'Ja, goeie morgen, kom d'r maar in. Ik heb wel geen stukkie grond meer, maar eens ander proatvolk is van harte welkom'.

En dan ben je die ochtend onder de pannen.

De kennismaking met de heer Hutten leverde een lijst met veldnamen op. Eén van die aantekeningen: D174, het Gagelkampje in de stukken van notaris Fortuijn uit 1847, leverde nuttige informatie op. Tijdens mijn 'veldtocht'

kwam ik bij Evert Maat, die een perceel aangaf met de naam Goaweide.

Dat kwam overeen met stuk D174.

Vervolgens kwam ik erachter dat hetzelfde stukje jaren eerder was verkocht als zijnde een gagelbosje.

Nu is voor een echte Sallander het woord gagel ongemakkelijk. Het bosje, op een wat hoger stukje grond gelegen, werd ontgonnen tot weiland en de naam veranderde via Gagelbosje vervolgens in Gagelkamp, Gagelweide en tenslotte Goaweide.

Gagel komt in Heino niet, of bijna niet meer voor. Daarover een volgende keer.

J. Peters

Persbericht

Internettentoonstelling 'Een stroom van tijd', vanaf 31 mei 1996 tot onbepaalde tijd.

Internetadres: <http://www.obd.nl/stroom.htm>

Op diverse locaties in de volgende vier steden zijn Internet-verbindingen toegankelijk voor publiek:

Zwolle: Gemeentearchief, Openbare Bibliotheek Diezerstraat en Stadhuis;

Deventer: Stads- en Atheneumbibliotheek;

Zutphen: Stadsarchief en Openbare Bibliotheek; Kampen Gemeentearchief.

Gemeentearchief Zwolle:

'Van binnen en buiten: grepen uit honderd jaar ontwikkeling van Zwolle en omgeving'

Tentoonstelling: 31 mei t/m 12 juli 1996.

Openingstijden: maandag t/m vrijdag van 14.00 - 16.30 uur.

In het weekend van 1 en 2 juni ook 's middags geopend.

Adres: Gemeentearchief, Voorstraat 26, 8011 ML Zwolle.

Voor meer informatie: mw. J. Otten, b.a. J. Folkerts,

tel. 038-4982488, telefax 038-4892967, e-mail: gemarch@imb.net.

Openingstijden leeszaal gemeentearchief Zwolle: maandag 13.30-17.00 uur, dinsdag t/m vrijdag 9.00-17.00 uur.

Van de bestuurstafel

De viering van het vijftienjarig bestaan ligt weer achter ons. De avond van de 25e maart was een gezellige avond waaraan het duo 'Höllenboer' een feestelijk tintje gaf. Er waren 196 leden aanwezig.

In de bestuursvergadering, die volgde op de algemene ledenvergadering werden de functies en taken van het bestuur als volgt verdeeld:

- de heer G.C. Stapel, voorzitter.
- mevrouw J.K. Pruijm-Reinders, secretaresse, ledenadministratie, kontaktpersoon en lid van de werkgroep Genealogie-Documentatie en kontaktpersoon van de werkgroep Historische Gebruiksvoorwerpen.
- mevrouw G.A.M. Diepman, penningmeesteresse, 2e secretaresse.
- mevrouw G.H.M. ten Berge-Elferink, kontaktpersoon en lid van de werkgroep 'Kruidentuin Allegaardje'.
- mevrouw M.S.H. Donath-Hoppen, hoofdredactrice kontaktblad 'Omheining', kontaktpersoon van de Redactie en van de werkgroep Geschiedenis.
- de heer J. Freriks, kontaktpersoon van de werkgroep Beeld en Geluid en van de werkgroep Folklore.
- de heer G.W.M. Hollak, lid.
- de heer W. Schuring, vice-voorzitter en kontaktpersoon van de werkgroep Boerderij- en Veldnamen.
- de heer L. Slurink, onderhoud gebouw.

Tevens werd besloten met een wagen mee te doen aan de optocht ter gelegenheid van de viering van het tienjarig bestaan van de pompdagen.

Aan de paaswandeling deden 197 wandelaars mee. Het weer was niet bepaald warm,

maar het was in ieder geval droog. Tijdens de koffiepauze werd uitleg gegeven over de verzameling landbouwwerktuigen, die op de boerderij 'de Voomborg' aanwezig was.

Zoals U al in de regionale dagbladen hebt kunnen lezen, heeft de provincie Overijssel bekend gemaakt, dat de subsidie voor de plattelandsvernieuwing van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij voor Overijssel gedeeltelijk wordt toegekend aan de gemeente Heino. De subsidie wordt beschikbaar gesteld voor de realisatie van een bezoekerscentrum voor West-Salland in de voormalige maalderij van Heleco.

Het geplande bezoekerscentrum vergt een investering van f 987.000,00. De gemeente Heino stelt een bedrag van f 457.000,00 beschikbaar; de provincie Overijssel een subsidie van f 150.000,00 in het kader van de plattelandsvernieuwing en voor het resterende bedrag van f 380.000,00 is nu subsidie beschikbaar gesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij.

De maalderij wordt verbouwd tot een multifunctioneel bezoekerscentrum, waarin de plaatselijke VVV en onze vereniging ook een plaats zullen krijgen.

In de colofon zijn enkele wijzigingen aangebracht.

De werkgroep Archeologie is opgeheven. Deze werkgroep telde geen leden meer en kon zodoende ook geen activiteiten meer ontplooiën.

De werkgroep Dialekt veranderde haar naam in werkgroep Streektaal.

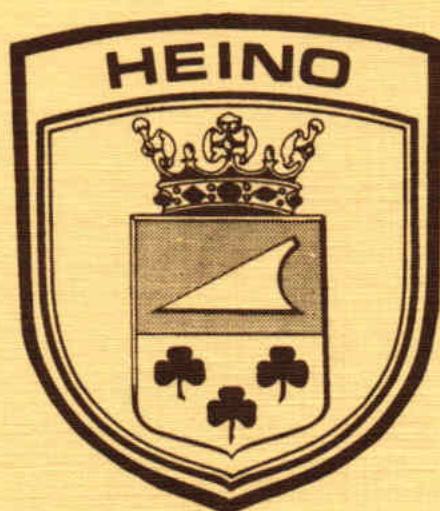
Nieuw is de werkgroep Historische Gebruiksvoorwerpen.

Schenkeningen

- Van de heer W.J.D. Blom, Bannierstraat 20, een Zwolsche Courant uit 1975.
- Van de heer P.J.D. van Egmond, Rozendaelsweg 1, een foto uit ± 1950 van het gemeentepersoneel en de middenstand van Heino, die op weg zijn naar een voetbalwedstrijd.
- Van de heer en mevrouw Hekman-Nijman, Westenholterweg 114, Zwolle, een foto, een eigenhandig geschreven boekje met vertellingen over Heino en de boeken 'Uit de geschiedenis van de Marke en Schoutampt Heino', 'Taal en Talen' van prof. dr K. Heeroma en 'Overijsselsche Vertellingen' van P. Heering.
- Van mevrouw A.M. Herbrink-Heuven, Vogelzang 13, een foto van de vernielde Ganzepannebrug in 1945.
- Van mevrouw J.Th. Meiberg, Rozendaelseweg 6, foto's ter reproductie.
- Van mevrouw H. Rouwhorst-Arends, Heideweg 15, Hooglanderveen, kranteknipsels uit 1968.
- Van de heer J. Schutte, Gravenweg 1, Wijhe, een metalen roomschaal.
- Van mevrouw Stokvisch, Paalweg 28, foto's ter reproductie.
- Van mevrouw J. Ulderink-Stegeman, Tulpenboom 32, een sigarenpijpje en scheerzeep.
- Van de dames Veldboer-van Amstel en Gorter, Prins Bernhardstraat 41, 33 dia's over Heinose dorpsgebeurtenissen.

Voor al deze schenkingen weer onze hartelijke dank.

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde

"Omheining" te Heino

Secretariaat:

Davenschot 1, 8141 BB Heino

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid f 15,00 per jaar)
Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,
De Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter
J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse
G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino
M.S.H. Donath-Hoppen
Plataan 13, 8141 SM Heino
J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino
G.W.M. Hollak,
Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis
W. Schuring
De Cingel 5, 8141 BV Heino
L. Slurink,
Schoolbosweg 1, 8141 PX Heino

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: W. Schuring,
De Cingel 5, 8141 BV Heino

3. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Hoppen-Donath,
Plataan 13, 8141 SM Heino

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Kruidentuin "Allegardje"

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres:

Plataan 13, 8141 SM, Heino
tel. 0572-392998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino
H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino
D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino
M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino
H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino
H. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino
A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino - vormgeving

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
16e jaargang - nummer 3 - september 1996

INHOUDSOPGAVE

blz. 51	Woord vooraf
blz. 52	Meisje met oogstmand
blz. 53	Vrouwen- en meisjesleven op het platteland in het begin van de 20-ste eeuw
blz. 55	Hoe het groeide
blz. 57	Hoe het bloeide
blz. 66	Het onderwijs aan de (landbouw)huishoudschool
blz. 75	Wie bestuurde De Bakenbelt?
blz. 82	De zwanenzang...

De Bakenbelt

Woord vooraf

In dit septembernummer treft u de geschiedenis aan van De Bakenbelt, één van de twee scholen voor voortgezet onderwijs die Heino rijk is geweest. De reden voor dit themanummer is, dat De Bakenbelt deze maand, september 1996, haar 40-jarig jubileum gevierd zou hebben, als ze nog bestaan had.

De heer W. Oosterkamp, oud-directeur van de school, zou oorspronkelijk dit themanummer zelf verzorgen, maar door gezondheidsproblemen moest hij hier grotendeels vanaf zien.

De redactie, toch van mening dat het boekje moest verschijnen, is dus maar zelf in de archieven van de school gedoken. Met raad en daad bijgestaan door de heer Oosterkamp zijn Derk van de Klippe, Henk Wessels, Henk van der Veen en Marijke Donath aan de slag gegaan.

Tijdnood, we hadden maar enkele weken, dwong ons om uitsluitend de gegevens die de heer Oosterkamp had verzameld, bestaande uit notulen van de commissie van bijstand, docentenbulletins, schoolkranten en verzamelde krantenknipsels en fotoboeken, te gebruiken voor de samenstelling. Dit alles werd nog aangevuld met enkele persoonlijke herinneringen van mevrouw Gunther en van mevrouw Santing-Zandscholten.

Tijd voor uitgebreid archiefonderzoek, o.a. bij de OLM en het Rijksarchief, ontbrak ons helaas. Daardoor kan het gebeuren dat bepaalde personen of gebeurtenissen niet, of niet voldoende aan bod komen. Onze welgemeende excuses daarvoor.

Ook hebben wij er voor gekozen om geen interviews met oud-leerlingen op te nemen. Enerzijds vanwege plaatsgebrek, maar toch ook omdat je dan snel het gevaar loopt dat het meer een jubileum- dan een heemkundig werkje wordt.

Al met al hopen wij dat het toch nog een leesbaar geheel geworden is.

De redactie

Meisje met oogstmand

Wandelend vanuit het centrum van Heino in de richting van het station ziet U in de tuin van de burgemeesterswoning een sierlijk beeldhouwwerkje. Een daarbij geplaatst bordje vertelt, dat het in 1962 in opdracht van de OLM is vervaardigd door de kunstenaar G. van der Leeden uit Bergen.

Het is een sierlijk en rank beeldje, voorstellende een boerenmeisje dat een mand, gevuld met landbouwprodukten, op haar hoofd draagt. Beeldhouwer Van der Leeden liet zich inspireren door een Franse sage over een arm boerenmeisje, dat, om in haar levensonderhoud te kunnen voorzien, telkens naar de markt ging met een mand vol landbouwprodukten op haar hoofd. Hij nam een vrouwenfiguur om ook de vruchtbaarheid uit te beelden. Met zeer veel gevoel heeft hij het beeldje gemaakt en de uitdrukkingvorm van het meisje heeft iets teders, het is bescheiden en fier.

Het beeldje, vervaardigd in het kader van de éénprocentsregeling voor kunstwerken bij de bouw van de nieuwe school De Bakenbelt, heeft nog geen 25 jaar de tuin van de school gesierd.

Al in 1961 was het klaar, maar door allerlei omstandigheden kon het pas in januari 1963 geplaatst worden.

Echter bij het verdwijnen van de school in 1985 verdween ook het bronzen meisje uit onze dorpsgemeenschap.

'Jammer voor Heino, maar mooi voor Zwolle'.

Zo reageerde de voorlichter van de OLM te Zwolle op de verplaatsing van het bekende beeldje van het meisje met het fruitmandje voor de voormalige LHNO-school De Bakenbelt naar de binnentuin van het centrum voor tuinbouwonderwijs aan de Margrietstraat in Zwolle. Raadslid mevrouw Smilda luchtte tijdens een raadsvergadering haar hart over het verdwijnen van het door vele Heinoërs geliefde bronzen beeld. Zij vroeg zich af of er geen nader overleg mogelijk is met het doel

'het meisje met het fruitmandje' weer op de oude stek terug te krijgen. Volgens de woordvoerder van de OLM was dat laatste niet erg waarschijnlijk. Staatssecretaris Ginjaar van Onderwijs en Wetenschappen had namelijk geconstateerd dat het beeldje speciaal was ontworpen voor een schoolgebouw met opleiding in de agrarische sector. De Bakenbelt was inmiddels gesloten en de voorlichter vond het logisch dat het meisje met het fruitmandje was weggehaald omdat de OLM voor het kunstwerk verantwoordelijk was. En die verantwoording kon geen gestalte meer krijgen nu de school gesloten was en er dus ook geen personeel voor toezicht meer was. Van de rijke oogst die het beeldje voorstelde is, gezien de daling van het leerlingenaantal, niet veel terechtgekomen. In Zwolle werd een andere toekomst verwacht.

Maar, eind goed, al goed. Sinds 1992 is het meisje weer in ons midden, en over de geschiedenis van de school, waarvan zij het 'boegbeeld' was, leest u op de volgende bladzijden.

Vrouwen- en meisjesleven op het platteland in het begin van de 20-ste eeuw

*Uittreksels uit: **Het landbouwhuishoudonderwijs in Nederland**, ontstaan, ontwikkeling en betekenis, 1908-1965, door Greta G. Smit, oud-inspectrice N.O. met medewerking van C. Wilkeshuis.*

In het begin van de 20-ste eeuw gold nog de algemene opvatting dat een meisje thuis hoorde. Het was haar plicht haar moeder te helpen en al doende van haar het huishouden te leren. Met name de moeders verzetten zich tegen het 'doorleren' van hun dochters; zij konden hun hulp moeilijk missen en bovendien vonden zij dat zij hun dochters het huishouden wel konden bijbrengen. Mogelijk waren zij ook bang dat de meisjes hen boven het hoofd zouden groeien.

Voor al voor de kinderen van landarbeiders en die van kleine boeren waren de kansen op een opleiding vrijwel nihil. Met een beetje geluk kon men nog naar een naai- of breischool, maar daar hield het ook mee op.

In het rapport van de Commissie van de Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid (1910) werd de omvangrijke taak van de boerin en haar dochters als volgt omschreven:

- *In de eerste plaats is zij huismoeder en heeft zij voor een groot deel de zorg voor de opvoeding der kinderen. Wel een veel-omvattende en gewichtige taak.*
- *In de tweede plaats is zij als huisvrouw belast met het gehele beheer der huishouding, met de zorg dus voor de woning, de kleding, de was, het verplegen der zieken en met de zorg voor de gezondheid van alle leden van het gezin.*
- *In de derde plaats neemt de boerin deel aan de werkzaamheden of aan het toezicht op een gedeelte der werkzaamheden in het bedrijf. Aan haar is meestal de zorg toevertrouwd voor de behandeling van de*

melk en de voeding van het jongvee, de varkens en het pluimvee. De bijenstal, de groente- en bloementuin worden door haar beheerd. En daar, waar nog de zorg voor de zuivelbereiding op de boerin rust, is voor een zeer groot deel de rentabiliteit van het bedrijf van haar bekwaamheid afhankelijk.

Daarbij moet dan nog in aanmerking genomen worden dat op grote boerenbedrijven, waar personeel was, de huisvrouw de zorg had voor kost, inwoning en bewassing van dit personeel. Op de bedrijven, die over weinig of geen personeel beschikten, hielp zij veelal met melken en op het land met wieden, hooien, schoven binden, dorsen, aardappels en bieten rooien en andere werkzaamheden, waarvoor nog geen machines bestonden. Ook moesten de gebouwen worden opgeknapt en nam de boerin vaak het witten en schilderen voor haar rekening. Toch voelde zij zich geen martelares.

Het gevoel onmisbaar te zijn en de nauwe samenwerking met haar man schenken haar een grote voldoening.

Voor de dochters van welgestelde boeren lagen de zaken iets gunstiger. Het behoorde in sommige streken tot een zekere 'status' wanneer de dochter des huizes wat meer ontwikkeling opdeed. Echter, dit mocht niet ontaarden in een beroepsopleiding, omdat niet de indruk gewekt mocht worden dat de boer niet over voldoende middelen beschikte om zijn dochters te onderhouden. Bovendien zou een gespecialiseerde studie de huwelijkskansen aanzienlijk kunnen verminderen. Deze meisjes werden nog weleens naar een zogenaamde 'kostschool' gestuurd, waar de ontwikkeling, opgedaan in de dorpsschool, enigszins werd aangevuld met vakken als godsdienst, borduren, kantklossen, Frans, muziek en goede manieren. Geleidelijk gaven de programma's van de kostscholen aanslui-

ting op de mulo-school en de kweekschool, doch deze opleidingen kwamen voor een boerendochter meestal niet in aanmerking. De ouders vonden het niet nodig dat hun dochter tot een 'juffertje' gemaakt werd.

Wel was het zo dat jongere dochters vaak meer kansen op een opleiding hadden dan hun oudere zusters, die thuis moesten meehelpen.

De enige twee beroepen die voor hen in aanmerking kwamen waren eigenlijk onderwijzeres en verpleegster, dan wel wijkzuster. Toch zijn deze twee 'geaccepteerde' beroepen de eerste aanzet geweest tot emancipatie van de plattelandsvrouw. Met name het (landbouw)huishoudonderwijs heeft de status van deze groep vrouwen belangrijk verbeterd.

Het huishoudonderwijs

De eerste r.k. boerinnenschool werd in 1911 in Lierop opgericht, de tweede in 1914 in Posterholt en de derde in Denekamp in 1920.

Deze scholen werden voornamelijk bezocht door boerendochters van 16-20 jaar die er intern waren. Er werd lesgegeven in rekenen, Nederlandse taal, natuurkunde, plant- en dierkunde, scheikunde, boekhouden, verpleging van huisdieren, melkbehandeling, boter- en kaasbereiding, bemestingsleer, groente-, fruit- en bloementeel, warenkennis, voedings- en gezondheidsleer, ziekenverpleging, koken, wasbehandeling, handwerken, huishoudkunde, gymnastiek, zingen, godsdienstleer en wellevendheid. Dit alles werd oorspronkelijk onderwezen in een éénjarige cursus, maar toen deze te kort bleek werd in 1917 de tweejarige cursus ingevoerd.

Op 23 september 1913 werd de Rijkslandbouwhuishoudschool 'De Rollecate' in Den Hulst aan de Dedemsvaart geopend. Dit was de eerste opleiding voor landbouwhuishoudschoolleeraren in Nederland.

Excursie zomer 1954 - Logies in 'De Bijenkorf' te Nunspeet.
Foto: privébezit mevr. J.G. Gunther.

Hoe het groeide

door mevr. J.G. Gunther

Mevr. Gunther was, voordat ze inspectrice werd van het landbouwhuishoudonderwijs, enige jaren cursusleidster in Heino. (red)

Hoewel tevoren op enkele plaatsen in ons land een landbouwhuishoudcursus werd gegeven, was landelijk toch pas sprake van landbouwhuishoudonderwijs toen de eerste leraressen in 1915 hun opleidingsschool 'De Rollecate' aan de Dedemsvaart in Den Hulst verlieten en uitzwermden over het platteland om cursussen te geven aan plattelands-meisjes.

Hoewel ... uitzwermden? De eerste groep bestond uit slechts zeven leraressen.

Het doel van de cursussen was de leerlingen voor te bereiden op hun toekomstige taak als boerin/huisvrouw. In de eerste jaren waren het grotendeels boerendochters die de cursussen bezochten. Ik wil u de doelstelling van het landbouwhuishoudonderwijs met uitvoerige toelichting, zoals ik die aantrof in het blad dat in 1929 werd uitgegeven door 'De Vereniging van leerkrachten bij het Landbouwhuishoudschoolonderwijs' niet onthouden:

'Het landbouwhuishoudonderwijs moet erop gericht zijn de jonge boerenvrouwen belangstelling bij te brengen, in de eerste plaats voor de mogelijkheden die haar eigen taak in huishouding en bedrijf omvat.

De vrouw beheerscht voor een groot deel het huiselijk leven. Een platteland met vele gezellige woningen met een sterk, gezond en huiselijk leven staat veel sterker tegen de verlokking van de stad, geeft veel beter basis voor sterke leidende figuren, die zich buiten hun dagelijksch werk ook met algemeene zaken bezighouden; schept in het kort gezegd voor het platteland een veel betere kans om zijn groote maatschappelijke taak naar behooren te vervullen, maar dit niet alleen.

Het landbouwhuishoudonderwijs dat op eenvoudigen leest geschoeid is, kweekt liefde voor het platteland en is gedrenkt in een geest

die wij 'de plattelandsgeest' zouden kunnen noemen. Dit onderwijs kan dus ook een zegen zijn voor haar, die niet mettertijd haar roeping zullen vinden direct in de boerderij of bij de boerderij, maar die toch zullen blijven in een dorp of kleine stad.

Zij zullen dus beter begrijpen de beteekenis van het platteland en ook: dat de groote stad niet voor allen ideaal is.'

De cursussen werden gegeven in alle mogelijke lokaliteiten als bijv. een leegstaand lokaal van een lagere school, een gebouw dat door een kerkbestuur werd beheerd en ook wel een cafézaal, die soms naast de biljartzaal was gelegen. Lange tijd bleef deze situatie vrijwel ongewijzigd. Door toename van het aantal leerlingen werd de opleidingsschool in 1929 verplaatst naar Deventer.

Later werden in enkele andere plaatsen ook scholen opgericht voor de opleiding tot landbouwhuishoudschool-lerares.

Van toen af namen de cursussen een grote vlucht. Deze kwamen meestal tot stand door de activiteiten van de provinciale landbouworganisaties. Zo ook in Overijssel.

Hier bestond lange tijd de unieke situatie dat de drie landbouworganisaties ABTB, CBTB en OLM een samenwerkingsverband kenden in de 'Commissie voor het Landbouwhuishoudonderwijs'. Het landbouwhuishoudonderwijs bestond al geruime tijd. De commissie beheerde later ook de cursussen en scholen voor het landbouwhuishoudonderwijs. In alle andere provincies opereerden de provinciale organisaties ieder afzonderlijk in de twee genoemde soorten onderwijs.

In de beginjaren waren de leerlingen omstreeks 18 jaar en ouder, later zagen we ook 16-jarigen op de cursussen.

Deze cursussen hadden een één- of tweejarige duur. Na beëindiging ervan wisselden ze vaak van plaats. Aanvankelijk bestond er nog weinig uniformiteit in aantal en duur van de lessen. De cursisten kregen les in koken, voedingsleer, gezondheidsleer, soms ook in

wasbehandeling, maar dit laatste was slechts mogelijk als de outillage van lokaal en inventaris dat mogelijk maakte, wat dikwijls niet het geval was.

Een ochtend of middag per week kwam een daarvoor bevoegde lerares de meisjes naai- lessen geven en tot het leerplan behoorde ook altijd landbouw. Wat later werd landbouw vervangen door tuinbouw.

De situatie in Heino

Op initiatief van de plaatselijke afdeling van de OLM kon hier in 1950 een tweejarige cursus van start gaan.

Ik kreeg van het OLM-bestuur in Zwolle de opdracht de cursus te organiseren. Het eerste wat me te doen stond was een geschikte lokaliteit te zoeken. Daarbij kreeg ik hulp van enkele OLM-leden. Ik herinner mij de naam van de heer Slotman.

Na enig zoeken kwam gebouw Vrede in zicht. Ikzelf gaf daar les in de huishoudelijke vakken. Voor de naailessen volgden enkele dames elkaar op. Helaas herinner ik mij hun namen niet meer. De heer D.J. Wisselink, directeur van de landbouwschool, die ook in het bezit was van de tuinbouwakte, gaf tuinbouwles.

Omdat het lokaal de overige dagen van de week dienst deed voor verschillende doeleinden moest na afloop van de kookles de door ons gebruikte inventaris worden opgeruimd. En dat hield nogal wat in!

Die inventaris bestond uit tien kastjes op aanrechthoogte, die aan elkaar werden gekoppeld met ertussen geschoven platen waarop de kooktoestellen werden geplaatst. In de kastjes waren potten, pannen en bestek opgeborgen. Het waren met recht ambulante kastjes; ze werden nl. na afloop van de les door de meisjes het lokaal uitgedragen naar het achter het gebouw gelegen schuurtje, dat voorheen dienst had gedaan als klompenmakerswerkplaats van de heer Ottenkamp, toen inmiddels conciërge van gebouw Vrede. In omgekeerde richting vond de volgende week voor de aanvang van de les de verhuizing plaats. De route liep buiten het gebouw om en omdat het pad waarover

Huishoudcursus 1950/1951.

Deze foto is genomen voor gebouw Vrede.

moest worden gelopen niet was geplaveid konden de onder de kastjes geplaatste wiel- tjes geen dienst doen.

Omdat gebouw Vrede nogal wat hoger lag dan het bewuste schuurtje moesten drie stenen trap treden worden 'genomen' om de schuur of het leslokaal te bereiken. Had het de dag vóór de les geregend, dan moesten de kastjes letterlijk uit de modder worden getild. Ik wil hier graag nog een pluim steken op de hoeden(!) van de toenmalige leerlingen, die dit karwei klaarden, iedere week opnieuw en zonder ooit ook maar enig gemopper. Ik vind het nu bijna onvoorstelbaar dat we onder zulke primitieve omstandigheden konden werken.

Na twee jaar werd met een andere groep leerlingen een nieuwe cursus gestart.

Ik waag het te betwijfelen of de cursisten van toen - en velen met hen - de hiervoor geciteerde doelstelling nog kunnen onderschrijven. De groei van het plattelandseigene en daarmee de 'plattelandse geest' is sinds de vijftiger jaren immers wel heel anders verlopen dan men in 1929 voorzag.

Hoe het bloeide

De nieuwe school

Groot nieuws voor Heino en omstreken: het ministerie heeft toestemming gegeven voor de bouw van een landbouwhuishoudschool in deze plaats. Het gemeentebestuur geeft hiervan met blijdschap kennis. Bij KB van 20 februari is deze school aan Heino toegewezen. Als plaats voor de school is aangewezen het perceel weiland aan de Stationsweg tegenover 'De Heemel'. Aan de heer J. Jans, architect te Almelo, is opdracht gegeven een plan te maken.

Terwijl juffrouw Gunther en haar cursisten nog met hun ambulante keukenkastjes door de modder ploeteren, verschijnt bovenstaand artikel in 1954 in De Wijhenaar.

Als vervolg op het cursuswerk besluit de O(verijsselse) L(andbouw) M(aatschappij), medio 1954 tot oprichting van een aantal landbouwhuishoudscholen, ten behoeve van de dochters van haar leden in deze regio. Dit onderwijs zal geschoeid zijn op protestants-christelijke leest, in tegenstelling tot de scholen van de A(artsdiocesane) B(oeren) en T(uinders) B(ond), die van rooms-katholieke signatuur zijn. Dit is onder meer het geval met de landbouwhuishoudschool te Raalte.

Ongeveer tegelijkertijd met de school in Heino gaat ook in Olst een school van de OLM van start.

Het verschil tussen landbouwhuishoudscholen en gewone huishoudscholen zit hem vooral in vakken als slachten, wekken en land- en tuinbouwlessen.

Op 28 augustus 1956 is de oprichting van de landbouwhuishoudschool te Heino een feit. Dit wil echter nog niet zeggen dat de school ook over een schoolgebouw beschikt. Dit zal nog tot 1960 duren.

Tot die tijd wordt gepioneerd met ruimte, leermiddelen en leerkrachten.

Op 1 april 1956 wordt de 21-jarige juffrouw Ellen Zandscholten uit Deventer door het

bestuur van de Overijsselsche Landbouw Maatschappij benoemd om in Heino leiding te geven aan een landbouwhuishoudschool in oprichting. Zij is hiermee de jongste directrice van een (landbouw)huishoudschool in Nederland. Zij herinnert zich het volgende:

'De maanden voor de zomervakantie werden besteed aan het huren van lokaliteiten, de aanschaf van de inventaris, het benoemen van docenten, het maken van een leerplan en lesrooster en niet te vergeten, het werven van leerlingen.

In augustus werd gestart met 28 leerlingen, verdeeld over 2 groepen. In een kamer van de oude pastorie¹⁾ werden de kooklessen en de lessen in huishoudelijk werk gegeven, in het oude dorpshuis aan de Dorpsstraat²⁾ de lessen naaien, algemene vorming, Engels en gymnastiek. Voor koken werd gebruik gemaakt van petroleumstellen en butagas. Het oude meubilair was afkomstig uit Weerselo en min of meer 'woonden we in' bij ds. K.P. van der Graaf en zijn zuster. Elke dag moest alles worden opgeruimd. Enkele keren per dag trokken de leerlingen van pastorie naar dorpshuis. Het was echt pionieren dat eerste jaar'.

De heer Cammeraat, die van 1956 tot 1960 deel uitmaakte van het team, schrijft ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de school:

'Mooi knutselwerk was de 'reizende keuken' van de huishoudelijke voorlichting ten plattelande. Een soort houten kastjes-en-plankjes-constructie, in een vreemd-groen kleurtje geschilderd en in een rechthoek in de ruimte opgesteld. Ik meen dat er petroleumstellen op stonden, misschien was het ook wel butagas. Waar de waterkranen zaten herinner ik mij niet meer. 't Was in ieder geval een heel primitieve toestand.

Ik gaf er van alles: Nederlandse taal, rekenen (van die sommen met recepten en gewichten en prijzen omrekenen naar andere hoeveelheden, oppervlakte vloerbedekking enz.),

Van links naar rechts: Gedeputeerde J.M.J. Zandscholten, mevr. B. Zandscholten-Hansma, mej. E. Zandscholten, directrice.

aardrijkskunde, geschiedenis en naar ik geloof ook nog muziek (dat was eigenlijk vooral zingen). In ieder geval gaf ik gymnastiek in het zaaltje aan het eind van de Dorpsstraat in de oude school. Daar hadden we ook nog een meer normaal leslokaal, al was de entourage daar ook niet al te stimulerend. Een ouderwets lokaal zonder veel aankleding, hoge ramen en wat oud schoolmeubilair.

Gelukkig kan in 1957 lesgegeven worden in een tweeklassige barak³⁾ die door de gemeente is aangeschaft en voor f 1400,- per jaar verhuurd wordt aan de OLM.

Ook wordt dan weer gebruik gemaakt van gebouw Vrede.

Op 5 januari 1959 wordt in Hotel van Rijssen (nu Chinees restaurant) de aanbesteding van de landbouwhuishoudschool gehouden welke aan de v.d. Capellenweg (en dus niet aan de Stationsweg) gebouwd zou gaan worden. De architectuur is zoals gezegd in handen van de heer J. Jans uit Almelo. De uitslag van de aanbesteding is als volgt:

Perceel I: Metsel- en timmerwerk:

Hoogste inschrijving: B. Luttikhof, Ommen voor f 242.800; Laagste inschrijving: Groot-huis en Zn., Harbrinkhoek f 175.840. Het aantal inschrijvingen bedraagt 36; geen enkele Heinose aannemer heeft ingeschreven.

Perceel II: Loodgieterswerk:

Hoogste inschrijving: fa. Ponsioen te Hengelo voor f 20.830; Laagste inschrijving: Fa. Kruithof te Zwolle voor f 13.960; Het aantal inschrijvingen bedraagt 8; de Fa. Schottert uit Heino schrijft in voor f 17.400.

Perceel III: Schilderwerk:

Hoogste inschrijving: de Fa. Schutte uit Zwolle voor f 12.714; De laagste inschrijving: de Fa. Lindeboom uit Heino voor f 7.580. Het aantal inschrijvingen bedraagt 13.

Op 8 juli 1960 is het dan eindelijk zo ver; na een voorspoedige bouwperiode kan het nieuwe schoolgebouw in gebruik genomen worden. Het is een fraai gebouw geworden met vijf leslokalen, een eetkamer, een directiekamer, een leerkrachtenkamer en een mooi aangelegde tuin. Als aan architect Jans

Vooraanzicht De Bakenbelt.

wordt gevraagd om als bouwmeester een typering te geven van het nieuwe gebouw is zijn antwoord: *'Een boerenvrouw op haar zundags'*.

Bij de opening zijn o.a. het hoofdbestuur van de OLM, wethouders en gemeentesecretaris van Heino, gedeputeerde J.M.J. Zandscholten, mej. A.K. v.d. Bout, inspectrice voor het landbouwhuishoudonderwijs en afgevaardigden van plattelandsorganisaties uit Heino en omgeving aanwezig. De samenkomst wordt geopend door de voorzitter van de Commissie van Bijstand, de heer T.C. Horstman, met het lezen van een gedeelte uit Deuteronomium 6. De heer Horstman draagt vervolgens de leiding van de samenkomst over aan de heer ir. J. Baas, voorzitter van de OLM. Ir. Baas spreekt een hartelijk welkomstwoord. Hij memoreert de sterke uitbreiding van het landbouwhuishoudonderwijs in de laatste jaren. 'Niet alleen het geven van theoretisch en praktisch onderwijs is belangrijk. De meisjes moeten worden gevormd tot vrouwen, die een plaats moeten innemen in het plattelandsleven, waar zoveel verandert'.

Vervolgens verzoekt hij gedeputeerde Zandscholten om over te gaan tot de officiële opening van de school.

Deze zegt de uitnodiging graag te hebben aanvaard, enerzijds uit belangstelling voor het landbouwhuishoudonderwijs, maar in het bijzonder, omdat zijn dochter directrice van de school is.

De naam van de nieuwe school is De Bakenbelt.

Waar de naam Bakenbelt precies vandaan komt is ons helaas niet bekend. In de kranten werd destijds gewag gemaakt van een 'boaken'-belt, een bult waar vroeger het paasvuur gebrand zou hebben. Dit is best mogelijk, maar al vroeg in de vorige eeuw lag er in de marke Lenthe, aan de Hagensteeg, ongeveer ter hoogte van het erve Davenschot, een gebiedje dat de veldnaam Bakenbeld droeg⁴⁾. Hierin waren gelegen de erven: Diepman, Pannevisch, Marsman, Hulsebosch en Diekshuis. Eigenaren van deze percelen waren, behalve de gemeente

Zwolle o.m. Wilhelmus van der Vegt, M. Blankvoort, de weduwe Rietberg, Frederik van der Kolk, Jannes Hulsebosch, Gerrit Overmars, Willem Stokkert en Jan Diepman. Een eindje verderop, onder Hoonhorst stond (staat) een boerderij genaamd 'Bakenboer'. Ook woonde er in diezelfde periode ene Berend Bakenbelt op de Kleine Kappe(r) op de hoek van de Moerweg en de Twentse Weg. Deze Berend was timmerman van beroep. Of al deze Bakenbelten iets met elkaar hebben uit te staan? Wie het weet mag het zeggen. Ook is het niet uitgesloten dat er in die omgeving in het grijze verleden een boerderij, of liever nog, een spieker gestaan heeft. Een spieker met daaromheen een gracht of sloot werd vroeger namelijk wel een 'belt' genoemd. Helaas ontbreekt ons ieder bewijs voor deze veronderstelling.

Het personeel

De leerkrachten van het eerste uur zijn:

– Mej. E. Zandscholten:

- N XIX (huishoudelijke vakken), directrice;
- Mevr. D. Snijder-Koetsier:
NN (naaldvakken);
 - P.H. Cammeraat: A(lgemeen) V(ormend) O(nderwijs), gym, zang, tekenen;
 - J.D. Jeswiet: AVO, tekenen;
 - D.J. Wisselink: tuinbouw;
 - H. Bos: godsdienst.

Helaas moet mevrouw Snijder-Koetsier al na twee weken wegens familieomstandigheden de school weer verlaten, zij wordt opgevolgd door mej. A. Bol.

Ook wat de personeelsbezetting betreft is het pionieren. De lessen kunnen vaak niet voor half tien beginnen om de eenvoudige reden dat men vóór die tijd Heino niet kan bereiken. De directrice woont in Deventer en kan, als zij 's avonds moet vergaderen, niet meer naar huis. Er wordt voor haar een bed geplaatst in de spreekkamer van de pastorie. Echter, de predikant heeft die kamer ook geregeld nodig... Na verloop van tijd vindt ze een kamer in het huis van politiecommandant Tekstra aan de Dorpsstraat.

Daar komt nog bij dat het verloop onder de

Klas 1a - kookles 1961.

*Boven van links naar rechts: Jo Jansen, Ellen Zandscholten, Wim Oosterkamp.
Zittend van links naar rechts: Nel Pardijs, Mimi van Neck.*

leerkrachten groot is. De meesten van hen hebben slechts een aanstelling voor enkele uren per week en men probeert natuurlijk zoveel mogelijk uren op één school te krijgen. Vanaf 1956 zien we een hele rij leraren en leeraressen de revue passeren, in 1976 was dit getal al opgelopen tot 80 en het zullen er uiteindelijk 105 worden!

Wel is er een vaste kern van docenten, de meesten van hen met een volledige weektaak, die het meerdere jaren zal uithouden, ondermeer:

- Huishoudelijke vakken: Ellen Zandscholten, Nel Pardijs, Corrie Volders, Willy Ards en Riet Loman;
- Naaldevakken: Betsy Bol, Jo Jansen, Ineke Hoeve, Anneke van Diest en Geeske Bosma;
- Algemeen Vormende Vakken: Piet Cammeraat, Wim Oosterkamp, Piet Borghardt en Ad Kamps;
- Engels: Jan Kuperij, Egbert Holstein en Ete Hiemstra;
- Kinderverzorging en Handenarbeid: Corrie Kuipéri en Marian van Vliet;

- Kennis der Natuur: Jannie de Bruyn en Nynke Elsinga (+ lichamelijke oefening, muziek en tekenen);
- Lichamelijke oefening: Frank Bokma.

Hoewel ziekte, verandering van werkkring en gezinsuitbreidingen de gelederen teisterden, houden enkelen het toch jaren vol; Mej. Pardijs en de heren Kuperij en Holstein 11 jaar, de heer Bos 15 jaar en mevrouw Hiltjesdam-Jansen zelfs 16 jaar! En de heer Oosterkamp houdt het 25 jaar uit.

Ook wordt er in 1960, bij de ingebruikname van de school, een conciërge aangesteld. Er komen maar liefst 23 sollicitaties binnen en de keuze valt uiteindelijk op de heer J. Stokvisch uit Heino, die mag rekenen op een brutoloon van f 75,66 per week, aldus de notulen van de Commissie van Bijstand.

Tot augustus 1967 vervult de heer Stokvisch deze functie en vertrekt dan naar Schaesbergen om een betrekking als tuinman aan te nemen bij het pedagogisch centrum.

Hij wordt opgevolgd door de heer G. Dijkhuis, die in november 1981 om gezondheidsredenen afscheid neemt na ruim 14 jaar trouwe dienst. Vanwege bezuinigingen in het onderwijs vervalt met het vertrek van de heer Dijkhuis tevens de fulltime functie van conciërge op de school. De heer J.W. (Jacob) Mulder, die al 1½ jaar lang als vervanger optreedt, mag deze vacature als parttimer invullen.

De schoonmaakwerkzaamheden worden vanaf september 1967 tot het einde toe in 1985 verricht door mevrouw H.W. Grootenhuys-Kleinluchtenbelt, zij het dat ze tijdens een vrij lange ziekteperiode in 1976 vervangen wordt door mevrouw Blom-De Haan.

Voor de administratie wordt in 1970 de heer A.O. Hartholt aangetrokken, die deze taak tot aan zijn pensioen nauwgezet verricht. In december 1977 wordt hij opgevolgd door mevr. M.M. (Greet) Oud Ammerveld-Mars, die in september 1985 bij het opheffen van de school het licht uit doet.

De Bakenbelter

In oktober 1965 komt de eerste schoolkrant De Bakenbelter uit. Dit blad, dat de eerste tijd voornamelijk door de directeur, de heer Oosterkamp wordt volgeschreven, bevat veel informatie voor ouders en leerlingen omtrent het reilen en zeilen van de school, het onderwijs (waaraan een apart hoofdstuk is gewijd), nevenactiviteiten als schoolkampen, schoolreisjes, excursies en ouderavonden, de leerlingen en het personeelsbestand.

Zo lezen wij dat men in het voorjaar van 1965 begonnen is met het verstrekken van karnemelk aan overblijvende leerlingen. Voor de somma van f 1,00 kan men 15 glazen nuttigen. In de winter wordt dan overgestapt op chocolademelk: f 1,50 voor 10 koppen. De animo hiervoor blijkt groot te zijn.

Tevens is toestemming verkregen om overblijfmateriaal aan te schaffen. Vanaf nu kan (moet) het meegebrachte brood vanaf een bordje en met mes en vork verorberd worden. Hoewel sommige meisjes het maar flauwekul vinden, moeten ze er toch aan geloven.

Een heikel punt is ook de klasse-avond van

de derde klassers van 1968. Ze willen er jongens bij en nog wel die van de derde klas van de LTS uit Raalte! Niet alleen valt het sluitingsuur, 22.45 uur, verkeerd bij sommige ouders, maar een vijftal ouders is helemaal tegen een dergelijke avond, ook al vanwege het feit dat er r.k. jongens uitgenodigd worden. In een brief aan de ouders legt de heer Oosterkamp uit dat dit contact in het dagelijks leven onvermijdelijk is en - hoewel hij begrip en respect heeft voor hun standpunt - dat hij het een goede zaak vindt dat de jeugd elkaar op een open wijze in gezins-, verenigings- en schoolverband ontmoet. Hij is echter niet van plan om alle verantwoordelijkheid in z'n eentje te dragen. Hij besluit het schrijven dan ook met de woorden:

'Mijn vertrouwen in de meisjes is wel zo groot dat ik geloof dat de avond goed zal verlopen, maar wanneer ouders alleen maar op mij rekenen en geen enkel vertrouwen in hun eigen kind hebben, dan moeten zij hun dochter beslist geen toestemming geven om naar deze avond te gaan'.

Kamperen bij de boer voor klas 2 en vormingsweken voor de derde klassen vormden jarenlang hoogtepunten in het schooljaar. In 1957 ging het allereerste schoolreisje, uiteraard per fiets, naar de Holterberg, Hellendoorn en Nijverdalen. Vanaf 1958 ging de reis enige jaren naar het christelijk vakantieoord De Bijenkorf in Nunspeet.

In 1961 ging men voor het eerst naar De Klencke in Oosterhesselen en ook de naam Hölterhof bij Enschede zal bij menige oud-leerlinge herinneringen oproepen. Voor veel leerlingen waren dat de enige uitjes in hun tienerjaren. Ze leefden toen nog niet zo van weekend naar weekend.

In 1971 bestaat het huishoudonderwijs in Heino 15 jaar. Er verschijnen wat artikelen in de krant die de afgelopen jaren onder de loep nemen. Verder wordt aan het jubileum weinig aandacht besteed.

Kennelijk is het Ministerie van Onderwijs nogal over de brug gekomen, want er kan flink wat aangeschaft worden; o.a. een schrijfmachine met brede wagen, een transparanten-

Klas 3a 1961 - waslokaal.

maker (voor overheadsheets), er komen in de hele school nieuwe overgordijnen, drie nieuwe fornuizen en twee elektrische naaimachines.

Zo langzamerhand dient de vraag zich aan of het voortgezet onderwijs in Heino niet aan uitbreiding toe is. Er wordt zelfs al gedacht aan een Mavo. De onderwijswereld is in beroering, de normen en richtlijnen worden vanuit het Ministerie van Onderwijs steeds verder

aangescherpt. De opleiding wordt 4-jarig en de huishoudschool wordt LHNO. Vanaf september 1973 heet de school *De Bakenbelt, school voor LHNO*.

Er wordt door de OLM een vignettenwedstrijd uitgeschreven voor een nieuw logo. Annie Dijk komt als winnares uit de bus en voortaan zal haar ontwerp het briefpapier, de enveloppen en de schoolkrant sieren.

In september 1975 krijgen de meisjes een eigen recreatieruimte in de school. De kelder wordt voor dat doel opgeknapt en ze mogen de ruimte naar eigen inzicht inrichten en versieren.

In datzelfde jaar wordt Patricia Estupinan uit Colombia in het kader van het Foster Parentsplan door de school 'geadopteerd'. In de school staat een bus waarin de leerlingen hun maandelijkse gift voor dit doel kwijt kunnen.

Het 20-jarig bestaan van de school op 26 augustus 1976 wordt gevierd met een opdrachtentocht per fiets. Docenten staan op

*Logo van
De Bakenbelt.
Ontwerp:
Annie Dijk.*

zes verschillende plaatsen in Heino en de leerlingen moeten daar opdrachten uitvoeren. Het team: Marjo Potma, Willemien Seine, Thea Neppelenbroek en Mirjam Penninkhof komt als winnaar uit de bus.

In 1981 zal De Bakenbelt haar 25-jarig bestaan vieren. Al in 1979 wordt begonnen met de voorbereidingen.

Er komen 250 aanmeldingen binnen voor de reünie die op 3 juli in de school wordt gehouden. Verder is er een receptie op 8 juli in zaal Oortwijn die bezocht wordt door ongeveer 150 mensen.

Op dezelfde dag worden 's avonds in zaal Reimink te Lemelerveld de leerlingen met hun ouders verwacht. De leerlingendag wordt gehouden op 9 juli.

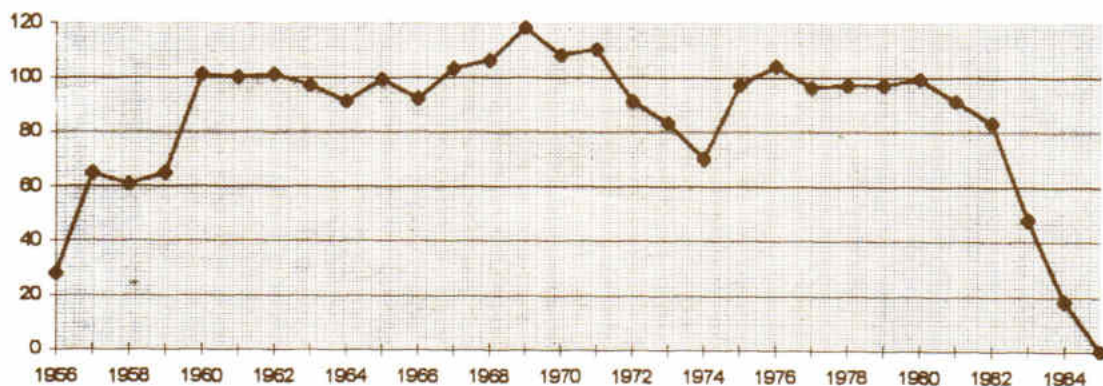
Tijdens zijn jubileumtoespraak benadrukt de heer Brinkman van de provinciale Commissie van Onderwijs voor het LHNO-onderwijs van de OLM: *Een stukje realistisch denken kan geen kwaad. Het is voor de Heinoase gemeenschap van belang dat we in samenwerking met andere onderwijsinstellingen proberen deze vorm van voortgezet onderwijs te behouden. Mogelijk dat in dit verband de ontwikkelde gedachten ten aanzien van*

scholen met zogenaamde gespreide vestiging uitkomst kunnen bieden.

Deze stelling wordt overigens onderstreept door burgemeester Berger, die ook van de partij is. Bakenbelt-directeur Oosterkamp: Je kunt je blik naar de maatschappij richten en dan zie je dat daar alleen de grote getallen belangrijk zijn, waar fusies aan de orde van de dag zijn en waar je vooral moet zorgen de grootste te worden want dan bezit je macht. In de wereld van het onderwijs zijn Havo-Vwo-scholen in de ogen van grote groepen mensen de belangrijkste scholen. Wij als De Bakenbelt vallen erbuiten, maar we zijn wel 25 jaar bezig geweest met het begeleiden van jonge mensen naar volwassenheid.

In een krantenartikel voegt hij er nog aan toe: We moeten oppassen dat het LHNO-onderwijs niet te theoretisch wordt. Hij ziet een neiging tot het 'wegdrukken' van praktische vakken. 'Onze leerlingen beleven veel plezier aan doe-vakken, dat moet je niet wegnemen'. Niet dat hij de klok terug wil draaien naar de periode dat naaien, koken, wassen en strijken de enige vakken waren, maar hij verzet zich tegen de tendens om theoretische vakken als Engels, wis- en scheikunde extra zwaar te laten meetellen.

leerlingen totaal

De Bakenbelt 25 jaar. Spreekster: mej. Nynke Elsinga.

Ook de leerlingen zelf zijn behoorlijk veranderd in de loop van de afgelopen 25 jaren. Nynke Elsinga die zich o.a. bezighoudt met beroeps- en schoolkeuze van de leerlingen zegt: 'De jeugd is opener, ze zeggen wat ze ervan vinden en je weet dus precies waar je aan toe bent. Vroeger had men veel meer onzorg voor de leerkrachten; de meisjes durfden hun mond niet open te doen. Verder stond de school vroeger op de eerste plaats, terwijl het huiswerk nu pas in derde of vierde instantie aan de beurt komt'.

De kleinschaligheid van De Bakenbelt heeft ook voordelen. Het is een gezellige school met veel aandacht voor de individuele leerling. Het geringe spijbelen mag als bewijs worden gezien dat de leerlingen graag naar school gaan. Een voorbeeld: in 1970 werd eens geloot welke klas vrijaf moest krijgen bij ziekte van een docent. Mopperend verlieten 'de verliezers' het schoolgebouw. Echter, hoewel de mogelijkheid om uit een veelheid van vakken te kiezen beperkt is, neemt dit toch niet weg dat er een behoorlijke basis gelegd kan worden. Dat blijkt ook wel; veel gediplomeerden gaan door naar het middelbaar beroepsonderwijs, naar een streek-school of naar een parttime opleiding (vor-

mingswerk, kapsterscursus). Een klein gedeelte gaat meteen werken en aangezien ze niet al te kieskeurig zijn, komen ze meestal vlot aan de slag.

Donkere wolken pakken zich echter samen boven De Bakenbelt.

In de schoolkrant van december 1982 meldt directeur Oosterkamp het afbreken van de fusiebesprekingen met de Lagere Agrarische School met de woorden: 'Er komt geen nieuw jubileum voor De Bakenbelt!'

Hij geeft aan dat er door het bestuur tot het laatst is gevochten voor een andere beslissing, echter zonder succes.

Vlak nadat werd besloten de school op te heffen, geeft het Ministerie van Onderwijs toestemming tot de bouw van een kantine.

De bouw wordt maar afgelast...

1) Deze stond ongeveer op de plaats van het huidige bejaardencentrum 'De Maat'.

2) Naast garage Van Dijk.

3) Aan de huidige Wilhelminastraat.

4) Kadastrale Atlas Dalfsen 1832.

Het onderwijs aan de (landbouw)huishoudschool

Het prille begin

In augustus 1956 begint het landbouw-huishoudonderwijs te Heino met een opleiding, speciaal bedoeld voor meisjes van wie mag worden aangenomen, dat hen een toekomst op een boerderij wacht.

Naast de algemeen vormende vakken en de vakken van huishoudelijke aard en naaien, wordt ook lesgegeven in Engels en gymnastiek. Binnen de kooklessen vallen ook de onderdelen wekken en slachten.

De eerste 28 leerlingen zijn: Dinie Bloemendal, Ria Brilleman, Geertje ten Broeke, Ali van Leusen, Anny Loman, Marietje van der Sluis (Raarhoek), Marietje van der Sluis (Ramele), Gerrie Roeke en Diny Slendebroek, allen uit Raalte; Mieke Freriks, Gerrie Neuleman, Geertje Askamp, Diny Bendijk, Gerda Kemper, Annie Reusink en Diny de Weerd uit Wijhe; Henny Hageman, Hilly Lindeboom, Diny van de Vegt, Gerrie Wichers, Anny Dekker, Aly Grootenhuis, Trijntje Oosterkamp en Jannie van de Kolk uit Heino; Riekje Jalink uit Dalfsen en Jennie van Lenthe uit Zwollerkerspel.

De opleiding is een tweejarige en aan het einde van het tweede jaar wordt een getuigschrift afgegeven tijdens de eindles die voor het eerst gehouden wordt in 1958. De ouders en andere genodigden worden vergast op enkele stukjes, die de meisjes voor deze gelegenheid hebben ingestudeerd, er wordt een kleine modeshow gehouden en in de pauze is er koffie met zelfgebakken koek en een verloting.

De meeste meisjes gaan na twee jaar van school om thuis te gaan helpen in de huishouding. Anderen nemen een dienstje op een boerderij, dan wel in een gezin in het dorp. Een andere mogelijkheid is de industrie: confectieatelier Salco in Raalte, Nijverdal Ten Cate, Albert Heijn enz.. Een enkeling krijgt een baan als winkelmisje.

Doorleren is er eigenlijk niet bij en wordt door de ouders ook niet echt gestimuleerd, noch geambieerd door de meisjes zelf.

Toch is er in Heino al meteen in 1957 de mogelijkheid om een derde klas, een assistentenklas te gaan volgen, die een voorbereiding is voor opleidingen tot bv. kinderverzorgster of inrichtingsassistente.

Met veel pijn en moeite weet de directrice, mej. E. Zandscholten, de vereiste 10 deelnemers voor zo'n cursus bij elkaar te krijgen.

Zelfs tien jaar later, in 1966, is nog lang niet iedereen overtuigd van de noodzaak van zo'n vervolgopleiding. In de schoolkrant van maart van dat jaar schrijven een aantal ouders over hun ervaringen en proberen zo een lans te breken voor de assistentenklas:

De familie De Boer uit Lemelerveld verwoordt het zo:

Toen vorig jaar onze dochter het diploma haalde van twee jaar huishoudschool, kwam de vraag naar voren: heeft het wel zin om haar voor een derde jaar naar school te sturen? Ze wordt al zo groot en kan overal veel geld verdienen. Achteraf zijn we zeer blij dat ze toch het derde jaar heeft meegemaakt. Niet alleen in de huishoudelijke vakken heeft ze veel geleerd, maar er is ook veel gedaan aan haar algemene ontwikkeling. Dat laatste jaar moet men niet onderschatten. Hierna zijn er veel mogelijkheden. Ongetwijfeld zullen er ouders zijn die er nu net zo over denken als wij vorig jaar, maar men zal van de derde klas geen spijt hebben. Wij vinden het derde jaar het belangrijkste jaar en na het behalen van het diploma zal uw dochter, net als de onze, een propagandiste worden van de huishoudschool in Heino!

Steeds meer ouders en leerlingen zien echter het nut van de derde klas in en eind 1966 kan er zelfs al een splitsing A (theoretisch) en H

(huishoudelijk) gemaakt worden en nog een jaar later komt daar dan ook nog de N (naaldvakken)-richting bij.

Er wordt ook een begin gemaakt met het cursuswerk. In september 1961 start de Zonnebloemcursus; twee groepen van 16 meisjes, die weliswaar al werken, maar toch nog wat algemene ontwikkeling op willen doen. De cursus duurt 2 jaar en aan het eind wordt een getuigschrift uitgereikt. Het vakkenpakket bestaat uit: koken, naaldvakken, mens en maatschappij, volksdansen, handenarbeid, kinderverzorging, schoonheidsverzorging, seksuele opvoeding, ziekenverzorging en creatief spel.

Er wordt gewerkt met twee groepen: één voor meisjes die werken in een gezin en één voor meisjes die in de industrie werken. Ze komen vanuit de volgende bedrijven: Hevea-Raalte, Stork-Heino, Van de Meer-Heino en Wolfraad-Dalfsen. Vooral de eerste groep telt een groot aantal oud-huishoudschoolleerlingen. De eerste cursus wordt gegeven door mevrouw A. Lamberts-De Vries uit Zwolle. Verder is er een naaicursus voor oud-leerlingen, een kookcursus voor de Plattelandsvrouwen Raalte, een kookcursus voor dames uit Heino en later zelfs een kookcursus voor mannen. Andere cursussen in De Bakenbelt zijn o.a. typen, fijne keuken, stofversieren, bloemschikken, leerbewerken, speelgoed maken, vreemde talen en algemene ontwikkeling. De cursussen verdwenen na de oprichting van de Stichting Cultureel Werk te Heino.

Met de ingebruikname van de nieuwe school in 1960 is het leerlingenaantal flink gestegen: 101 leerlingen tegenover 28 in 1956.

Enkele schoolregels uit die periode:

- Het dragen van een lange broek in school is verboden;
- Tijdens de kooklessen moeten de hoofden bedekt worden door een kookmuts;
- Tijdens de praktijklessen is de praktijkjurk (in de wandeling 'soepjurk' genoemd) verplicht;

- Tijdens de pauzes mag het schoolterrein niet verlaten worden;
- Het is verboden de gazons te betreden;
- Alle leerlingen moeten zich 1x per week douchen. Hiervoor is een rooster opgesteld.

Op overtreding van deze regels staat een boete van: 1 middag wc's schoonmaken!!

De aanwas van nieuwe leerlingen gaat echter niet vanzelf.

Bij de hoofdonderwijzers der lagere scholen worden lijsten opgevraagd met meisjes die in aanmerking komen voor plaatsing op de landbouwhuishoudschool en de ouders van deze meisjes worden dan door de directrice of een leerkracht en een lid van de Commissie van Bijstand bezocht. Het blijkt steeds weer een hele toer om de ouders te bewegen de meisjes naar de huishoudschool in Heino te sturen; Raalte blijft toch de grote trekpleister. In het kerkblad van de Hervormde Gemeente van Raalte schrijft Ds. Poepjes in 1960: '*...Wat het huishoudonderwijs betreft geven we zeer beslist de voorkeur aan Heino...*'. Dit in verband met het uitgesproken katholieke karakter van de school in Raalte.

In juli 1964 klaagt het dagelijks bestuur der OLM over het feit dat men van OLM-zijde in en om Raalte zo gauw geneigd is zijn dochter(s) naar de school in Raalte te laten gaan in plaats van naar Heino.

'Zonder de zaak op de spits te drijven zou het Dagelijks Bestuur het toch bijzonder waarderen indien in Uw afdeling de bereidheid werd gevonden wat meer propaganda te maken voor de landbouwhuishoudschool in Heino. Het Dagelijks Bestuur is niet van plan alles op een goudschaaltje te wegen, maar het is toch wel merkwaardig, dat omgekeerd geen enkel r.k. meisje uit Heino er zelfs maar over denkt de christelijke school in Heino te bezoeken', aldus de heer Kreulen, secretaris van de OLM, in een brief aan het bestuur van de OLM afdeling Raalte.

Echter, in 1967 is het leerlingenaantal al zo kritiek geworden, dat nu ook overwogen wordt

om katholieke meisjes te rekruteren. De gesprekken met de pastoor, de schoolleiding en de oudercommissie van de Heinose r.k. school komen moeizaam op gang, maar in september kan men toch 11 katholieke meisjes, allen uit Heino, verwelkomen en de Commissie van Bijstand wordt dan ook uitgebreid met een r.k. lid, mevrouw Holterman-Biemans. De godsdienstlessen voor deze meisjes zullen verzorgd worden door kape-laan Van Merm.

Toch loopt de inschrijving van r.k. leerlingen nog niet echt lekker.

Het schoolbestuur en de oudercommissie van de r.k. basisschool zullen worden uitgenodigd voor een gesprek waarin naar voren zal worden gebracht wat De Bakenbelt te bieden heeft. Het r.k. schoolbestuur heeft echter geen behoefte om zich hierin te mengen.

'Hoofden van scholen onthouden zich van het uitspreken van voorkeuren. Stimulatie, neigend naar een vorm van reclame, vanuit de lagere school ten gunste van enige vorm van onderwijs aan een bepaald instituut wordt dezerzijds niet gewenst geacht' schrijven ze in een brief. De directeur van De Bakenbelt krijgt het advies om in eigen huis dan maar wat aan propaganda te doen.

In de loop van de jaren probeert men het op allerlei manieren; met voorlichtingsavonden aan basisschool-leerkrachten, open dagen voor a.s. leerlingen en hun ouders, en zelfs een wervingsbrief in het parochieblad.

De leerlingenwerving blijft dus een probleem en de zuigkracht van Raalte en Zwolle blijft groot.

Een ander punt is het feit dat in de jaren zestig het Mulo-(later het Mavo)onderwijs steeds meer aan populariteit wint. Het heeft duidelijk meer status dan de zogeheten 'spinazie-academie' en veel meisjes, die eigenlijk beter een praktische opleiding zouden kunnen volgen worden door hun ouders gestimuleerd om naar de Mulo te gaan, vaak met matig of geen succes. Natuurlijk is ook het omgekeerde het geval; meisjes die uitstekend kunnen leren

worden vaak op grond van hun sociale achtergrond (bv. agrarisch) automatisch naar de huishoudschool gestuurd.

Mammoetwet

Met de invoering van de mammoetwet op 1 augustus 1968 verdwijnen veel ingeburgerde namen uit het Nederlandse onderwijs. Namen als VGLO, Mulo en HBS verdwijnen en LBO, Mavo, Havo en Atheneum doen hun intrede. In het huishoudonderwijs wordt de driejarige opleiding verplicht en ook het eindexamen wordt ingevoerd. Tot dan toe kon volstaan worden met een eindles. In juni 1967 wordt voor het eerst een (experimenteel) examen afgelegd op De Bakenbelt. Het is zowel voor de leerlingen als voor de leerkrachten een geheel nieuwe ervaring.

Met ingang van 1971 wordt er op alle huishoudscholen verplicht examen gedaan. Voor de T(theorie)-richting is dit in de vakken Nederlands, Engels en rekenen, terwijl de P(raktijk)-leerlingen alleen in Nederlands geëxamineerd moeten worden. Niet landelijk geregeld zijn de examens in aardrijkskunde, geschiedenis, kennis der natuur, huishoud- en naaldvakken alsmede het vak rekenen voor de P-richting. Deze examens worden in samenwerking met de huishoudscholen in Zwolle en die in Raalte geregeld. Op deze manier kan de overgang naar Inas (inrichtingsassistente), O(riëntatie) V(erzorgende) B(eroepen) en de opleiding tot kinderverzorgster gemakkelijker verlopen.

Ook wordt de eerste klas een brugklas. Er wordt in het eerste jaar minder aan naaien en huishoudelijke vakken gedaan dan voorheen, terwijl daar vakken als handenarbeid, tekenen, studielessen en een uitbreiding van de algemeen vormende vakken tegenover staan. De leerling krijgt zo een bredere basis aangeboden, die het ook mogelijk moet maken om na 1 jaar nog te switchen naar een Mavo-school.

Dit alles vergt nogal wat van het aanpassingsvermogen van bestuur, Commissie van Bijstand en leerkrachten en ook het schoolgebouw ontkomt niet aan een aantal interne

Klas 1b -1960/1961.

wijzigingen en verbouwingen. Directeur Oosterkamp verzucht dan ook in de Bakenbelter, het driemaandelijks schoolorgaan: *'Nimmer is er zoveel aandacht besteed aan leerlingen van een eerste klas als dit schooljaar!'*

Dat het ook voor de leerkrachten niet altijd meevalt om alle veranderingen bij te benen blijkt uit het volgende citaat uit de schoolkrant van april 1971, geschreven door de heer A. Kamps, leraar AVO:

Het zal u opgevallen zijn dat 't de laatste tijd nogal eens voorkwam dat er leerlingen zo maar een uur vrij waren. Er was dan een leerkracht niet aanwezig, hoewel hij of zij niet ziek was. Toch gebruiken we die tijd niet voor een opknabeurt van huis of tuin. Wel heeft die leerkracht zelf een opknabeurt gehad. Er zijn namelijk bijscholingscursussen, bijeenkomsten met andere leerkrachten, waarop, behalve het uitwisselen van ervaringen, mogelijkheden worden aangegeven tot het veranderen en vernieuwen van het onderwijs. Wij leerkrachten doen een poging om hiermee vertrouwd te raken en er aan mee te werken. U hoort misschien wel van uw dochter, hoe het nu op school toe gaat.

Anders dan vroeger, dat is zeker. De leerkracht is niet meer de persoon achter de lessenaar, die boven de leerling uitsteekt, maar, net als de leerlingen, iemand die zoekt naar de ontdekking van de veranderlijke dingen in onze maatschappij en hoe er mee te leven. Daartoe werken we veel in groepen en proberen we bv. bij Nederlands met groepsdiscussie achter bepaalde feiten of meningen te komen.

Dus ook de manier van lesgeven is in beweging, verandert op sommige momenten, al moet u niet denken dat dat altijd zo is. De lessen aan de hele klas blijven, maar zijn niet meer zoals vroeger de enige manier van lesgeven. Deze veranderingen kosten tijd en moeite.'

In 1971 wordt de leerplicht verlengd met een jaar; men moet nu minimaal 9 jaar elke dag naar school. Vervolgens moet dan nog gedurende 1 dag per week, en na 1972 zelfs 2 dagen, onderwijs gevolgd worden aan een school of vormingsinstituut. Gedurende dit 10e en 11e schooljaar mag een jongere dus maar vier dagen per week werken. Dit stuit in

het begin op de nodige weerstand. Werkgevers zijn niet echt genegen om hieraan mee te werken en proberen de meisjes te verplichten om deze cursus dan maar in de avonduren te gaan volgen, of de uren op zaterdag in halen. Dit is natuurlijk niet de bedoeling, maar het betekent wel dat jongeren in deze leeftijdscategorie moeilijk aan de slag kunnen komen.

Woelige tijden

In 1972 breken er woelige tijden aan voor het onderwijs.

Aan alle kanten moet er bezuinigd worden in Nederland en ook het onderwijs ontkomt er niet aan. Op de begroting van het Ministerie van Onderwijs staan een aantal punten die de onderwijsbonden in het verkeerde keelgat schieten, met name:

1. Het terugbrengen van 32 naar 30 lessen voor het huishoudonderwijs;
2. Het verhogen van het gemiddelde aantal leerlingen per klas van 18 tot 21.

Dit betekent grote moeilijkheden voor een aantal kleinere scholen, o.a. voor De Bakenbelt in Heino.

Door de inwerkingtreding van de mammoetwet is het mogelijk geworden dat de leerlingen les krijgen in vakken waarvoor zij een speciale voorkeur hebben.

Gaat het gemiddelde omhoog, dan betekent dat grotere klassen en een beperking van de keuzemogelijkheden. Een achteruitgang dus. Ook wordt een aantal scholen met sluiting bedreigd als ze het vereiste gemiddelde aantal per klas niet halen. Er wordt door de algemene, christelijke en rooms-katholieke bonden een demonstratie georganiseerd die plaatsvindt op de avond van 29 november 1972 te Utrecht. Ook het onderwijzend personeel van De Bakenbelt neemt hieraan deel. Veel haalt dit echter niet uit. Het klassegemiddelde gaat toch omhoog en het aantal lessen omlaag.

Anderzijds stemt minister Van Veen wel in met de uitbreiding van de opleiding met een vierde leerjaar. Dit heeft het grote voordeel dat meisjes die b.v. na hun Inas-opleiding nog

te jong zijn voor een verdere beroepsopleiding, nu meteen door kunnen leren en niet een heel schooljaar hoeven te overbruggen.

Scholengemeenschap?

Het onderwijs blijft ook de Heinose gemoeiden bezig houden.

Berichten over onderwijsexperimenten, fusies van scholen, nieuwe opleidingen en onderwijsdemonstraties zijn aan de orde van de dag. Wie herinnert zich uit die tijd niet de kreet: 'Van Veen, ga heen'?

Directeur Oosterkamp doet in de schoolkrant van februari 1972 de sombere voorspelling:

'Wanneer we niet over de toekomst gaan nadenken, is het niet aannemelijk dat er over 10 à 20 jaren nog een huishoudschool en een agrarische school in Heino zullen bestaan.'

En hij zou gelijk krijgen ook, hoewel, aan bestuur en leerkrachten heeft het in ieder geval niet gelegen.

Begin 1972 worden de plannen om te komen tot een scholengemeenschap bespoedigd door twee feiten: op de eerste plaats zal vanaf augustus 1973 de vierjarige opleiding aan de scholen voor het voortgezet onderwijs verplicht worden. In de daaruit voortvloeiende verandering kan nu meteen dus de nieuwe opzet van de schoolstructuur worden opgenomen. Op de tweede plaats is nu de lagere landbouwschool nog levensvatbaar, voor wat betreft het aantal leerlingen. Verwacht moet echter worden dat over drie jaar het aantal leerlingen verder zal zijn teruggelopen, waardoor aan sluiting niet kan worden ontkomen. Dit wil men zien te voorkomen en het samengaan in een scholengemeenschap acht men daartoe de geëigende vorm. Het kan bovendien de basis zijn voor de toekomst om op verder te bouwen. De geweldige groei van het dorp zal ook op het onderwijs van invloed zijn. Mogelijk dat er straks ook andere vormen na de twee jaar brugklas aan de scholengemeenschap kunnen worden verbonden.

Naast onderwijs aan de huishoudschool en de lagere landbouwschool zijn er voor Heino in de toekomst mogelijk nog kansen op lager economisch en administratief onderwijs en op

Klas 3 - 1960/1961.

nog langere termijn mogelijk ook bepaalde vormen van lager technisch onderwijs. Als de scholengemeenschap een feit is zullen in de brugklas:

- De eerste twee leerjaren een volledig algemeen vormend onderwijsprogramma moeten hebben, zodat na twee jaar de leerlingen kunnen kiezen in welke richting ze verder willen studeren;
- De lessen zoveel mogelijk gemengd gegeven moeten worden met in de derde en vierde klas een nieuwe scheiding i.v.m. de uitsplitsing van studiemogelijkheden;
- De lesprogramma's van deze brugklassen moeten worden aangepast aan die van de scholen in omliggende plaatsen als Raalte, Wijhe en Zwolle.

Het College van B. en W. zal onder leiding van waarnemend burgemeester Enklaar de coördinatie op zich nemen om schoolbesturen en inspecties in te lichten en te overtuigen van de noodzaak tot deze stap.

Echter, zo gemakkelijk gaat het allemaal niet. In 1973 houdt de naam Huishoudschool op te

bestaan en wordt veranderd in 'School voor L(ager) H(uishoud) en N(ijverheids) O(nderwijs)'. Deze benaming sluit beter aan op het onderwijs dat er gegeven wordt en dat niet meer primair gericht is op het beroep van huisvrouw. De termen 'Spinazie-academie' en 'de Bak-en-braad-school' zijn nu hopelijk voor altijd verleden tijd.

Intussen gaan de besprekingen tussen de twee scholen gewoon door. Er wordt zelfs al een naam bedacht voor de samenwerkingsvorm: School voor Algemeen Vormend en Beroepsoriënterend Onderwijs. Later is die aanduiding door De Bakenbelt overgenomen. De besprekingen vorderen moeizaam. De standpunten van beide directeuren liggen nogal uiteen: De heer Van Wegen wil streven naar nauwe samenwerking met behoud van zelfstandigheid van beide scholen, terwijl de heer Oosterkamp een scholengemeenschap voor LBO op het oog heeft.

Een lastige bijkomstigheid is het dat het landbouw- en het huishoudonderwijs onder verschillende ministeries vallen, respectievelijk Landbouw en Onderwijs. Voor een goede

samenwerking is het wenselijk dat beide vormen van onderwijs onder één ministerie gaan vallen. Minister Van Kemenade, op dat moment minister van Onderwijs, ziet het allemaal niet zo somber in. Volgens hem zijn de contacten tussen de twee ministeries uitstekend.

Pas in september 1975 wordt een voorzichtig begin gemaakt met een uitwisseling tussen beide scholen gedurende drie lesuren. De meisjes krijgen in het gebouw van de landbouwschool natuurkunde, timmeren en metaalbewerking, de jongens krijgen op De Bakenbelt menskunde, koken en creatieve handvaardigheid.

De resultaten zijn bevredigend, al is de belangstelling bij de meisjes voor het vak algemene technieken (metaalbewerking) wel wat te groot.

Nu gaat het erom: de samenwerking uitbreiden of afbreken, maar ook deze beslissing wordt weer uitgesteld. In de loop van de zomer trekt men de conclusie dat samenwerking er voor het komende schooljaar niet meer in zit. En zelfs een Mavo komt weer in beeld!

De gemeente richt in 1978 een verzoek aan de besturen van OLM en ABTB om tot een gesprek te komen in verband met de mogelijke oprichting van een Mavo in Heino. De OLM onderzoekt deze mogelijkheid en komt tot de conclusie: een Mavo is niet haalbaar. Bij de viering van het 25-jarig jubileum in 1981 komt ook de fusiekwestie weer aan de orde. Oosterkamp blijft nog steeds voorstander van samenwerking met andere scholen voor beroepsonderwijs. Dit heeft als voordeel dat de leerlingen uit een breder vakkenpakket kunnen kiezen (de richting kantoorpraktijk bijvoorbeeld ontbreekt nog op De Bakenbelt), waardoor het bovendien eenvoudiger wordt om over te stappen naar een andere (bijvoorbeeld technische) richting.

Men schaaft zich weer rond de tafel. Reden is dat de prognose voor het leerlingenaantal van De Bakenbelt steeds kleiner wordt; voor de komende drie jaar zou deze uitkomen op 50 à 60 leerlingen, te weinig voor het voort-

bestaan van een zelfstandige LHNO. De Lagere Agrarische School echter kent een toename van het aantal leerlingen van 54 in 1973 tot 128 in 1982, dit in tegenstelling tot de sombere prognose in 1972.

Op 29 maart 1982 wordt in een eerste bijeenkomst gesproken over een nauwere samenwerking met de agrarische school. Daartoe wordt een stuurgroep gevormd, waarin besturen, directies en onderwijzend personeel vertegenwoordigd zijn. Er worden afspraken gemaakt om te komen tot het afstemmen van de lesstof in de eerste klassen. De aandacht zal o.a. uitgaan naar het stichten van een scholengemeenschap, het regelen van de huisvesting, afspraken over taakverdeling, rechtsposities, enz.

Op diverse niveaus is er intensief contact tussen De Bakenbelt en de agrarische school. Stuur- en werkgroepen beraden zich op allerlei aspecten van de toekomstige scholengemeenschap. Voor het schooljaar 1982/83 zijn de lessentabellen voor de eerste klas van de beide scholen op elkaar afgestemd. Het leerplan wordt met de docenten besproken.

Eind november 1982 wordt volop gewerkt aan het opstellen van de statuten voor de scholengemeenschap. Wel zijn er ten aanzien van lessentabellen enige problemen ontstaan.

De didactische dienst van ABTB/OLM zal zich daarover buigen. Het Ministerie van Onderwijs is nu nog bereid dispensatie te overwegen. Volgend jaar is die dispensatie niet meer mogelijk. Conclusie van de commissie: als de samenwerking met de Agrarische School niet doorgaat, zal er afgebouwd moeten worden... Het mag allemaal niet baten. De uiteindelijke beslissing valt begin december 1982; de Lagere Agrarische School en De Bakenbelt zullen niet fuseren! Het breekpunt ligt in het feit, dat ook bij het samengaan van beide scholen de nieuwe scholengemeenschap te klein zou worden om, met name voor de meisjes, voldoende keuze-mogelijkheden te garanderen. Op 6 september 1981 wordt de knoop doorgehakt. Een beslissing die de genadeslag voor De Bakenbelt, en in een later

Klas 4 - 1982.

stadium ook voor de Lagere Agrarische School zal worden.

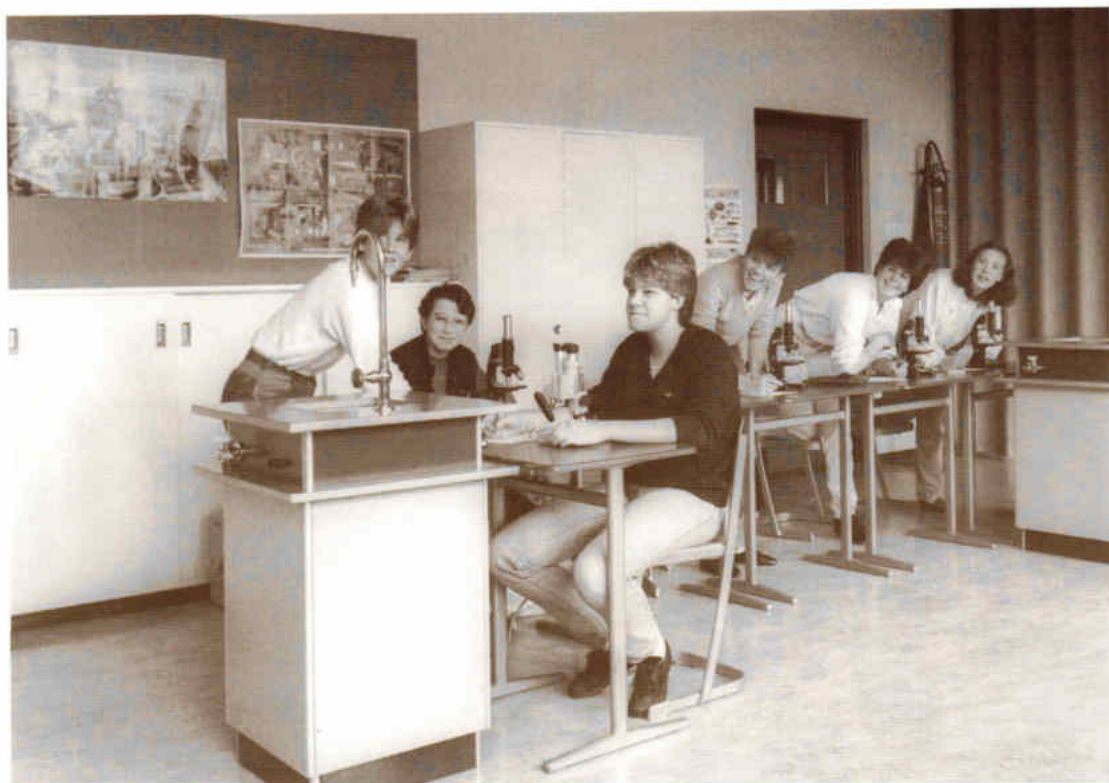
De afbouw kan beginnen. Voorop staat dat de huidige 83 leerlingen geen last mogen ondervinden van de hele gang van zaken. De OLM garandeert dat de leerlingen die per 1 augustus 1983 in de derde en vierde klas zitten, in ieder geval hun cursus kunnen afmaken. Voor de tweede klassers wordt nog naar een oplossing gezocht.

Op 28 februari 1985 komt een delegatie van het bestuur de ontslagbrieven overhandigen aan het personeel. Een trieste dag. Er heerst nog veel onzekerheid. De kans dat niet-onderwijzend personeel herplaatst kan worden op een andere school is gering. De

dames Grootenhuis, Oud-Ammerveld en de heer Mulder zullen waarschijnlijk werkloos worden.

De dames Elsinga en Bosma hebben meer geluk. Als zij er zelf niet in slagen een andere betrekking te vinden, krijgen zij wellicht op een andere OLM-school een baan aangeboden. De heer Kolhoff houdt zijn hoofdbetrekking op de school in Holten, maar mevrouw Van Die raakt zowel haar baan in Heino als haar uren in Nijverdal kwijt. Ook de heer Oosterkamp wordt werkloos, maar kan in 1986 in Nieuwleusen in dezelfde functie aan de slag. Mevrouw Loman verhuist naar Friesland.

In totaal volgden 880 meisjes het huishoudonderwijs in Heino en daarnaast werd de school

Het scheikundelokaal.

in de avonduren bevolkt door honderden cursisten.

Op 4 juni 1985 worden aan De Bakenbelt de laatste diploma's uitgereikt.

De geslaagden zijn: Jenny ten Broeke, Astrid Jansen, Inge Jonker, Ingrid Kerkdijk, Esther v.d. Kolk, Rita van Leusen, Monique Nijhof, Monique Rietman, Janet Ulderink, Jeanet v.d. Vegt, Jeanette Weulink, Geertje ten Broeke, Ria Dekker, Rita Eikelboom, Karin Kleinlugtenbeld, Alie van Leusen, Saskia Exel en Carola Meijer.

De regionale dagbladen schrijven die dag: Tragisch feest, LHNO-school sluit. Achttien leerlingen van De Bakenbelt in Heino namen op speelse wijze afscheid van hun school en de leerkrachten.

Dit afscheid, genomen in het kader van zogenaamde stuntedagen, had een historisch karakter. Behalve de leerlingen, namen namelijk ook de leerkrachten afscheid van

hun school en de laatste leerlingen. De LHNO-school De Bakenbelt bestaat niet meer.

En tot slot de heer Oosterkamp:

Het verdwijnen van het LHNO-onderwijs uit het dorp heeft ook een positieve kant. De school heeft zichzelf overleefd door de ontwikkeling van de plattelandsbevolking. Tegenwoordig is het heel normaal dat elk kind zich zo breed mogelijk ontwikkelt en die school bezoekt die past bij zijn of haar mogelijkheden. Zelfstandige huishoudscholen in vrijwel elk dorp zijn daarbij volstrekt overbodig geworden.

Wie bestuurde De Bakenbelt?

Het schoolbestuur van de school voor LHNO, De Bakenbelt in Heino werd gevormd door het bestuur van de OLM. Het dagelijks bestuur van de OLM bezocht één keer per 2 à 3 jaar de school. De OLM bestuurdde landbouwscholen, tuinbouwscholen en (landbouw)huishoudscholen. De laatste categorie stond in Balkbrug, Enschede, Goor, Heino*, Holten, Nieuwleusen*, Nijverdal, Olst, Steenwijk en Vriezenveen*.

Het besturen van de scholen was bij de OLM in handen van de commissie voor (landbouw)huishoudonderwijs. Maandelijks kwam deze commissie bijeen om het wel en wee van de scholen te bespreken. Elk commissielid was contactpersoon voor één of meer scholen. Voor Heino was dat de heer A.W. Kreulen, later mevrouw J. Veenstra-v.d. Sloot, die daarvoor voorzitter van de Commissie van Advies was geweest.

De administratie van de scholen berustte bij de Onderwijsadministratie van de OLM.

Tussen scholen en administratie waren dagelijks diverse contacten. Elke roosterafwijking, ziekte van docenten, grote uitgave, begroting etc., etc. werd met de administratie overlegd. Maandelijks bezocht het hoofd van de administratie één of meer keren de scholen voor kascontrôle en het doornemen van alle mogelijke zaken. Achtereenvolgens waren mevrouw A. Bos-Scheffer en de heer H. Stavorinus het hoofd van deze onderwijsadministratie. Hoe groter de school, hoe meer administratie-uren op school zelf mochten worden besteed. Voor Heino waren dat 10 klokuren, die werden ingevuld door de heer A. Hartholt en later door mevrouw M.M. Oud Ammerveld-Mars.

Verder kende elke school nog een Commissie van Bijstand, later Commissie van Advies genoemd.

De OLM is inmiddels al haar scholen kwijt; opgeheven of opgegaan in scholengemeenschappen.

De Commissie van Bijstand

Uit een afvaardiging van ouders van leerlingen en de nauw betrokken plattelandsorganisaties wordt meteen in het eerste jaar, 1956, een Commissie van Bijstand gevormd. De naam van deze commissie verandert in de loop van de tijd in Commissie van Advies. Nog later komt daarvoor in de plaats de medezeggenschapsraad, maar dat is mosterd na de maaltijd zoals zal blijken.

De Commissie van Bijstand vergadert één keer per maand, waarbij de meest uiteenlopende schoolzaken aan de orde komen, van personeelsbezetting tot aan de wenselijkheid het snoepen op school in te perken. De leden zijn na een zittingsperiode van 6 jaar niet herkiesbaar.

De eerste Commissie van Bijstand wordt gevormd door de dames:

B.W. Brilleman-Zieleman, D. van Dam-van Berkum, C.G. Slotman-Vromans, G.H. Wiselink-Vossers en mej. J.P. van Zorge. De heer T.C. Horstman is de eerste voorzitter en de heer D. van der Ben secretaris.

De heer A.W. Kreulen, secretaris van het dagelijks bestuur van de OLM en geen onbekende in Heino, zal heel wat jaren als contactpersoon tussen het bestuur van de school, de Overijsselse Landbouw Maatschappij (OLM) te Zwolle en de Commissie van Bijstand fungeren. Mej. E. Zandscholten, directrice van de school heeft zitting in de commissie namens de leerkrachten.

Een bloemlezing uit de onderwerpen die in de loop der tijd in die commissie de revue passeerden geven een beeld van de grote betrokkenheid van de commissie bij de school en het welzijn van de leerlingen. Tussen de regels door zien we ook de zich veranderende maatschappelijke opvattingen voltrekken.

Hoewel een aantal van de onderwerpen ook in de andere hoofdstukken aan de orde komt, geeft deze bloemlezing toch,

in vogelvlucht, een mooi chronologisch beeld van de geschiedenis van het huishoudonderwijs in Heino.

De opening van de nieuwe school in 1960 vormde het hoogtepunt - de sluiting van de school in 1985 het dieptepunt in het 'leven' van de commissie.

Uit de notulen van de Commissie van Bijstand.

De oudst bewaarde notulen dateren van 17 januari 1958. Agendapunten zijn onder meer de werving van nieuwe leerlingen en de keuze moedermiddag/ouderavond.

M.b.t. het eerste punt vindt de Commissie van Bijstand dat ze een actieve rol moet spelen in de werving en zondig samen met de directrice op huisbezoek moet gaan.

De eerste eindles zal worden gehouden op 10 juli 1958. De meisjes zullen enkele stukjes instuderen en er komt een kleine modeshow. Om de kosten van de avond wat te drukken wordt een verloting gehouden. Ook worden de OLM-afdelingen van Lemelerveld, Wijhe, Raalte en Heino uitgenodigd.

In datzelfde jaar moet ook nog de beslissing genomen worden wie in het nieuwe seizoen de kruidenier van de school wordt. Na wat wikken en wegen valt de keuze op kruidenier A. de Nekker.

De assistentenklas blijkt een zorgenkindje te worden; één leerling heeft zich teruggetrokken, zodat er nu te weinig deelname is. En zoals dat op een klein dorp gaat, sommige ouders vinden de directrice toch wel wat modern; ze gebruikt make-up en rookt zelfs af en toe een sigaretje. De commissie wenst zich echter niet te bemoeien met het privéleven van de docenten.

Vanwege financiële omstandigheden moet een leerling in 1959 eigenlijk de school verlaten, maar de commissie legt zich daar niet bij neer en wil op de eerstvolgende ouderavond een collecte houden om het gezin te steunen.

In 1959 wordt veel aandacht besteed aan de bouw van de nieuwe school die De Bakenbelt zal gaan heten.

Voor de eerste klas zijn 37 meisjes aan-

gemeld; een verheugend resultaat, zo wordt genotuleerd. Ook wordt gemeld dat voor de nieuwe school 'een beeld' geplaatst zal worden.

De directrice hoopt op 15 mei 1960 de nieuwe school in gebruik te kunnen nemen.

In april 1960 geeft de heer W.A.J. Oosterkamp uit Lemelerveld te kennen dat hij wel graag AVO-leraar aan de nieuwe school zou willen worden. Hij wordt per 1 augustus 1960 benoemd.

In september 1960 neemt de heer T.C. Horstman, die dan de hoge leeftijd van 80 jaar heeft bereikt, afscheid als voorzitter van de Commissie van Bijstand. Hij wordt in februari 1961 opgevolgd door de heer P.J.D. van Egmond.

Het Rode Kruis heeft gevraagd de school een avond te mogen gebruiken voor de bloedtransfusiedienst. Dat wordt wel goed gevonden, mits de conciërge een vergoeding krijgt voor het extra werk.

In 1961 zijn er wat meningsverschillen over de plaatsing van het beeldhouwwerkje; de ontwerper zal om advies worden gevraagd. Het is inmiddels 1962 als wordt geconstateerd dat het beeldje nog niet is geplaatst, omdat de sokkel nog niet klaar is.

Kennelijk doet zich ook op deze school kleine criminaliteit voor, want de meisjes mogen geen portemonnee meer in de mantelzak laten zitten.

We schrijven 1963; het beeldje is nu geplaatst. De heer P.J.D. van Egmond bedankt als voorzitter van de commissie en hij wordt in maart 1964 opgevolgd door de heer D. Stegeman, oud-hoofd van de christelijke school. Gedurende het jaar 1964 komt een voor De Bakenbelt gevoelig onderwerp aan de orde, een onderwerp waarover elk jaar wel van gedachten wordt gewisseld: in Raalte wordt de r.k. huishoudschool nog steeds bezocht door een aantal meisjes uit Heino, terwijl De Bakenbelt deze leerlingen zo goed kan gebruiken.

In december 1964 verlaat directrice mevrouw E. Zandscholten de school.

De heer Oosterkamp wordt waarnemend

directeur in afwachting van zijn benoeming tot directeur die kort daarop volgt.

De leerlingen van de derde klas zullen assistentie verlenen bij de opening van het bejaardencentrum 'De Maat'.

In 1967 wordt de mogelijkheid besproken om r.k. leerlingen op de school toe te laten en hieruit vloeit dan ook meteen de vraag voort: moet er dan ook iemand die rooms-katholiek is lid worden van de Commissie van Bijstand? *'Hierover is men nog lang niet uitgepraat!'* meldt de notuliste.

In september 1967 is het zover. Er zijn 11 r.k. meisjes op school en mede op grond daarvan komt mevrouw Holterman-Biemans de commissie versterken.

In april 1968 beklagt de Heinose middenstand zich over het feit dat ze zo weinig mogen leveren aan de school. Als de prijzen niet teveel verschillen zal best wel plaatselijk worden ingekocht, laat de commissie per brief aan de middenstand weten. En ook het schilderwerk aan de school laat trouwens te wensen over; *'het is meer saus dan verf'*. De schilder zal er nog eens worden bijgehaald! Een belangrijk besluit wordt genomen in maart 1969. De meisjes mogen nu een lange broek dragen; *'de rokken werden ook wel erg kort...'* aldus de notuliste.

De voorzitter, de heer Stegeman legt in mei 1969 zijn functie neer en wordt opgevolgd door mevrouw Plenter-Evers. Met haar komst wordt afscheid genomen van de traditie om de bijeenkomsten van de commissie te openen en te sluiten met gebed.

Mevrouw Pardijs neemt in april 1971 afscheid van de school evenals de heer Bos. Mevrouw Pardijs heeft de school 11 jaar gediend, de heer Bos verzorgde vanaf de oprichting in 1956 de godsdienstlessen.

Even komt de vraag naar voren of in de toekomst de huishoud- en de landbouwschool niet samen kunnen gaan. Later in het jaar wordt gefilosofeerd over een scholengemeenschap in Heino, waarin opgenomen het lager huishoud- en nijverheidsonderwijs en de eerste klassen van de Mavo.

De ouderavonden staan elk jaar volop in de

T.C. Horstman,
plm. 1935.

belangstelling; op die ouderavonden is gevraagd om meer seksuele voorlichting op school.

De naam van de Commissie van Bijstand wordt gewijzigd in Commissie van Advies.

Het jaar 1974 begint wat zorgelijk. Voor het komende schooljaar worden niet veel nieuwe leerlingen verwacht. De 'nieuwe' 3e klas gaat voor 't eerst de 4-jarige cursus volgen. Er wordt voorzichtig gesproken over samenwerking met de landbouwschool. Er is sprake van enige toenadering, maar de zaak is nog lang niet rond. Ook waarnemend burgemeester Enklaar is er voor dat in Heino een Mavo komt, maar, wordt erbij gezegd, voorlopig zal er echter wel niet van komen.

Het aantal nieuwe leerlingen bedraagt nu 20 en dat is net voldoende voor een normale klas. In september 1974 telt de school 70 leerlingen en dat is weinig. Het minimum is 60 en dan is de marge niet zo groot meer.

Overwogen wordt om meer reclame voor de school te maken.

Verheugend is, dat de samenwerking met de landbouwschool waarschijnlijk in 1975 zijn beslag zal krijgen. De nieuwe naam die in

overweging wordt genomen luidt: School voor Algemeen Vormend en Beroepsoriënterend Onderwijs.

Het geliefkoosde onderwerp 'samenwerking met de agrarische school' staat in 1975 op elke agenda. Men wil voorzichtig beginnen met de uitwisseling van leerlingen, voor het eerst in het nieuwe schooljaar en voorlopig alleen eerste klassers.

Het r.k. godsdienstonderwijs baart opnieuw enige zorg. De school wil graag dat de daarvoor geplande uren ook worden benut, maar de medewerking is niet optimaal. De toezegging aan de ouders komt daarmee ongewild in gedrang.

In de vergadering van maart 1975 behandelt de commissie het rapport: 'Naar een geïntegreerd LBO.' Het rapport leidt tot de conclusie dat een kleine zelfstandige school in de toekomst geen bestaansrecht meer zal hebben; samenwerking met andere scholen zal noodzakelijk worden.

In het komende schooljaar zal er voor de laagste klassen drie uur per week gewisseld worden met de agrarische school.

Enige problemen in de herfst van 1975 rondom een reisje van de Volksdansgroep van de Schaarshoek naar Parijs, waaraan enkele meisjes van school meedoen, worden, in elk geval naar de zin van de meisjes, diplomatiek opgelost.

Begin 1976 wordt ten aanzien van de samenwerking met de agrarische school de vraag opgeworpen: wat nu? Verder gaan of stoppen met de samenwerking? Gepoogd wordt een gesprek met directeur en leerkrachten van de agrarische school te arrangeren. Wat later in de zomer wordt de conclusie getrokken dat samenwerking in het nieuwe schooljaar voorlopig niet in zicht is.

Door ernstige ziekte van pastoor Miedema komen de godsdienstlessen voor de r.k. meisjes te vervallen. Mevrouw Scholte Alberts neemt deze lessen tijdelijk op zich; daarna worden ze verzorgd door de heer Snijders. De laatste jaren worden de lessen aan protestantse en rooms-katholieke leerlingen gezamenlijk gegeven.

In de herfst van 1976 wordt de commissie deelgenoot van de zorgen binnen het leraren-corps. Op een personeelsvergadering is het onderwerp 'vrijheid van onderwijs' diepgaand besproken. Volgens de leraren heeft de minister van onderwijs veel plannen, maar eer deze verwezenlijkt kunnen worden, staan er al weer nieuwe op stapel. Plannen moeten besproken kunnen worden, commentaren verwerkt, hiervoor is tijd nodig. De leerkrachten kunnen het niet meer bijhouden; een ieder is blij met eenheid van examens, maar waar blijft de vrijheid van lesgeven? Het leerplan zou weleens zo vastgesteld kunnen worden dat er weinig uitwijkmogelijkheden over zijn. Het onderwijsterrein wordt steeds ingewikkelder ondanks bijscholing en cursussen.

Overigens, de ABTB heeft twee onderwijsdeskundigen aangetrokken om het onderwijzend personeel te helpen met het uitwerken van een leerplan. De OLM-scholen zullen in de toekomst ook van deze twee deskundigen gebruik kunnen maken en daar verwacht men veel van.

In januari 1977 worden de tentamens en examens besproken. Over het algemeen zijn er geen hoge cijfers uit de bus gekomen. De schoolinspectie heeft geconstateerd dat vorig jaar de schooltoetsen hoog gewaardeerd werden in tegenstelling tot de landelijke examens, waar nogal wat onvoldoendes vielen. Er zal voor toelating tot verdere opleidingen een strengere selectie worden toegepast.

De heer Hartholt, administrateur, wordt in november 65 jaar. Hij heeft gevraagd zijn pensioen nog wat te mogen uitstellen, maar de OLM houdt niemand in dienst die 65 jaar is geweest.

De huur van de sporthal is door de gemeente zo hoog gesteld, dat de OLM bezwaar heeft gemaakt. Vandaar dat De Bakenbelt alle lessen lichamelijke oefening in het gebouw aan de Haarstraat gaat geven.

Voor de eerste klas van het schooljaar 1977/78 zijn ongeveer 20 aanmeldingen van meisjes binnen.

Door een misplaatste grap van een groot deel der leerlingen van de examenklas, gaat de

feestavond de mist in. Een ieder (ook de leerlingen) vindt het jammer dat het zo gelopen is. De diploma's worden nu, zonder feestelijkheden, op donderdagmiddag 23 juni uitgereikt.

Mevrouw Oud Ammerveld wordt de nieuwe administratrice. Op donderdag 1 december 1977 wordt afscheid genomen van de scheidende administrateur, de heer Hartholt.

Van de zijde van het gemeentebestuur was een verzoek gericht aan de ABTB en de OLM om tot een gesprek te komen over de oprichting van een Mavo te Heino. De OLM heeft toegezegd nader te zullen onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Het resultaat van dit onderzoek: een Mavo in Heino is niet te realiseren.

De Bakenbelt telt in augustus 1978 97 leerlingen.

Voor het gehele terrein van de school wordt een rookverbod uitgevaardigd.

Het vak typen zal voorlopig niet in het rooster worden opgenomen. Het is een saai vak en het personeel is van mening dat de drie lessen, te verdelen over de klassen 3 en 4, beter besteed kunnen worden aan andere vakken. Tot de commissie treden in januari 1979 de heren Keller en Teekema toe.

De heer Keller zal binnenkort de presidente, mevrouw Veenstra, opvolgen als voorzitter. Leerlingenwerving is nog steeds een groot probleem.

Er is weinig contact tussen de leden van de commissie en het onderwijzend personeel, aldus een opmerking van personeelskant. Van de zijde van het personeel wordt het niet bijwonen van lessen door commissieleden en het kennelijk minder meeleven met datgene wat er op school gedaan wordt, als onplezierig ervaren. Hoewel de commissie daarvoor begrip heeft, is er toch een zekere schroom vanwege het idee dat hun aanwezigheid de lessen verstoort.

De schoolarts heeft de school bezocht en zich intensief met de leerlingen beziggehouden. Er worden wel erg veel rug- en knieklachten geconstateerd. De oorzaak moet veelal worden gezocht in het dragen van verkeerd

schoeisel. De ouders zal worden geadviseerd om hun dochters deugdelijke schoenen te laten dragen.

In maart 1979 hebben zich nog maar weinig nieuwe leerlingen aangemeld, 16 om precies te zijn. Het lijkt erg moeilijk te worden; mogelijk zijn 20 leerlingen haalbaar. Ernstige gevolgen heeft dit nu nog niet, maar het kan echter geen herhaling verdragen. Als het grootste probleem wordt gezien, dat er teveel r.k. meisjes naar de huishoudschool in Raalte gaan, terwijl van een omgekeerde trek geen sprake is. Diepgaand wordt over de motieven gefilosofeerd. Besloten wordt dat enkele r.k. commissieleden een gesprek zullen hebben met pastoor Elfrink. Ook enige ouders zullen bezocht worden. De houding van pastoor Elfrink is duidelijk positief en hij heeft begrip voor de consequenties. Uit de familiebezoeken blijkt toch een voorkeur voor Raalte, maar een duidelijk hoe en waarom wordt niet verkregen. Per 4 mei 1979 gaat de inspectrice, mevrouw Gunther, met vervroegd pensioen. Op haar verzoek zal ze in Heino afscheid nemen van de 30 directies uit haar rayon. Mevrouw Gunther wordt opgevolgd door de heer De Jong uit Zuidwolde.

Elke school in Nederland wordt van Rijkswege gecontroleerd door een inspecteur of inspectrice. Ouders merken van zo'n inspectie over het algemeen erg weinig, maar de school heeft er veel mee te maken. Elke verandering van lesrooster, elk examenprogramma, elk leerplan, elke verbouwing, elke aanschaf van bijv. stoelen, tafels, pick-up of naaimachine gaat via de inspectie.

Gedurende ongeveer 15 jaren was mevrouw Gunther uit Deventer inspectrice voor o.m. De Bakenbelt. Veel heeft ze voor de school betekend, vele keren is haar advies gevraagd of heeft ze haar medewerking verleend aan één of ander plan.

De gezondheid van de medewerkers ligt de OLM na aan het hart. Het schoolbestuur, de OLM, wenst dan ook met nadruk dat het personeel boven de 35 jaar zich onderwerpt aan een onderzoek van hart en bloedvaten. Dit besluit wordt aan De Bakenbelt toegejuicht. Door de gewijzigde normen van aanstelling

van conciërges en schoolschoonmaaksters zal er bij een vacature bij De Bakenbelt geen vaste fulltime kracht meer mogen worden aangetrokken. De werkzaamheden zullen moeten worden opgedragen aan derden.

De inspecteur laat in januari 1980 weten dat naar zijn oordeel in klas 4 teveel lessen worden gegeven in het vak gymnastiek. Het personeel is het niet eens met de zienswijze van de inspecteur; doelbewust is er gekozen voor deze oplossing. Het nieuwe lesrooster echter zal niet meer worden geaccepteerd, wanneer het aantal uren gym zo blijft.

Er zal vroeg van te voren gedacht moeten worden aan de manier waarop het 25-jarig bestaan (in 1981) herdacht moet worden. Een vroegtijdige opzet is ook nodig voor het verkrijgen van een financiële bijdrage van de OLM. De commissie zal haar steentje bijdragen aan de voorbereiding en aan de viering. Gedacht wordt aan een reünie voor oud-leerlingen, iets(?) voor de leerlingen en een receptie op beperkte schaal. Ook de oud-leerkrachten zullen niet worden vergeten. Er zal een commissie van oud-leerlingen worden gevormd ter voorbereiding van de reünie.

De heer De Smidt neemt afscheid als secretaris en wordt opgevolgd door de heer Barnard. De vooruitzichten voor het schooljaar 1980/81 zijn hoopgevend. De raming komt uit op 24 nieuwe leerlingen. De artikelen in de parochiebladen ten behoeve van De Bakenbelt lijken echter weinig effect te sorteren.

De problemen bij het innen van de leerlingenbijdrage worden groter en vragen veel energie. Overwogen wordt om de ouders zelf dan maar de aanschaf van boeken en overige leermiddelen te laten verzorgen.

Op grond van de uitslag van een enquête, gehouden onder de ouders, wordt besloten geen werkweek meer te organiseren op dezelfde manier als vorige jaren gebruikelijk was. Veel ouders hebben bezwaren tegen de hoge kosten. Wel staat een 'activiteitenweek' op het programma; die kost aanmerkelijk minder.

Vanaf 1 augustus 1982 zal aan de school een

voorlopige medezeggenschapsraad zijn verbonden. Deze raad bestaat uit twee ouders en twee personeelsleden. De taak van de voorlopige raad is het samenstellen van een medezeggenschapsreglement.

Dit zal gebeuren samen met het bestuur van de school, de OLM. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat de raad op den duur de plaats zal gaan innemen van de Commissie van Advies. De samenstelling van de voorlopige raad is als volgt: namens de ouders de dames Klugt en Weulink, namens het personeel mevrouw Loman en de heer J. Kolhoff.

De medezeggenschapsraad wordt met ingang van februari 1984 verplicht gesteld. Tot zolang blijft de bestaande Commissie van Advies in functie.

In het voorjaar van 1983 krijgt de stand van zaken rondom het schooljaar 1983/84 veel aandacht evenals de gevolgen voor leerlingen en leerkrachten door het kleiner worden van de school.

Oudere docenten vanaf 55 jaar komen in aanmerking voor taakverlichting. Op 1 augustus 1983 wordt de heer Houweling uit Apeldoorn de nieuwe inspecteur.

Het schoolplein zal worden opgeknapt. De jeugd uit de buurt peult regelmatig tegels los.

We schrijven ondertussen mei 1984. De opheffingsnorm voor scholen bepaalt dat scholen met minder dan 200 leerlingen geen bestaansrecht meer hebben.

Helaas is De Bakenbelt de eerste in een lange rij van afvallers.

Om toch het schoolgebouw voor de gemeenschap niet verloren te laten gaan, waardoor een verarming van het dorp zou ontstaan, wordt in augustus 1984 de werkgroep 'Behoud de Bakenbelt' opgericht.

In maart 1985 schenkt de commissie aandacht aan de situatie rondom het ontslag van het personeel. Op een bijeenkomst op 6 juni te Dalfsen zullen bestuur, Commissie van Advies, docenten en medewerkers afscheid van elkaar nemen. Twee dagen daarvoor, op

4 juni, zal de laatste diploma-uitreiking in de geschiedenis van De Bakenbelt plaatsvinden.

Om dit 'tragische' feest op ludieke wijze te vieren, moeten de leraren zich verkleden. Op de fiets en via een speurtocht met gekke opdrachten worden ze naar de Moezenbelt gestuurd. Daar worden ze onthaald op koffie. Vervolgens gaan ze met een kruiwagen naar Guus van Wifferen om voor een kwartje snoep te kopen. Al met al een gezellige dag, die eendrachtig wordt besloten met een gezamenlijke maaltijd bestaande uit pannenkoeken en brood.

Officieel houdt vanaf 1 augustus De Bakenbelt op te bestaan. Het personeel heeft voor een groot deel werk gevonden op andere scholen. De inventaris gaat naar andere OLM-scholen.

Het schoolpand, gevestigd aan de Van der Capellenweg 10, is eigendom van de OLM. Die heeft er echter geen nieuwe bestemming voor. De hierboven genoemde werkgroep bekijkt nu wat met het gebouw gedaan moet worden. Wanneer per 1 augustus geen bestemming gevonden is, moet de voormalige huishoudschool tegen de vlakte.

De allerlaatste vergadering van de Commissie van Advies wordt gehouden op 1 mei 1985. Aanwezig zijn de dames Bouwmeester, Veenstra (presidente), Weulink en de heer Oosterkamp. Mevrouw Loman is wegens ziekte afwezig. Een cruciale notulering uit die vergadering willen we u niet onthouden.

Genotuleerd wordt: 'De heer Oosterkamp zegt toe de OLM officieel schriftelijk te zullen medelen dat de vacatures in de medezeggenschapsraad tot nu toe nog niet konden worden opgevuld.'

En tot slot: 'Mevrouw Veenstra sluit de laatste vergadering van de Commissie van Advies. Het vaststellen van een nieuwe datum is niet meer nodig.' De huishoudschool De Bakenbelt behoort tot het verleden.

* Christelijke scholen, in Heino genoemd: school op christelijke grondslag.

Ook de leerlingen zelf zijn behoorlijk veranderd in de loop van de afgelopen 25 jaren.

De zwanenzang...

Als op 1 augustus 1985 de school De Bakenbelt haar deuren definitief sluit, betekent dit nog niet het einde van het gebouw.

Althans, dat is de bedoeling van de in augustus 1984 opgerichte werkgroep 'Behoud de Bakenbelt'.

In deze werkgroep hebben de volgende personen zitting:

- Mevrouw Veenstra - lid van de onderwijscommissie van de OLM.;
- Mevrouw Weulink - public relations, bepaald niet onbekend met het reilen en zeilen in Heino;
- De heer J. Nijkamp - ambtenaar gemeente Heino;
- De heer W. Damman - assistent accountant;
- De heer W. Oosterkamp - directeur De Bakenbelt;
- De heer F. Niens - leraar aan het FRC te Raalte;
- De heer G.W. Grootenhuis - Heino-kenner bij uitstek.

Wat de werkgroep primair voor ogen staat is het behoud van het gebouw. 'Het zou toch erg jammer zijn wanneer een dergelijk fraai gebouw zou moeten worden afgebroken omdat er geen bestemming voor te vinden is', aldus Diny Weulink, een van de leden van de groep in een interview met een regionale krant. Gesprekken met de heer F. Lurvink, eigenaar van Den Alerdinck, en met de heer Van Dalfsen van de Regio IJssel-Vechtdelta, leiden ertoe dat duidelijk wordt dat een bestemming in de recreatieve sfeer (zoals een jeugherberg), economisch gezien niet haalbaar is. Een oproep voor suggesties levert vele reacties op. Zo wordt geopperd een kruidentuin aan te leggen of een oudheidkamer in te richten. Verder wordt gedacht aan een museum voor tinnen figuurtjes en vergaderruimte of opslag van Sport-Real materiaal. Andere ideeën zijn: een kringloopbedrijf, een (pannenkoeken)restaurant, kantoorruimte, expo-

sitieruimte, een werkplaats en ruimte voor cursussen. Ook bijvoorbeeld Amnesty International, de Basisbeweging Salland, de Chiliwerkgroep en dergelijke zouden er onderdak kunnen vinden.

De heer F. Lurvink van Den Alerdinck komt met twee suggesties: een vakantieoord voor gastarbeiders of een instituut voor jeugdige werklozen, inclusief uitzendbureau.

Voor alle plannen blijkt echter de financiële haalbaarheid gering. De werkgroep heeft inmiddels van de OLM (eigenaar van het gebouw) te horen gekregen dat het pand wordt overgedragen aan de Dienst der Domeinen die onder het Ministerie van Financiën valt. Als die overdracht heeft plaatsgehad kan de werkgroep echter het gebouw niet meer voor een 'symbolisch' bedrag overnemen, maar moet deze de echte waarde betalen. Diny Weulink: 'We hebben al een gesprek gehad met B en W van Heino. Het college draagt onze ideeën wel een warm hart toe, maar op financieel gebied heeft het college helaas geen enkele toezegging gedaan. De Dienst der Domeinen heeft al laten weten het gebouw tegen marktwaarde te zullen verkopen en die marktwaarde loopt in de tonnen'.

De werkgroep ziet niettemin nog één oplossing om het gebouw te behouden. De OLM zit in een andere positie. Zij heeft het eerste recht van koop en dan gelden andere koopvoorwaarden en een ander (veel lager) aankoopbedrag. Die laatste mogelijkheid wordt onderzocht, in een laatste poging de mogelijke plannen voor het gebouw te verwezenlijken. Die plannen zijn inmiddels verrijkt met nieuwe ideeën waarin onder meer rekening is gehouden met huidige huurders van het pand (agrarische school, die de keuken gebruikt voor de studierichting Verwerking Agrarische Produkten, Amnesty International, de Basisbeweging Salland en de balletschool van Inez van de Berg). Maar, voegen leden van de werkgroep daaraan toe, alle

plannen vallen in duigen als voor de overname van het pand de marktwaarde betaald moet worden.

Alle initiatieven en inspanningen ten spijt gaat het Ministerie van Financiën toch over tot een inschrijving voor gegadigden voor het gebouw, maar het is nog maar de vraag of de hoogste bidder de voormalige school voor LHNO De Bakenbelt in Heino ook krijgt. De Dienst der Domeinen te Meppel vreest namelijk dat de prijs aanzienlijk gedrukt wordt doordat de gemeente geen duidelijkheid geeft over de toekomstige mogelijkheden.

Wanneer het hoogste bod ver beneden de taxatiewaarde blijft, wil Domeinen zich opnieuw bezinnen. Er zijn twee mogelijkheden: wel gunnen, waarvoor vergunning van onze Centrale Directie in Den Haag nodig is, of niet gunnen. In het laatste geval kan de inschrijving opnieuw geopend worden. Maar ook kunnen we het terrein aanbieden nadat De Bakenbelt gesloopt is. Al staan we niet op die mogelijkheid te wachten, aldus de dienst. Onduidelijkheid is volgens Domeinen nu troef. Alle adspirant-kopers zitten met vragen, waarop ze van de gemeente geen antwoord krijgen. En dat is voor ons een heel vervelende situatie. Op het terrein rust nu de bestemming school. Een deel van het gemeentebestuur wil het gebouw graag behouden, en daar aangepaste woningbouw mogelijk maken. Over de vraag of De Bakenbelt ook gesloopt mag worden, om plaats te maken voor woningbouw, houdt de gemeente zich op de vlakte. Desondanks zijn na twee kijkdagen wel inschrijvingen binnengekomen bij de dienst. De enveloppen met biedingen worden vrijdagmorgen 22 augustus 1986 om 9.59 u. geopend.

Echter, De Bakenbelt wordt niet verkocht. De hoogste bidder was de heer H. Hekman uit Heino zelf. Hij had f 161.000 geboden. En dat is nog minstens één ton te laag, aldus Mr. E. Reinders, inspecteur van de Dienst der Domeinen. In totaal hebben zes personen een bod gedaan. Hekman was voornemens in het pand een showroom voor het electrotechnisch bedrijf te vestigen dat hij aan de

Dorpsstraat runt. Op 24 september 1987 lezen we in de krant: De Bakenbelt onder slopershamer.

Enkele gegadigden zijn er nog wel geweest, maar die stuitten af op de jaarlijkse lasten, f 115.000.—, of de aankoopprijs, die tussen de drie en vier ton moest liggen. Ook de belangrijkste kandidaat, de Koetsveldstichting uit Zwolle, moest afhaken, omdat men geen subsidie kreeg voor het vestigen van een tweede dagverblijf. Nu blijft er niets anders over dan de voormalige school af te breken en de grond een andere bestemming te geven. De gemeente wil wel proberen om een gedeelte van die grond in eigendom te krijgen om er een speelveldje op te realiseren.

En dus, ondanks de verwoede pogingen van de werkgroep 'Behoud de Bakenbelt', die hemel en aarde heeft bewogen om het schoolgebouw voor de Heinose gemeenschap te behouden, is het onvermijdelijk dat het gebouw onder de slopershamer zal vallen.

De werkgroep is uiteraard zeer teleurgesteld, al heeft ze wel begrip voor de financiële consequenties. Wel wordt de Gemeente Heino gedeeltelijk verantwoordelijk gesteld voor het feit dat alle pogingen tot behoud uiteindelijk op niets zijn uitgelopen. De gemeente had volgens de werkgroep, meer dan ze gedaan heeft, zelf kunnen zoeken. Er was wel respect voor wat ze deden, maar daar bleef het bij.

Terwijl verschillende personen en instanties er ruim twee jaar over doen om tot de conclusie te komen dat de voormalige LHNO-school De Bakenbelt in Heino toch niet behouden kan blijven maken spelende kinderen in de loop van 1987 al een voorzichtig begin met de sloop. Er is geen ruit meer heel. De eerste dakpannen zijn verdwenen en begin oktober hakt de Dienst der Domeinen de knoop door. De Bakenbelt moet maar afgebroken worden.

Na deze lange periode van onzekerheid en besluiteloosheid blijkt de laatste fase van dat proces wel in een razend tempo voltooid te kunnen worden. Deze laatste fase is echter niets anders dan... slopen.

Het terrein waarop De Bakenbelt heeft gestaan.

Wat er met de grond gaat gebeuren is op dat moment nog niet bekend. Die is ook eigendom van de dienst en er rust de bestemming 'bijzondere doeleinden' op. Burgemeester Van den Berg laat zich tijdens een commissievergadering ontvallen dat verschillende bouwondernemingen al bij de gemeente geïnformeerd hebben naar de mogelijkheden op het perceel. De gemeente Heino heeft bovendien zelf ook belangstelling voor een deel van het terrein om er een wijk-speelveldje aan te leggen.

Maar op vrijdag 30 oktober 1987 komt er eindelijk duidelijkheid. De krant meldt het volgende:

het terrein waar De Bakenbelt op heeft gestaan blijkt een financieel florissante aan gelegenheid te zijn voor de Gemeente Heino. De grond kan inclusief sloop- en overdrachtskosten aangekocht worden voor f 350.000,- van de Dienst der Domeinen. Heino denkt 4500 tot 4600 vierkante meter bouwgrond te verkopen voor de bouw van zes tot tien vrijstaande en twee-onder-een-kap woningen. Heel wat projectontwikkelaars blijken belangstelling te hebben voor dit terrein, maar de

gemeente wil in ieder geval voorkomen dat een van hen de grond rechtstreeks van de Domeinen koopt. Daarom koopt de gemeente het terrein zelf.

En nu?

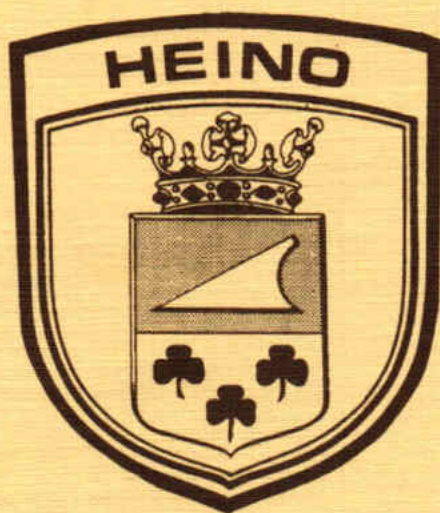
Heino staat nog steeds te boek als een agrarische gemeente, terecht misschien.

Maar, er is geen Landbouwhuishoudschool meer, ook geen Agrarische School. En geen Boerenleenbank meer, geen Heleco, geen Heino-Krause...

Vele ouderen denken met weemoed terug aan de voorbije jaren, voor de jongeren zijn ze voltooid verleden tijd.

Natuurlijk, er kwam veel voor terug! Op het voormalige Bakenbeltterrein staan nu riante woningen, op het Helecoterrein zijn ze bijna gereed. De Oude Malerij wordt een bezoekerscentrum, Heino-Krause heeft een andere bestemming gekregen, op het industrieterrein gonst de bedrijvigheid en... er komt nog meer! Maar toch...

Omheining

Contactblad van de Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Secretariaat:

Davenschot 1, 8141 BB Heino
Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)
Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Abonnees f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar
Losse nummers f 5,00 (max. 24 pagina's)

Bestuur

G.C. Stapel,
De Cingel 15, 8141 BV Heino - voorzitter
J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino - secretaresse
G.A.M. Diepman,
van Hille Gaerthéstraat 28, 8023 CB Zwolle
- penningmeesteresse
G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino
M.S.H. Donath-Hoppen
Plataan 13, 8141 SM Heino
J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino
G.W.M. Hollak,
Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis
W. Schuring
De Cingel 5, 8141 BV Heino
L. Slurink,
Schoolbosweg 1, 8141 PX Heino

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: W. Schuring,
De Cingel 5, 8141 BV Heino

3. Folklore

Contactpersoon: J. Freriks,
Zuthemerweg 4, 8141 PC Heino

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Davenschot 1, 8141 BB Heino

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Hoppen-Donath,
Plataan 13, 8141 SM Heino

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders
Davenschot 1, 8141 BB Heino

7. Kruidentuin "Allegardje"

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,
Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres:

Plataan 13, 8141 SM, Heino
tel. 0572-392998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino
H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino
D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino
M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino
H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino
H. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino
A. van de Wetering, de Haarstraat 33,
8141 EW Heino - vormgeving

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
16e jaargang - nummer 4 - december 1996

INHOUDSOPGAVE

blz. 86	Van de redactie
blz. 87	Oòldjoar - Henk van der Veen sr.
blz. 88	Een geschiedenis van de 'Heinose molen' aan de Nieuwe Wetering in het Schoutambt van Heino - drs. G.A. Hutten
blz. 102	Sprekende foto's (33) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 104	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 106	Uit de werkgroep boerderij- en veldnamen (3) - J. Peters
blz. 107	Al weer 20 jaar geleden - J. Jansen, L. Mars en M. Donath
blz. 114	Van de bestuurstafel
blz. 115	Schenkeningen

En weer is er een jaar voorbij.

Dit is alweer de laatste 'Omheining' van het jaar 1996 met een bijdrage van de heer Hutten uit Kesteren, een oudejaarsgedicht van Henk van der Veen en natuurlijk weer een aflevering van 'alweer twintig jaar geleden', deze keer samengesteld door de dames José Jansen en Lies Mars van de werkgroep documentatie. Een verschrikkelijke klus, waarvoor onze complimenten.

Uiteraard zitten we alweer vol plannen voor het komende jaar, waarin o.a. aandacht besteed zal gaan worden aan het vijfjarig bestaan van de werkgroep kruidentuin 'Allegaardje'.

Ook de serie 'Hoe zol 't toch wèèn met...' zal naar wij hopen een vervolg krijgen. Daarvoor hebben wij echter dringend adressen én medewerking nodig van Heinoërs in het buitenland. (Graag een berichtje aan het redactie-adres.)

*De kopij voor het maartnummer moet **uiterlijk 15 januari 1997** in ons bezit zijn.*

Oòldjoar

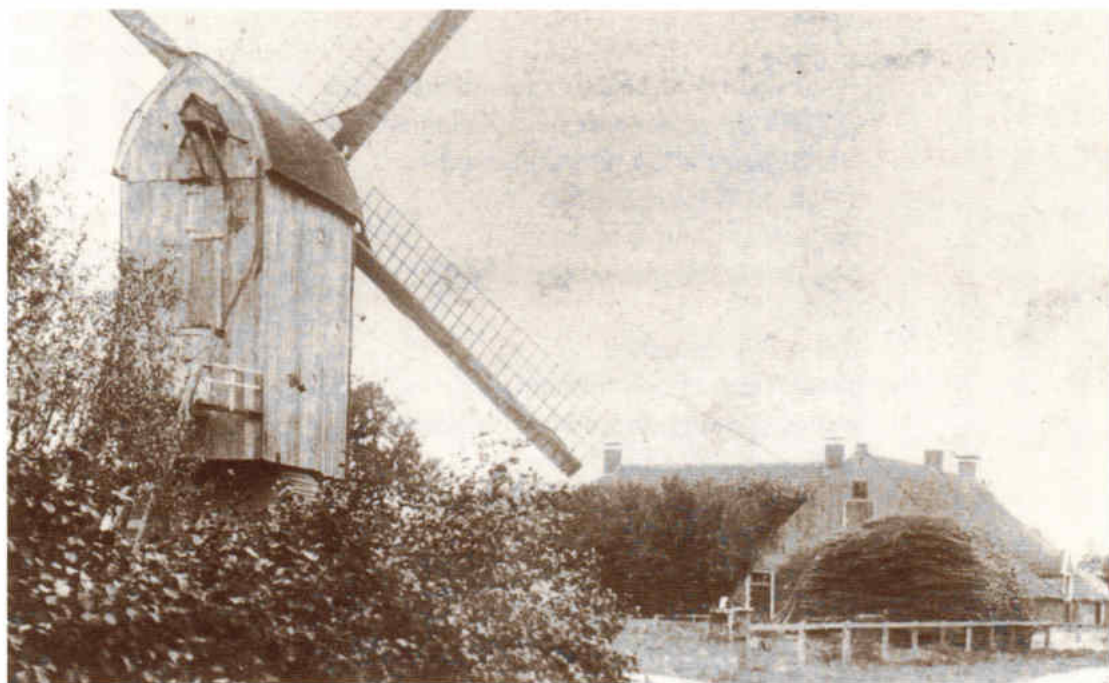
As 'n kille nevel tussen kaele takken hänk
leg zich de winterstilte òver Sallands laand.
Het òòlde joar löp noa zien èènde...
't Bint de laeste daegen,
det achter donk're raemen
nog de kårsboomkeersies braandt.

Het vee is op-estald,
alleen stoat onder 'n boom
wat roegbehoarde ponnies en een ienzaam schoap.
Verweerde stöppels ligt,
as ofvalresten van oons druk gedoe,
op 't doodse laand;
de hoge bouwkamp veul in sloap.

Zo stoa'w de joaren van oons lèven
of te tellen,
o, det ze vrèè maagt brengen
en wat stil geluk...
Gien weemoed mag in 't hättè
oons det geluk ontnemen:
wie weet,
det licht wòdt òònze last
en zachte 't juk.

door Henk van der Veen sr.
Uut: 'n Stiegel riemsels I

Een geschiedenis van de 'Heinose molen' aan de Nieuwe Wetering in het Schoutambt van Heino

De 'Heinose Molen' aan de Nieuwe Wetering.

Op de achterkant van de ansichtkaart staat het jaartal 1911 gedrukt. Er zit blad aan de bomen; de molen moet kort voor de brand gefotografeerd zijn.

Foto: Privébezit fam. Hemels.

Alleen hoogbejaarde inwoners van Lierderholthuis en Heino kunnen zich nog de 'Heinose molen' aan de Nieuwe Wetering herinneren; alle anderen zullen het moeten doen met een afbeelding, welke in het begin van deze eeuw op een foto is vastgelegd. De koren-molen - het was een standaard-koren-molen -, waar gedurende meerdere eeuwen de boeren uit wijde omgeving naar toe kwamen om er hun graan tot meel te laten malen, brandde in 1911 tot de grond toe af. Naast de molen woonde de molenaar - ook mulder genaamd - met zijn gezin. In zijn huis was ook een bakkerij. Zo staat in de Doop-, Trouw- en Begraafboeken van Heino vóór 1811 tussen de boerderijnamen soms ook een adres als: 'aan de bakkerij bij de molen aan de Nieuwe Wetering'. Soms was die

molen echter ook een oriëntatiepunt. 'Dichtbij de molen' is niet gelijk aan 'naast de molen'. De molen, welke hier beschreven wordt, stond naast het huis, waar thans mej. H.J. Hemels woont, Bredenhorstweg nr. 13, Lierderholthuis. Ook dit huis verdient een beschrijving want het was voorheen het huis van de molenaar met een bakkerij en een winkel. Bovendien draagt dit huis met zijn karakteristieke trapgevel een steen boven de achterdeur met het jaartal 1796 erin. Dit jaar is het dus precies twee eeuwen geleden dat dit huis werd gebouwd. Of werd het toen verbouwd? Er is in ieder geval een reden tot herdenking. En dat doen we met een eerbetoon aan al die mannen en vrouwen, die én in de molen én in de bakkerij aan de Nieuwe Wetering hard gewerkt hebben om aan zeer

veel mensen hun dagelijks brood te geven, waarvoor eenieder in het Onze Vader bad.

Enkele oude bronnen

Al in het jaar 1423 wordt de molen in Heino vermeld. Hij behoort dan tot de goederen van de havezate de Bredenhorst, gelegen aan de Nieuwe Wetering in het Schoutambt van Heino. Willem Wolterszoon, Rechter te Heino, oorkondt in dat jaar, dat de gebroeders Arent en Zweder van Warmelo aan Frederik van Heeckeren van Rechteren al hun onroerende goederen verkocht hebben, te weten 'de hofstede geheten den Bredenhorst in het kerspel van Heino ende moele ende ander guet'¹. Dat 'ander guet' wordt helaas nooit nader omschreven. Met deze overdracht kwam de familie van Rechteren in het bezit van de Bredenhorst. Een andere akte uit die tijd spreekt van 'windmoele'.

De Ligger van Landerijen in Salland uit 1520 vermeldt, dat in Heino Peter bij de Mulle op Seyger van Rechterens land, 53 herenpond moest betalen. Seyger van Rechteren dacht bij het maken van zijn testament ook aan de molenaar. Op 8 juli 1552 heeft hij in Zwolle aan de Schout van Heino zijn testament overhandigd. Hij bepaalde daarin o.a., dat hij begraven wilde worden te Heino bij zijn moeder en vermaakte o.a. 'een dubbele dukaat aan de pastoor van Heino en respectievelijk drie, twee en één mudden rogge aan de molenaar, schout en koster van Heino'². Deze gegevens zijn erg summier. Maar de lijst van de verponding (grondbelasting) uit 1601 geeft ons wat meer informatie over de molen.

Er wordt dan gesproken van 'een half erf genaamd Meulenerf en den Molenwech, toebehorend aan Jonker Zeicher van Rechteren', en over 'een bouwcamp aan de Wetering achter de molen'. Op grond van deze situatie heeft de molen eertijds hoogstwaarschijnlijk dicht bij het huis de Bredenhorst gestaan. Op deze veronderstelling komen we zo aanstonds terug.

In 1653 verkocht Zeicher van Rechteren tot Almelo de Bredenhorst aan Simon van Haersolte tot Swaluwenborg. Wie hoopt dan een uitvoerige transportakte onder ogen te

krijgen, waarin alle erven, katersteden en landerijen daartoe gehorende, vermeld worden, wordt hevig teleurgesteld. Het Leenregister van het Huis Almelo vermeldt slechts, dat de Bredenhorst is verkocht voor f.43.000,- met de toevoeging 'dat de andere toehorige goederen verkocht en overgedragen zijn voor vrij allodiaal en eigenlijk goed en alzo bij de Heer koper beloofd was'³.

Een nadere situering

Pas een eeuw later, in 1730 en in 1756, krijgen we nadere informatie over de Bredenhorst en de daarbij horende molen. In 1730 werd na het overlijden van Willem van Haersolte voor de 50e penning aangifte gedaan van zijn goederen in Heino. De Bredenhorst werd toen gebruikt door Wolter Everts Schutte; het erve Meulenstege door Jan Teunis Mullenstege; de Muele en woningen met de daarbij gehorende landerijen bij Berent Freriks Mulder. Verder worden genoemd de erven Eysink; Raamstal en 't Zand en enkele katersteden en landerijen, waaronder een stukje weideland door de Scholtus Muntz gebruikt⁴.

In 1756 deed Geertruid van Haersolte, Vrouw van de Oldenhof bij Markelo, weduwe van Wolter Jan van Haersolte, aangifte van verdeling van goederen. De tekst is echter wel doorgestreept maar voor de geschiedenis van de molen wel van belang. In deze beschrijving wordt na de Bredenhorst het erve Meulenstege nader gesitueerd: 'waaraan ten oosten ligt het Heerenland genaamd; ten westen het zaailand van Muntz en ten noorden de Santstege'. Daarna volgt: 'het Muldersplaatsie met de Korn en Windmolen, gebruikt door Jan Berentsz, waaraan ten oosten ligt de Molenstege; zuidwesten de Wetering; zuidoosten het land van Muntz en ten noorden het zaailand van de Molenstege'. Vervolgens gaat het over de erven 't Zand; Raamstal en Poortman; Eysink en een aantal landerijen⁵.

Het hier vermelde land van Muntz valt nog wat nader te situeren. In 1777 vond er na het overlijden van Catharina Muntz een publieke verkoop van haar goederen plaats. Harm

Kaart met de 'Heinose Molen' aan de Nieuwe Wetering, de Bredenhorst en de Heerenbrink te Heino, door H. Van Hooff, 1781.

Collectie Algemeen Rijksarchief, Den Haag; OSK Y-10, XII.

Tutert kocht toen 'het Molenland', groot 2 morgen (1 morgen is 1.23 Ha.) voor f.940,-. Bij de boedelinventaris van de familie Tutert in 1840 heeft 'het Muldersland' kadastraal sectie D nr.360⁶. Nu een ieder de kadastrale Atlas van Heino uit 1832 kan raadplegen, is het de moeite waard deze bij de situering van de molen uit 1756 te gebruiken.

De kaart uit 1781

In het jaar 1781 is er een gedetailleerde tekening gemaakt van een deel van Heino door H. van Hooff. Daarop staan duidelijk de Bredenhorst en de Heerenbrink, waar de adellijke familie Van Oldenneel woonde, aangegeven, alsmede de 'Heinose Molen' met daarnaast enkele gebouwen. Maar de molen staat dan niet meer bij het erva Molenstege maar aan de Nieuwe Wetering op de plek, zoals later op de kadastrale Atlas is

aangegeven onder De Molenerven sectie E perceel 418, molenerf eigendom van Evert Lindeboom.

Zetten we bovengenoemde gegevens naast elkaar dan moet de Heinose Molen in 1756 nog bij het Molenerve aan de Molensteeg, thans Molenweg, gestaan hebben. Op de kaart van Salland van Nic. ten Have uit 1648 is de molen ook ten noordoosten van de Nieuwe Wetering getekend bij de Bredenhorst. Maar hij moet dan tussen 1756 en 1780 zijn verplaatst. Bieleman is ook deze mening toegedaan⁷. Was de molen bij de Bredenhorst in het ongerede geraakt? Is er brand geweest? Of was de ligging nogal ongunstig? Hij stond daar niet vlak aan de Nieuwe Wetering en de brug aan het einde van de Molensteeg over de Nieuwe Wetering werd niet altijd goed onderhouden, zoals het Markeboek van Heino een enkele keer ver-

meldt. Er kunnen in die tijd echter geen twee molens zo dicht bij elkaar hebben gestaan. De Heer van de Bredenhorst had het windrecht en de Bredenhorst was een leen van de provincie Overijssel. Maar in 1759 moet de molen uit het leenverband ontslagen zijn. Hij krijgt dan een nieuwe eigenaar. Het Rechterlijk Archief van Heino verschaft ons nadere informatie.

De periode 1759 - 1785

Een nieuwe eigenaar

Deze tijdsindeling is willekeurig gekozen, maar vergemakkelijkt onze studie over de Heinose Molen. In augustus 1759 maakte Jan van Eerden aan de Schout van Heino bekend, dat hij op 17 juli 1759 de molen met het huis en de landerijen daartoe gehorende had gekocht voor f.9270,-⁸. Van deze transactie werd helaas geen transportakte aangetroffen. Uit de periode 25 mei tot 1 november 1759 zijn geen akten bewaard gebleven. Jan van Eerden was getrouwd met Janna Snel. Hij zal zelf molenaar zijn geweest en één of meerdere knechten in dienst hebben gehad. Eén van hen was Lambert Jan Lentink. Die was gehuwd met Geesien Snels. Uit dit huwelijk werd op 18 september 1763 Woltien geboren. Hun adres is dan: aan de Molen te Heino. Op 7 december 1766 werd uit dit huwelijk Jennegien geboren. Er staat dan vermeld dat haar vader molenaar aan de molen is.

Een huwelijksinschrijving van Lambert Jan Lentink en Geesien Snels ontbreekt.

Ze zullen, gezien de geboorte van hun dochter Woltien, vóór 1763 zijn getrouwd. Het huwelijksregister van Heino begint pas in april 1763. Lambert Jan Lentink overleed omstreeks 1770.

Op 21 april 1772 verschenen Jan van Eerden en zijn vrouw nogmaals voor de Schout van Heino. Ze verkochten en transporteerden toen aan Geesien Snels, weduwe van wijlen Lambert Jan Lentink, en aan haar kinderen bij Lambert Jan Lentink in echte verwonnen, 'de koorwindmolen met de schuure en het land daarbij gehorende, zoals koperse het in

pagt heeft, zijnde allodiaal goed, voor de som van f.9651,-⁹. Op die dag kwam ook Geesien Snels, weduwe van wijlen Lambert Jan Lentink, bij de Schout op bezoek. Haar broer Goosen Snel assisteerde haar. Geesien Snels heeft dan twee kinderen en ze deelde de Schout mee dat ze wilde gaan hertrouwen. Daarom moest er een boedelinventaris opge maakt worden.

Voogden over haar beide kinderen waren Albert Lentink en Derk Frederik van de Vegte.

Een inventaris

Uit de boedelinventaris blijkt dat er wegens de restante koopspenningen een schuld was van f.8500,-. Ook stond er nog een schuld van zeven maanden huur over de molen voor de som van 153 gulden en acht stuiver.

De taxatie van meubels, koebeesten en zaad op de zolder alsmede een obligatie van f.1000,- van haar moeder bedroeg f.1801,-. Het totaal bedrag kwam daarmee op 6852 gulden en 8 stuiver.

Tot haar schuld kwamen:

1) de molen door haar gebruikt wordende; 2) het huis bij de molen en het land en het getimmerte door haar bewoond en gebruikt wordende; 3) de Yerter tiende grof en smal in het Carspel van Dalfsen.

Als haar beide kinderen mondig zijn of trouwen krijgen ze uit de ouderlijke boedel: 'zeven paar bedlakens; vier tafellakens; negen cervetten; zes gansoogen handdoeken; vier paar kussens slopen en vijf en tachtig slagdoeken.¹⁰

Geesien Snels, weduwe van Lambert Jan Lentink, hertrouwde 31 mei 1772 (ondertrouw 8 mei) met Jacob Hartgers uit Kampen, weduwnaar van Jentien van der Zwaan. Hun adres is: aan de molen van Heino.

Het jaar 1771, een rampjaar

Geesien Snels heeft na het overlijden van haar man in 1770 twee zware jaren doorgemaakt. De bedrijfsvoering kwam voor haar rekening. De hierboven vermelde huurschuld van zeven maanden over de molen was niet aan haar te wijten. Ook had ze in 1770 nog de Yerter tienden gekocht van de Heer Van

Oldenneel van de Heerenbrink. De Yerter tienden hoorden onder de Linthorst in Lenthe, dat toen nog onder Dalfsen hoorde. Het jaar 1771 is op meerdere plaatsen als een rampjaar beschreven. Dat gold ook voor Heino. Er waren overstromingen ten gevolge van dijkdoorbraken; het voorjaar was erg nat en daarop volgde een natte zomer. Uit dat jaar hebben we een ooggetuigenverslag. Hendrik Arent baron van Oldenneel woonde samen met zijn gezin vanaf 1740 op 'de Heerenbrink'. Hun adellijk huis lag op de plek waar nu de familie Hollak woont aan de Heerenbrinksweg te Lierderholthuis. Van Oldenneel had als grootgrondbezitter zelf ook een stal met vee. In augustus 1771 schreef hij: 'Het ziet er hier thans zo bedroefd uit, dat geen menschen hier heugen zullen bedroefder tijd te hebben beleefd. Alle weiden, uitgenomen de hoogstens, staan onder water, veelen zijn er die de beesten op stal hebben moeten zetten. De onzen gaan nog in de weide, dog hebben het niet breed. Het Lierderbroek staat ook onder. De molen (watermolen) kan niet malen omdat de Sous-Weteringe en Zeegraven boordevol water zijn. Wij hebben maar één voer hooy voor onze paarden gewonnen. Vier voer zijn bedorven en wij hebben nog anderhalve morgen (bijna twee ha.) vast staan, daar niets van kan komen. Met de rogge ziet het er ook naar uit. Gisteren hebben wij onze laatste gemaait. De eerste rogge die hieromtrent binnen gekomen is, was gepasseerde zondag en heden, die aan de garste stond, liep uit alsook die nog vaststond. Hier is broodgebrek geweest. De boeren hadden geen rogge en op de molen was niets te krijgen. Men zal verlegen zijn om zaay-rogge te krijgen. Daar is weinig rogge, die niet uitgelopen is. De armoede is hier omtrent zó groot, dat de menschen niet te helpen zijn'. En dan te bedenken dat dit in augustus werd geschreven en dat de winter nog voor de deur stond. Om de ergste nood te lenigen moest de overheid bijspringen. In de dorpen werden koren en bonen tegen gereduceerde prijzen geleverd. Ook voor Heino maakte de overheid een gebaar. De gezworen rotmeester Lambert Hendriks uit Heino moest met de schipper

mee naar Zwolle komen om koren en bonen te ontvangen en dit te zien. Deze verklaarde op 28 april 1772 dat makelaar Pieter van Deventer hem 105 schepel rogge en 15 schepel bonen voor de inwoners van het Carspel Heino had overgedragen om dit per schuite van Zwolle naar Heino over te brengen¹¹. Van Oldenneel laat ons weten dat de behoeftige en arme menschen de rogge tegen 30 en de bonen tegen 25 stuiver de schepel konden kopen.

Enkele jaren later zullen Jacob Hartgers en zijn vrouw Geesien Snels het financieel beter hebben gehad. In ieder geval kocht Jacob Hartgers, Molenaar, uit de goederen van wijlen Catharina Muntz voor zichzelf in 1777 het erve Holterman aan de Oude Wetering voor f.6900,-¹².

Een proces

Op 7 januari 1783 moest de molenaar Jacob Hartgers 'bij het klimmen der zonne' voor het gerecht verschijnen op beschuldiging van mishandeling. Hij had op een zaterdag in november 1782 ruzie gemaakt met zijn knecht Hendrik Witte bij de Diezerpoorte te Zwolle. Voor het gerecht verklaarde Jacob Hartgers dat hij wenste dat dit nooit was voorgevallen. De zaak werd toen verdaagd. Op een volgende zitting gaf hij te kennen, dat hij voor zes gulden en tegen betaling van de proceskosten voldoening wilde geven, maar meer wilde en kon hij niet doen. Omdat beide partijen begrepen dat verder procederen geld kostte, kwam men tot een schikking¹³.

Nieuwe rampspoed

Jacob Hartgers en Geesien Snels hebben geen lang huwelijksleven gehad. Eind 1783 en in 1784 heerste er in Heino een besmettelijke ziekte. Geesien werd daar ook het slachtoffer van. Ze overleed op Oudejaarsdag 1783. Het begraafregister vermeldt: 'Geesien Snel, woonachtig aan de Mool in dit Carspel is hier 6 januari 1784 begraven'. Een maand later, op 3 februari 1784, werd ook haar zoon Lambert Jan, zoon van Jacob Hartgers en Geesien Snel begraven.

De periode 1785 - 1800

Een boedelscheiding

Een sterfgeval brengt vaak grote verandering in een leven. Zo ook bij de familie Hartgers. Jacob Hartgers bleef met twee dochters en zijn zoon uit zijn eerste huwelijk achter. Er was net een nieuwe bakkerij gebouwd, zoals we zo aanstonds kunnen lezen, en dochter Jennegien had trouwplannen. Na het overlijden van Geesien Snel moest er andermaal een boedelinventaris en boedelscheiding worden gemaakt.

Dat gebeurde op 5 februari 1785. Bij de erfuiting in 1772 was aan de beide dochters Woltien en Jennegien Lentink de helft van de vaste goederen toebedeeld, zoals hierboven al is vermeld.

Nu werden de goederen als volgt getaxeerd en toegedeeld:

- De halvescheid van de molen, huis, hof, berg en landerijen en alle getimmerte, alsook de nieuw gestelde bakkerij tot dit perceel gehorende op f.6590,-;
- De halvescheid van de Yerter tiende in Lenthe op f.836,-;
- Het erve Holterman aan de Oude Wetering, aangekocht uit de boedel van mejuffrouw Muntz op f.4400,-;
- Een tiende onder Dalfsen van vrouwenzijde aangeërfd op f.500,-.

Daarbij kwamen nog de roerende goederen en de halve 50e Penning van de molen, zijnde f.144,35, waardoor het totaal kwam op 15.529 gulden en zes stuiver.

Hiervan kwam Jacob Hartgers in de eerste plaats de halvescheid toe, zijnde 7764 gulden en 13 stuiver en dan nog 1/3 in de verdere halvescheid van zijn zoon Lambert Jan, in het laatste huwelijk gewonnen maar overleden na dode van zijn vrouw, zijnde 2588 gulden 42 stuiver, tezamen 10.352 gulden 17 stuiver 2 penningen.

De beide kinderen delen in de halvescheid en krijgen tezamen 5176 gulden 8 stuiver 14 penningen, waarvan ieder de helft.

'Aan Woltien en Jennegien Lentink is eeuwig

en erflijk toebedeeld: de korenmolen voor de som van f.6590,- en de halve Yerter tiende voor f.836,-'¹⁴.

Een vreugdeteken

Op 24 april 1785 zal de molen aan de Nieuwe Wetering een teken van vreugde hebben gegeven. Op die dag trouwden te Wijhe Hendrik Jan Kattenwinkel, wonende in de herberg de Brabantse Wagen, met Jennegien Lentink uit Heino.

Ook werd in de zomer van 1785 nieuw leven aan de molen verwelkomd. Jacob Hartgers had zoon Jan uit zijn eerste huwelijk met Janna Jans mee naar Heino genomen. Jan was geboren te Kampen op 6 oktober 1765. En Woltien Lentink woonde bij de molen. Op tweede kerstdag gingen te Heino in ondertrouw: Jan Hartgers, Jongeman en zoon van Jacob Hartgers, Molenaar te Heino, en Woltijn Lentink, Jongedochter van Lambert Jan Lentink, Molenaar, en Geesien Snel, 'zij weduwe zijnde getrouwt is met Jacob Hartgers'. Zij trouwden 3 januari 1786. Zowel het Trouw- als Doopboek van Heino bevat een ontroerende tekst van die plechtigheid. Tijdens de dienst van hun huwelijkssluiting werd Geesien gedoopt, 'dochter van Jan Hartgers en Woltijn Lentink, wonende aan de Molen aan de Nieuwe Wetering onder Heino, op 31 juli 1785 geboren vóór het trouwen van de ouders. Wanneer nu de vader en moeder trouwden is dit kind tusschen hen beiden gehouden'. Met dit ontroerend ritueel werd dit kind bij huwelijk erkend.

Een teken van rouw

Op 7 april 1789 was er rouw op de molen. In Wijhe overleed Jennegien Lentink en enkele dagen later ook haar oudste zoon. Jennegien was erfgename in de helft van de molen in Heino. Op 31 december 1789 gaf Jan Hartgers bij de Schout van Heino aan 'dat hij op 4 november van zijn zwager Hendrik Jan Kattenwinkel heeft aangekocht de halvescheid van de molen en verdere getimmerte en landerijen, neffens de bakkerie hierbij gehorende in dit Carspel gelegen en door hem gebruikt wordende, tesamen voor de som van 4368

gulden en 5 stuiver. De transportakte vermeldt nog: 'de nieuwe bakkerij daarnaast leggende en thans bewoond wordende door Harm Jan Snel'¹⁵.

Een volkstelling

De volkstelling van Heino uit 1795 laat ons zien dat o.a. op het Heerenbrinksrot woonde: Jan Hartgers met zeven personen. Zijn beroep is molenaar; Harm Jan Snel met negen personen. Zijn beroep is bakker. Het is jammer dat deze volkstelling alleen de namen van gezinshoofden vermeldt. Over molenaarsknechten bij de molen vernemen we niets. Hermen Jan Snel, bakker aan de Heinoze Molen, was 19 december 1790 getrouwd met Engberta Bosch, Jongedochter op het Groote Eysing van de Zandsteeg onder Heino. Bij de doop van hun kinderen, Grietje in 1792; Reint in 1794; Fennegien in 1796 en Harmannes in 1797, is steeds hun adres: op de Bakkerij aan de molen van Heino. Het gaat hier derhalve over twee woningen aan de Nieuwe Wetering, die van Jan Hartgers en die van Harm Jan Snel.

Als we de kaart van Van Hooff uit 1781 er nog even bij pakken, ontdekken we - een vergrootglas is daarbij wel nodig - dat er twee woningen en een piepklein molentje zijn getekend vóór een groot gebouw.

Dat gebouw zal hoogstwaarschijnlijk de graanschuur zijn geweest. De bakkerij met woonhuis lag het dichtst aan de Nieuwe Wetering. Pal maar schuin daarachter lag het boerenerven. De achtergevel van de bakkerij bevat een steen met het jaartal 1796 erin. Dat is dus nu twee eeuwen geleden. Vanwaar die steen in de achtergevel van die bakkerij, waar thans mejuffrouw Hemels woont, met het jaartal 1796? Is er toen toch een nieuw huis gebouwd?

Is er soms brand geweest in de bakkerij? Of is het achterhuis er toen bijgebouwd of verbouwd? Het huis geeft zijn geheim niet prijs. Voor het jaartal 1796 in de achtergevel heb ik geen verklaring kunnen vinden. Wel kocht Herm Jan Snel eind 1796 een stuk land van baron Knoppert. Daarover zal nu eerst iets

gezegd worden. Want die aankoop bracht wel een verandering bij de molen met zich mee.

De periode 1800 - 1850

Konkurrentie in de bakkerswereld

Zo rond de eeuwwisseling waren er enkele veranderingen bij de molen. Harm Jan Snel ging verhuizen en begon voor zichzelf met een bakkerij op een steenworp afstand van de molen. Hij had in het najaar 1796 - het jaartal dat prijkt in de achtergevel van de oude bakkerij - een perceel weiland gekocht van baron Knoppert voor f.500,- en heeft daar een huis op gebouwd met een bakkerij. Dat pand noemde hij 'de Witte Leeuw'. Dat werd duidelijk, omdat in 1808 Herm Jan Snel en zijn vrouw de katerstede 'de Witte Leeuw' voor f.600,- verkochten aan Frederik Meyman en zijn vrouw Joanna Geziena Meinders¹⁶. Frederik kwam uit Zwolle, waar zijn vader kleermaker was; Joanna Geziena Meinders kwam uit Hellendoorn, waar haar vader Willibrord Meinders bakker was. Ze waren 2 mei 1807 in de r.k. kerk van Lierderholthuis getrouwd. Hun adres is dan: 'in de bakkerie an den Nieuwe Weteringe'. De Witte Leeuw was bijna de gehele vorige eeuw bakkerij, winkel en café van de familie Meyman. Daar vonden ook openbare verkopen plaats. In 1890 vestigde zich daar Jan Lipman.

Herm Jan Snel was in zijn nieuwe bakkerij een konkurrent geworden van de mensen in de oude bakkerij. De kadasterkaart - in Heino opgemaakt in 1818 - toont duidelijk de plaats aan van 'de Witte Leeuw' en van 'de Molen; den bakker en den Molenaar'.

In 1803 woonden volgens het doopregister Reinier Mikkerts en zijn vrouw Anna Maria de Haas 'in de bakkerij an de Molen bij de Nieuwe Wetering onder Heino'.

Een schadepost

Of het Jan Hartgers financieel gesproken goed ging is niet bekend. Wel leed hij in 1800 een gevoelig financieel verlies. Jan en zijn vrouw Woltien Lentink hadden over meerdere jaren koren en meel geleverd aan Evert van Born, in totaal voor de som van 668 gulden 3

*De 'Heinose Molen' en het woonhuis met de fraaie trapgevel, bewoond door mej. H.J. Hemels.
Foto: Privébezit fam. Hemels.*

stuiver en 8 penningen. Evert van Born woonde op de Oude Born aan de Nieuwe Wetering en had daar een brouwerij en herberg. Ook zorgde hij, dat er dagelijks schuiten naar Zwolle voeren vice versa met goederen en post. Evert overleed eind oktober 1800 toen hij bij zijn broer, pastoor van Born te Zwolle, op bezoek was. Half december 1800 werd er beslag gelegd op alle onroerende goederen van Evert van Born. Er waren veel schuldeisers. Bij executie werd alles in januari 1801 verkocht. Maar Jan Hartgers en zijn vrouw beurden toen geen cent¹⁷.

Veranderingen op de molen

Het jaar erop was er weer feest op de molen. Op 16 juni 1802 ging hun dochter Gesien, in 1785 geboren, trouwen met Evert Lindeboom, geboren 30 april 1780 op het Lange Slag onder Zuthem. De molen zal bij dit feest ook opgetuigd zijn geweest. Met dit huwelijk kwam de molen in eigendom van de familie Lindeboom, die er tot 1909 bleef wonen. Dat

is dus een eeuw lang. Uit het huwelijk van Evert Lindeboom en Gesien Hartgers werden zeventien kinderen geboren. Van de familie Lindeboom is een uitvoerige genealogie in 'De Nederlandsche Leeuw' gepubliceerd¹⁸. Het jonge paar ging echter niet direkt bij de molen wonen. Gesien ging mee naar het Lange Slag. Bij de geboorte van hun tweede kind in 1804 hebben ze als adres: 'Aan de Nieuwe Molen in Lenthe aan de Zandstege'. Dat adres wordt nog verduidelijkt bij de begrafenis van hun vijfde kind. Op 24 januari 1809 werd begraven: 'een ongedoopte dochter van Evert Lindeboom en Gesien Hartgers woonachtig op de Nieuwe Molen in Zuthem'. Pas in 1809 gingen ze op het ouderlijk huis bij de molen in Heino wonen. Vanaf hun zesde kind zijn hun kinderen in Heino geboren, daarvoor in Lenthe onder Dalfsen.

Een afscheid

Gesien kwam met haar man en kinderen in Heino bij de molen aan de Nieuwe Wetering

wonen na het overlijden van haar moeder. 'Woltien Lentink, woonachtig aan de Oude molen aan de Wetering onder Heino is hier op 18 juli 1808 begraven in de kerke'. Twee dingen vallen hierbij op. Waarom staat hier 'oude molen'? Was dat om verwarring met de zojuist genoemde nieuwe molen te Zuthem te voorkomen? En Woltien werd begraven in de kerke van Heino. Dat was een privilège, voorbehouden aan adel, geestelijkheid en de Schout van Heino. Ze moet hoog in aanzien hebben gestaan. Woltien Lentink was van beroep Koornmolenaar, aldus een register uit 1811.

Het Register van Ingezetenen uit 1811

Weinig mensen is dit register, *Registre Civique*¹⁹, bekend. Het bevat over Heino en andere dorpen in Salland kostbaar materiaal, omdat er steeds drie generaties in vermeld worden, ook al was de oudste generatie overleden. Ook de beroepen van overleden ouders en hun plaats van geboorte staan erin vermeld. In 1811 krijgen we enkele nieuwe namen van molenaars. Op E 127 woonde Frederik Meyman met zijn gezin en personeel. Op E 128 woonde Evert Lindeboom met vrouw Gesien en kinderen. Evert heeft als beroep koopman in hout. Zijn vader Jannes is vóór 1811 overleden. Zijn moeder Jen-negien Pothoven leefde toen nog. De ouders van Evert waren bouwlieden in Dalfsen. De vader van Gesien is vertrokken naar Olst en was daar koopman van beroep. Egbert Mulder is molenaarsknecht, 42 jaar oud, geboren in 1769 te Blokzijl waar zijn vader molenaar was. Gerridine Schuurman was werkmeid, 33 jaar oud en geboren in Heino. Joseph Johannes Augustinus Kelderman was hun koornmolenaar, 58 jaar oud, geboren 28 augustus 1753 en afkomstig uit Borken in Munsterland, waar zijn vader ook molenaar was. Vermoedelijk woonde Evert met zijn gezin in de boerderij pal naast de bakkerij gelegen. Het is wat bevreemdend dat er maar één huisnummer staat aangegeven. Want op E 129 woonde Jan Vonderman, bouwman van beroep. Hij wordt in andere akten ook Jan Schiphorst of Vonderman

genoemd. De Schiphorst ligt in de richting van de Oude Wetering. Jan Hartgers kwam in 1819 nog weer even naar Heino.

Hij hertrouwde op 19 mei 1819 met Lamberta Smits uit Heino. Hij was toen weduwnaar van Mechtelt van Eijk. Dan moet dat zijn derde huwelijk zijn geweest. Zijn tweede huwelijk heb ik niet kunnen vinden.

Evert Lindeboom overleed te Heino 7 juni 1864. Hij was van 1825 - 1848 raadslid en assessor van Heino. Zijn vrouw Gesien Hartgers overleed te Heino 29 april 1852.

Het bevolkingsregister van 1840

We willen hier slechts vermelden, dat op nummer E 175 Evert Lindeboom woonde met vrouw en kinderen. Zijn beroep is dan koopman. Op nummer E 176 woonde Hooglucht met vrouw en kinderen. Hij is van beroep bakker. Johan Geertman uit Raalte is molenaarsknecht. In de oude bakkerij was in het achterhuis achter de deur een heel klein kamertje met een raampje, waardoor de molenaar zicht op de molen had, aldus Mej. Hemels, nu eigenaresse en bewoonster van dit eeuwenoude huis. Op de foto met de standerdmolen is dat de deur links achter. Daarentegen was het voorhuis van de boerderij gericht op de molen.

De periode 1850 - 1900

Een wisseling van de wacht

Zoon Hermannus Lindeboom volgde zijn vader Evert op. Hij was geboren te Heino aan de Nieuwe Wetering 1 december 1816 en trouwde te Heino 8 oktober 1846 met Frederika Graveman, geboren te Heino 15 augustus 1821, dochter van Hermannus en Janna Dijk. Ze woonden op de boerderij pal naast de bakkerij. Na het overlijden van zijn vader Evert in 1864 zal het achterhuis van de boerderij verbouwd zijn. In de achtergevel is een steen aangebracht met het jaartal 1868. Het voorhuis is van veel oudere datum, zo ook de oude lindebomen voor dat huis.

Hermannus Lindeboom was in Heino raadslid van 1851 - 1857. Uit hun huwelijk werden negen kinderen geboren, acht meisjes en één

zoon, Evert genaamd. Deze overleed op zeventienjarige leeftijd. Van beroep was Hermannus landbouwer, molenaar en bakker, aldus het Bevolkingsregister van 1850. Hij had als eigenaar de leiding over de standermolen aan de Nieuwe Wetering.

Wat is een standermolen? 'Bij een standermolen is het geheele molenhuis draaibaar om een zware, massief eikenhouten spil of standerd. Deze spil is stevig bevestigd op twee kruislings verbonden, eveneens eiken, balken waarvan de uiteinden rusten op vier gemetselde beeren. Bovendien wordt de standerd nog loodrecht gehouden door vier dubbele schoren op de kruisarmen'²⁰. Over deze molen aan de Nieuwe Wetering in Heino schreef Rientjes in de jaren dertig: 'dat was een eerbiedwaardige ouderwetsche molen, die zeker meer dan eeuwen lang dienst heeft gedaan, en tot het verdwijnende soort behoorde; want er waren er niet veel meer. Het geheele molenhuis draaide om een 'standerd', steunend op een zwaar houtwerk van balken en dubbele eiken schoren en gemetselde steunpunten, die alle onder een pannen dak aan het oog waren onttrokken. Het was in onze jongensdagen zulk een voorrecht, als wij over de buitentrapp met goedvinden van den vriendelijken mulder Bernard Oortwijn mochten opklauteren langs de buitentrapp naar de maalzolders van deze 'stenderdkaste', die langs de Wetering zo schilderachtig stond te draaien. Dáár leefden oude verhalen en daar stonden namen op balken ingesneden met jaartallen'. Rientjes, geboren in Heino, was in de jaren dertig pastoor in Heino. Hij publiceerde over de geschiedenis van de Marke en Schoutamt van Heino in het Overijselsch Dagblad in 1931. Molenaarsknechten in deze periode waren: Jan van den Berg van 1 mei 1845 tot 1 juli 1854; Johan Herman Otten van 1 juli 1854 tot 1 juni 1858; Johannes Lans van 1 mei 1858 tot mei 1864; Willem van de Kolk van 1864 tot 1869; Jan Weultjens van 1869 tot 1875. Daarna is Bernard Oortwijn de molenaar. Hij was rooms-katholiek, terwijl de Lindebooms protestant waren. Berend Boeve en Frederik Lans waren er rond de eeuwwisseling bak-

kersknecht. Johanna Willemina Lindeboom, geboren 8 juli 1847, is in 1874 hoofdbe- woonster van de bakkerij. Haar beroep is winkelierster en bakster. Tot 1910 bleef ze dit beroep uitoefenen.

In 1878 zal er heel wat opwinding bij en om de molen zijn geweest. Toen werd de spoorlijn Zwolle - Almelo aangelegd en in 1880 geopend. De lijn liep direkt achter de molen en ging dwars door de achtertuin en het weiland van de familie Lindeboom.

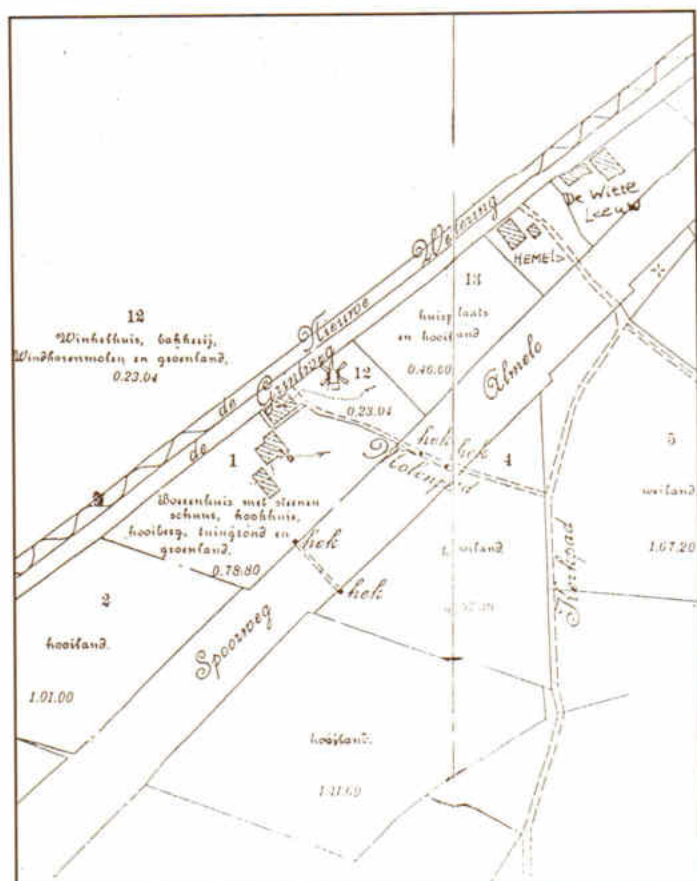
De periode 1900 - heden

Hermannus Lindeboom overleed in 1903 en had geen opvolger. Het jaar erop kwamen daarom de vier nog in leven zijnde kinderen bijeen om tot een scheiding van de goederen over te gaan. Huis en erf, bakkerij en molen en hun landerijen zijn tezamen groot 20 ha. 72 a. en 4 ca. Ze hadden ook negen zitplaats- en in de Hervormde kerk van Heino.

Tezamen werden hun goederen toen gewaardeerd op f.30.087,95²¹.

Een belangrijke verkoping

In de Zwolsche Courant van 2 juli 1909 staat een grote advertentie, waarin meegedeeld wordt, dat ten verzoeken van de familie Lindeboom op woensdag 14 juli 1909 publiek wordt verkocht 'een kapitaal vruchtbaar boerenerve', opgedeeld in elf percelen, en vervolgens de 'in volle werking zijnde windkoren molen met winkelhuis, waarin een bakkerij, en omgelegen groenland, aan den grindweg langs de Nieuwe Wetering'. Dat waren de percelen 12 en 13. Daarna volgden nog een aantal percelen. Nadere informatie over het boerenerve kon men krijgen bij de bewoner G.J.v.d. Kolk en voor de winkel kon men terecht bij de bewoonster van het winkel- huis, Mej. J.W. Lindeboom. Koper van de eerste zes percelen van het boerenerve voor f.10.800,- was Hendrik Johannes Ruitenbergh. Koper van de molen en het winkelhuis was Gerrit Rakhorst Junior als gemachtigde van Lambertus Koopman²². De koopprijs was f.4020,-. Koopman, afkomstig uit Hattemer- broek, woonde niet ver van de molen (waar

De situatie aan de Nieuwe Wetering onder Heino in 1909. Detail van de 'kaart bij de te veilen onroerende goederen van de familie Lindeboom te Heino' in 1909.

thans de heer Kappert woont) en had in 1900 een daar gevestigde bakkerij met een machinale korenmaalterij aangekocht²³. Met zijn aankoop van de molen en het winkelhuis van Lindeboom in 1909 heeft hij toen op Lierderholthuis heel wat beroering teweeg gebracht. De boeren in Lierderholthuis waren bang dat Koopman met deze aankoop de alleenheerschappij over de meelvoorziening zou krijgen.

Nieuwe ontwikkelingen

Op Lierderholthuis hebben de boeren toen geen afwachtende houding aangenomen. Een aantal van hen en enkele andere belanghebbenden staken de koppen bij elkaar. Reeds op 27 augustus 1909 werd op Lierderholthuis 'de Vereniging Coöperatieve korenmalen' 'De Voorzorg' opgericht'. Tot voorzitter werd benoemd Hendrikus Gerhardus Hemels, bakker, wonende te Heino

aan de Nieuwe Wetering; sekretaris werden Willem van Dam L.zoon, landbouwer, en Frederik Lans, bakker, beide wonende te Heino²⁴. Ook werd door deze vereniging in 1909 een eigen korenmalen opgericht, genaamd 'De Voorzorg', gelegen aan de Nieuwe Wetering bij de Hubertsbrug, waar men nu zelf kon malen. Hemels had daar een perceel weiland liggen en droeg een deel daarvan over aan de 'De Voorzorg' voor de somma van f.100,-. Wel werd toen bepaald, dat in de te stichten gebouwen 'geene bakkerij mag worden uitgeoefend'.

Een zwarte dag aan de Nieuwe Wetering

Op het langst van de dagen, wanneer het 's nachts bijna niet donker wordt, werd het daar aan de Nieuwe Wetering één nacht helemaal niet donker. Een bericht uit 'de Molenaar' van 1911: 'Heino, 4 Juli. Hedennacht werd de windkorenmolen te Lierderholthuis in deze

In de rubriek Mededelingen uit :
**'De Molenaar. Weekblad
voor de graanverwerkende en
veevoederindustrie'**,
1911, nr. 27, pag. 176.
Archief: Uitgeverij Eisma, Leeuwarden.

MEDEDEELINGEN.

HEINO, 4 Juli. Hedennacht werd de windkorenmolen te Lierderholthuis in deze gemeente, toebehoorende aan L. Th. Koopman en in huur bij de firma Fakkelaar en Vedder, een prooi der vlammen. De molen was van hout opgetrokken en verzekerd voor een bedrag van f 3000 bij de Hollandsche Brandwaarborg Mij. te Oudkarspel. Oorzaak onbekend

gemeente, toebehoorende aan L.Th. Koopman en in huur bij de firma Fakkelaar en Vedder, een prooi der vlammen. De molen was van hout opgetrokken en verzekerd voor een bedrag van f.3000,- bij de Hollandsche Brandwaarborg Mij. te Oudkarspel. Oorzaak onbekend²⁵. In de Zwolsche Courant van 4 juli 1911 staat precies dezelfde tekst afgedrukt. De brand zal grote consternatie op Lierderholthuis veroorzaakt hebben. Mensen zullen 's morgens zijn gaan kijken naar de smeulende resten en een afscheidsgroet gemompeld hebben. In feite is hiermee de geschiedenis van de molen afgesloten. Maar omdat alleen de molen in vlammen opging, volgt nu nog enige informatie over de historische bakkerij.

Bij de brand bleven de woning met zijn markante trapgevel en de bakkerij met winkel met de gevelsteen uit 1796 gelukkig behouden. Hierboven zagen we in een akte van boedelscheiding, dat er al in 1785 een bakkerij aan de Nieuwe Wetering naast de molen bestond. De hele 19e eeuw waren molen en bakkerij verbonden geweest met de familienaam Lindeboom. Hoe verging het dit historisch pand zonder molen in de 20e eeuw en wiens naam werd er nu mee verbonden? Bijna de hele 20e eeuw bleef de bakkerij aan de Nieuwe Wetering een belangrijke functie vervullen voor de plaatselijke bevolking. Bij de oprichting van 'De Voorzorg' in 1909 zagen we, dat Hendrikus Gerhardus Hemels, bakker aan de Nieuwe Wetering, tot voorzitter was benoemd. In dat jaar waren de familienaam Hemels en de bakkerij aan de Nieuwe Wetering al vier jaar met elkaar verbonden. En dat zou zo blijven. Bij dit tweede eeuwfeest van de steen uit 1796 in de achtergevel van

de bakkerij van Hemels kan dit verbond niet onvermeld blijven.

Een nieuwe eigenaresse

In 1912 vond daar ter plekke weer een verandering plaats. Koopman, die in 1909 de molen en het winkelhuis met bakkerij van de familie Lindeboom had aangekocht, deed deze goederen weer van de hand. In september 1912 verkocht hij onderhands aan Maria Nijboer, weduwe van Harm Jan Segbers, landbouwster, 'een huis en erf met bijgelegen grond, bouwland en weiland en een molen en erf, gelegen in de gemeente Heino'. 'Deze verkoop en koop is geschied voor de som van f.1000,-, welke door koopster aan verkooper moet worden betaald op den dag der aanvaarding, doch niet voordat de huurder Kwakkel het huis heeft ontruimd. De aanvaarding kan geschieden den 19e september 1912. Uitbedongen en niet mede verkocht wordt de winkelopstand en alles wat aan huurders toebehoort²⁶. De tekst spreekt van molen en erf maar kennelijk stonden de restanten van de molen er nog. Of de nieuwe eigenaresse Maria Nijboer hier zelf is gaan wonen kan niet met zekerheid gezegd worden. Wel kwam elke dag bakker Hemels langs dit pand als hij van zijn bakkerij naar 'De Voorzorg' ging. Vanwaar kwam Hemels daar aan de Nieuwe Wetering terecht?

Van het buiten 'De Colckhof'

In 1905 vestigde zich Hendrikus Gerhardus Hemels aan de Nieuwe Wetering. Hendrikus Gerhardus was een zoon van Hermannus Hemels, die toen op het buitengoed 'De Colckhof, gelegen aan de Nieuwe Wetering onder Laag-Zuthem, koetsier en werkbaas was bij Baron de Vos van Steenwijk. Her-

mannus Hemels was in die funktie zijn vader Albertus Hemels opgevolgd, die daar in 1840 vanuit Raalte was komen wonen. Maar toen in 1907 'De Colckhof' werd verkocht, was er geen plaats meer voor Hemels. Zijn zoon had inmiddels ander werk.

Maar wat voor mogelijkheden had men toen in deze omgeving met een overwegend agrarisch karakter?

Nogmaals de bakkerij aan de Nieuwe Wetering

Hendrikus Gerhardus Hemels kocht in 1905 een dubbele woning aan de Nieuwe Wetering van schipper Klosse uit Nieuwleusen, die dit pand naast 'de Witte Leeuw' had laten bouwen, en begon met een bakkerij²⁷. Dat is nu het witte huis en in het pand schijnt nog een oven te zitten. Berend Boeve en Lambertus Kloppenberg waren bij hem in dienst als bakkersknecht. Boeve was eerder bakkersknecht geweest bij mej. Anna Lindeboom. Hij werd in augustus 1911 door een trein overreden. De spoorlijn lag vlak achter de bakkerij. Hemels was ook werkzaam op de molen van de Coöperatieve Vereniging 'De Voorzorg'. Het Bevolkingsregister van Heino uit 1910 laat ons zien, dat hij van beroep bakker en molenaarsknecht was. Omstreeks 1915 verhuisde hij aan de Nieuwe Wetering een klein eindje stroomafwaarts en nam met vrouw en kinderen zijn intrek in de 'historische oude bakkerij met winkel en woonhuis', dat door de familie Hemels in 1919 van Maria Nijboer, weduwe van Harm Jan Segbers, werd aangekocht.

De verkoop van brood vond in die tijd niet alleen plaats in de winkel maar ook via het venten. Daarnaast kende men ook het 'loonbakken'. Dat hield in dat de boeren hun rogge-meel naar de bakker brachten, die er dan tegen betaling zware roggebroden van 10 tot 12 pond van bakte. Hendrikus Gerhardus Hemels ging met paard en wagen langs de her en der verspreide boerderijen tot onder Wijhe. Er moesten grote afstanden worden afgelegd en lange dagen worden gemaakt om zelf ook een boterham te hebben, zeker in de crisisjaren. Eerst vroeg op om brood te

bakken en daarna venten. En verharde wegen kende men toen in die streek nog niet.

Nieuwe burenen

In 1933 kocht zijn zoon Wilhelmus Maria Hemels een perceel bouwterrein aan de Nieuwe Wetering vlak naast de plek waar de molen had gestaan. Wilhelmus Maria Hemels was timmerman van beroep en werkzaam bij grote bouwprojecten van zijn oom L.J. Hemels in Amersfoort. Maar omdat er in de crisisjaren steeds minder werk in de bouw was, koos hij er toen vrijwillig voor om thuis te komen werken bij zijn vader in de bakkerij. Op het door hem aangekochte perceel bouwterrein aan de Nieuwe Wetering bouwde hij eerst 'het huis met het rode dak'. In 1934 kwam hij bij zijn vader in de bakkerij werken. Later nam hij de bakkerij van zijn vader over. In de winkel kreeg Mejuffrouw Hermina Johanna Hemels al op jeugdige leeftijd de leiding. Zij had de zorg voor het brood - banket en levensmiddelenbedrijf. Ontelbare broden heeft zij aangereikt. In dat symbolisch gebaar van iemand brood aanreiken manifesteerde zich ook haar zorg voor mensen. Mies Hemels kende iedereen en iedereen kende Mies Hemels. Daar kon je terecht en niet alleen voor brood. De leiding hebben in een winkel met brood en levensmiddelen op een dorp vormt al een geschiedenis op zichzelf. Zelfs 's zondags was de winkel open. Boeren kwamen dan volgens gewoonte koekjes halen. Nooit was je vrij. In 1982 sloot ze de winkel en kreeg ze wat tijd voor zichzelf om wat leuke dingen te doen in en om dat historische pand aan de Nieuwe Wetering, dat dit jaar zeker twee eeuwen oud is. 'Als deze muren hier eens konden spreken, ze zouden heel wat te vertellen hebben', zei ze onlangs. Misschien werd ons dan ook het geheim van de gevelsteen met het jaartal 1796 geopenbaard.

Drs. G.A. Hutten.

Kesteren, 18 okt. 1996 op de feestdag van Lucas, apostel en auteur van een evangeliëverhaal.

1. Rijks Archief Overijssel (RAO): Archief Rechteren, inv.nr. 1092
2. RAO: Huisarchief Almelo, Regestnr. 1025
3. RAO: Leenregister Huisarchief Almelo. Inv.nr. 1567, fol. 95.
4. RAO: Rechterlijk Archief Heino, (inv. E. Vroom), inv.nr. 28, pag. 140.
5. RAO: Idem, inv.nr. 29, 2e deel, pag. 60.
6. Zie mijn artikel over de Tutert en haar bewoners in: Omheining 11 (1991) pag. 26-38, t.a. pag. 32.
7. J. Bieleman: Heino. Een geschiedenis van mens en plaats. Zwolle 1980, pag. 79.
8. RAO: Rechterlijk Archief Heino, inv.nr. 41, pag. 4vo, d.d. 19 aug. 1759.
9. RAO: Idem, inv.nr. 8, pag. 266, d.d. 21 april 1772 en inv.nr. 41, pag. 17.
10. RAO: Idem, pag. 274, d.d. 4 mei 1772.
11. RAO: Statenarchief, (Inv. Ter Kuile), inv.nr. 2785.
12. RAO: Recht. Arch. Heino, inv.nr. 41, pag. 27, d.d. 25 juli 1777.
13. RAO: Recht. Arch. Heino, inv. nr. 30, ongepag.
14. RAO: Idem, inv.nr. 9, pag. 380, d.d. 5 febr. 1785.
15. RAO: Idem, inv.nr. 41, pag. 47vo, d.d. 13 decemer 1789 en inv.nr. 10, pag. 90-94, d.d. 6 juli 1791.
16. RAO: Idem, inv.nr. 41, pag. 61, d.d. 27 nov. 1796 en inv.nr. 12, pag. 432, d.d. 5 december 1808.
17. RAO: Idem, inv.nr. 11, pag. 15, d.d. 17 febr. 1800.
18. O. Schutte: Lindeboom tot 1900, in: De Nederlandsche Leeuw 77 (1960) k. 282-304.
19. RAO: Onderprefectuur Deventer, inv.nr. 190.
20. H.A. Visser: Zwaaiende Wieken. Arnhem 1946, pag. 32.
21. RAO: Hypoth. en Kadastraal Archief Deventer, deel 485/92, d.d. 5 april 1904.
22. RAO: Idem, deel 540/143, d.d. 17 juli 1909.
23. Zie mijn beschrijving van dit huis met plattegrond in: 'Omheining' 15, (1995) pag. 118-125.
24. RAO: Hypoth. en Kadastraal Archief Deventer, deel 539/77, d.d. 5 oktober 1909.
25. De Molenaar, Weekblad voor de graanverwerkende en veevoederindustrie, 1911, nr. 27, pag. 176. Vriendelijke mededeling van de heer B.G. Kloosterman uit Dalfsen, waarvoor ik hem zeer erkentelijk ben.
26. RAO: Hypoth. en Kadastraal Archief Deventer, deel 568/63, zonder datum, september 1912.
27. RAO: Notaris Permentier te Heino, akte nr. 867, d.d. 10 januari 1905.

Persbericht

Tentoonstelling Bouwen voor Zwolle: Zwolse stadsarchitecten en hun werken uit de 19e en 20e eeuw.

Vanaf maandag 18 november tot en met 20 december is in het gemeentearchief te Zwolle een tentoonstelling te zien over Zwolse stadsarchitecten. De expositie toont ontwerpen en uitgevoerde werken vanaf het eind van de negentiende eeuw. Bij de expositie verschijnt een vouwblad met illustraties, dat voor 1 gulden te verkrijgen is.

Tentoonstelling: Bouwen voor Zwolle; Zwolse stadsarchitecten
en hun werken uit de 19e en 20e eeuw.

Lokatie: Gemeentearchief, Voorstraat 26, Zwolle

Periode: 18 november t/m 20 december 1996

Bezoektijden: maandag t/m vrijdag, 13.30-16.30 uur.

Voor meer informatie kunt u zich wenden tot mw. J. Otten, Gemeentearchief Zwolle,
tel. 038-4982488/Telefax 038-4982967; e-mail: gemarch@ibm.net,
of tot dhr. J.T. Teunis, afdeling Monumentenzorg Zwolle, tel. 038-4982463.

De foto, die bij dit artikel hoort, is genomen in mei 1940. We zien het gezin van Abele Stavorinus en zijn echtgenote Hendrika (Dieke) Roessink, in die tijd woonachtig aan de Zwolseweg 23. De jongetjes, staande van links naar rechts, zijn Siep, Abel en Ap; Antoon op de arm van zijn moeder; het oudste dochtertje Bertha staat niet op de foto.

De vader van Abele, Sijbe Stavorinus, vestigt zich op 2 november 1912 vanuit Avereest met zijn schip "Hoop op Zegen" aan de Ganzepan. Hij is dan weduwnaar van Hendrika Roessink. Zijn kinderen Albert, Abele, Roelof en Hendrika zijn dan 18, 13, 11 en 6 jaar oud, terwijl drie kinderen al op zeer jonge leeftijd zijn overleden.

Sijbe Stavorinus wordt geboren te Zwolle op 1 februari 1864 in het schip liggende aan de Nieuwe Haven als zoon van Abele Stavorinus

en Roelofje Bruin, die van oorsprong uit Kollumerland komen. Sijbe overlijdt te Heino op 14 februari 1936 op 72-jarige leeftijd.

Zoon Albert trouwt met Gerridina Maria van Telgen en heeft een brandstoffenhandel in het dorp Heino; Abele is evenals zijn vader schipper van beroep, later brandstoffenhandelaar; Roelof trouwt met Johanna Geertruida Brinkman en is met zijn schip "De Nijverheid" beurtschipper op de lijn Zwolle-Amsterdam, later Elburg-Amsterdam; dochter Hendrika trouwt met Hendrik Roessink en woont in Raalte.

Een fragment-genealogie.

Abele Stavorinus

Geboren: Zwolle, 22 juni 1899.

Overleden: Heino, 14 december 1952.

Zoon van: Sijbe Stavorinus en Hendrika Roessink.

*Overijssels kanaal
bij de
Ganzeperbrug.*

Beroep: schipper/brandstoffenhandelaar.

Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: aan boord van het schip "Hoop op Zegen", later Zwolseweg 23, vervolgens De Haarstraat 29.

Huwelijk: Heino, 11 juni 1925 met zijn nicht Hendrika (Dieke) Roessink, geboren Dalfsen, 26 december 1901, overleden Heino, 2 juni 1989; dochter van Albert Jan Roessink en Antje Eshuis.

Kinderen:

1. **Sijbe**, geboren Heino, 27 december 1926, overleden Zwolle, 1927.
2. **Alberta Hendrika**, geboren Heino, 14 maart 1930, huwt met Jan Gerrit Hendriksen, woont te Hattem.
3. **Sijbe**, geboren Zwollerkerspel, 18 juli 1932, overleden Delfzijl, 15 oktober 1985, huwt met Willemina Hendrika van der Bend, geboren Heino, 20 december 1930, overleden Heino, 14 oktober 1974.
4. **Albert**, geboren Dalfsen, 9 augustus 1934, ongehuwd overleden Heino, 26 februari 1979.
5. **Abele**, geboren Heino, 29 juli 1935, ongehuwd overleden Heino, 25 april 1989.
6. **Antoon**, geboren Heino, 4 mei 1939, huwt met Geertje Gerritina Dijkslag, woont te Wezep.

In het archief van de vereniging is een foto aanwezig, waarop men bezig is het schip van Abele Stavorinus en Dieke Roessink te

lossen. Het schip is gelegen in het Overijssels kanaal bij de Ganzeperbrug.

Verder kregen we nog een foto van mevrouw S. van de Wetering-Stavorinus met erop het schip van haar vader Roelof Stavorinus. Na het overlijden van haar vader is de klipper "De Nijverheid" verkocht. Het schip heeft thans Stavoren als thuishaven en wordt verhuurd aan gezelschappen.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Zwolle, burgerlijke stand
- Gemeente-archief Heino, bevolkingsregisters en burgerlijke stand

Met dank aan de dames M.H. Stavorinus en S. van de Wetering-Stavorinus, De Haarstraat 25 en 33 voor hun hulp.

Wie is wie?

Een foto uit het jaar 1952 of 1953.

Wie herkent deze heren die zo te zien in marstempo ergens naar toe gaan?

Waar en ter gelegenheid waarvan is deze foto gemaakt?

We hopen weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, de Haarstraat 25, Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Van de schoolfoto, geplaatst in het nummer van juni 1996, zijn alle namen bekend dankzij de reacties van diverse personen, waarvoor weer onze hartelijke dank.

De namen van het onderwijzend personeel en de leerlingen zijn van links naar rechts:

achterste rij:

Gerrie Borst, Helms Oldenhof, Maaïke Wolters, Henk Stegeman, Willem Borst, Alie Stegeman, Joop Stegeman, Gerrie Roebertsen, Jennie Hekman, Stijntje Visscher, Roelof Borst, Henk van de Kolk.

2e rij:

Meester van de Velde, Louis van Munster, Wim ten Broeke, Johanna Linthorst, Gerrie van Dam, Gerard van de Linde, Rieki Stegeman, Wicher Schaapman, Riki Roebertsen, Hilco van der Meulen, Juffrouw van de Veen.

3e rij:

Wim Doosje, Margje Brouwer, Henk Volkerink, Marten Oldenhof, Marijke Welmers, Alie Bosch, Hennie Gansey, Jannie van de Wal, Geertje Borst, Klaas Kuiterman.

4e rij:

Antje Uitslag, Gerrit Borst, Gerrit Jan Bosch, Herman ten Broeke, Gerrie Eilander, Dirk Wolters, Gerda Eilander, Wim Kuiterman, Johan Doosje, Joop Wolters.

De namen van de personen die reageerden zijn: mevr. Kuiterman-Roebertsen, mevr. A. v.d. Kolk-v.d. Kolk, mevr. Visscher-Graveman en mevr. Pothof-Roebertsen.

Uit de werkgroep boerderij- en veldnamen (3)

Door m'n veldtocht leerde ik Heino heel wat beter kennen. Het blijkt soms ook een kwestie van herkennen, want zo hier en daar ontmoette ik oude schoolrelaties. Bij de familie Ramaker komen diverse veldnamen op de kaart.

Nadat de diverse kaarten van Heino zo goed mogelijk zijn ingevuld met de thans bekende gegevens, wordt afgesproken een aantal 'leesdagen' te houden.

Aan de hand van advertenties in oude kranten trachten we eveneens oude veldnamen te achterhalen. Niet alleen oude veldnamen, ook gaan we wat dieper graven ten aanzien van namen van boerderijen. Tijdens het bezoek aan de familie Snel, op de plek van de in 1994 afgebrande boerderij, is er de confrontatie met het boekje: 'Verkoope van het Boerenerv Holterman', terwijl daar in 1808 al sprake was van een Herengood 'Veldzigt'. Iets om nog eens verder uit te diepen.

Het lezen vindt plaats in het Rijksarchief in Zwolle, en daar duik ik in de Overijsselsche Courant van Dinsdag den 10 Julij 1821. Daarin wordt aangekondigd dat van Jan van den Berg zijne Erve of plaats op het Moer, bestaande in een huis, schuur, bakhuis en berg, met ongeveer negentien bunders en

dertig roeden of zestien morgen verkocht zullen gaan worden. Daaronder valt het vierde perceel: Een kamp hooijland het Nijversland genaamd groot ongeveer drie bunders en drie en zestig roeden of 3 morgens.

Dan loop ik als schoolmeester tegen het woordje 'morgen' aan. Ja, morgen, middag en avond zijn mij duidelijk. De morgen als oppervlaktemaat niet.

In Salland is de morgen als oppervlaktemaat 1.23 ha. Algemeen wordt morgen of mergen aangegeven als mogelijk zoveel land als men met een span ossen in één morgen ploegen kon¹). De roede werd in Salland als lengtemaat gerekend op 4.53 m. Een vierkante roede als oppervlaktemaat 20,52 m² ²).

J. Peters

1) J.M. Verhoeff; De oude Nederlandse maten en gewichten, Amsterdam 1983.

2) Idem.

OPROEP!

De vereniging heeft voor haar werkgroep "Historische Gebruiksvoorwerpen" dringend behoefte aan een ruimte voor de opslag van grotere voorwerpen met de mogelijkheid in die ruimte tevens reparatiewerkzaamheden en onderhoud te verrichten.

Bij de verhuizing naar een gedeelte van het bezoekerscentrum 'West Salland' (de voormalige maalderij van Heleco) kan niet alles worden meegenomen.

Wie kan ons helpen of wie heeft een idee?

Alweer 20 jaar geleden

Januari

Het gemeentebestuur hield op het gemeentehuis Nieuwjaarsreceptie, velen kwamen burgemeester Berger en echtgenote de beste wensen overbrengen. Heino was trouwens één van de weinige gemeenten in deze regio die een Nieuwjaarsreceptie voor de bevolking hield.

'Als je ophoudt met werken ga je dood'. Deze recht-voor-zijn-raap-stelling komt uit de mond van de 81-jarige W.F. Mulder. En dat dit niet anders is dan zijn volle overtuiging bewijst hij dagelijks. Op zijn fiets trekt hij de bossen in van de stichting

Baron van Ittersumfonds, waar hij opzichter is, nadat hij Heino van 1920 tot 1950 diende als, zoals hij het zelf noemt, veldwachter. Daarnaast was hij ook nog 'onbezoldigd maatschappelijk werker', raadslid en wethouder.

'Ik was de eerste rooie in Heino', grinnikt de oud-veldwachter, die kennelijk nog niet veel van zijn socialistische strijdbaarheid verloren heeft.

Februari

Het Heinose stationsgebouw is zijn oorspronkelijke functie kwijt. De voortschrijdende techniek én de bezuinigingsacties van de Nederlandse Spoorwegen hebben er toe geleid dat dit fraaie gebouw door de NS is afgeschreven. Naar alle waarschijnlijkheid zal de allesvernietigende slopershamer ook dit bouwwerkje treffen en dan staan er op het Heinose 'emplacement' alleen nog een hypermoderne wachtkamer en een fietsenstalling.

Heinoërs kunnen er geen plaatsbewijzen

Station Heino 1976.

meer kopen. De Rabobank heeft wat dat betreft de honneurs waargenomen, terwijl ook in sommige gevallen de op de trein aanwezige conducteur reizigers aan een kaartje kan helpen. Heino heeft nu dus, zoals zoveel kleinere plaatsen een onbemand station.

In het gemeentehuis werden de afgelopen nacht twee kluizen opengebrand. De dader(s) had(den) niet veel succes bij deze poging zich te verrijken, want in de ene kluis zat slechts een klein geldbedrag terwijl de andere kluis het gemeente-archief bevatte.

De inbreker was kennelijk op een grotere buit uit, want het kleingeld in de kluis werd ongemoeid gelaten.

De gemeente zal de Gravenweg gedeeltelijk van het Waterschap Salland overnemen voor het bedrag van één gulden. Voor die ene gulden krijgt Heino de weg in eigendom, beheer en onderhoud.

Maart

De inwoners van Lierderholthuis keken enigszins beteuterd toen plotseling de Commissaris van de Koningin, mr. J.L.M. Niers in hoge vaart aan hen voorbijnsnelde terwijl ze amper de tijd hadden de meegebrachte spandoeken te tonen. Het idee voor deze actie, afkomstig van Plaatselijk Belang,

bedoeld om de Commissaris nog eens opmerkzaam te maken op de broodnodige werkzaamheden aan de Lierderholthuisweg, kwam hierdoor niet uit de verf. Het college van B. en W. dat samen met mr. Niers een rondrit door de gemeente maakte was enigszins voor op het schema, waardoor de Lierderholthuisers verrast werden. Bovendien achtten de heren het niet nodig wat extra aandacht te besteden aan de spandoeken. Tijdens de later gehouden raadsvergadering uitte KVP-raadslid C. Braat kritiek op deze gang van zaken. De Commissaris deelde mee de Lierderholthuisweg redelijk berijdbaar te vinden. Hij kon echter ook vertellen dat die weg naar alle waarschijnlijkheid zal worden verhard.

April

Op 1 april was het 25 jaar geleden dat mej. Weertman haar aanstelling aan de Christelijke basisschool kreeg. Dit feit werd feestelijk herdacht door de leerlingen, die een erehaag van 24 bogen vormden waar de juf onderdoor moest om de schooldeur te bereiken.

Tijdens de officiële receptie ter gelegenheid van het afscheid van 'juf' Weertman op 29 april, ontving zij uit handen van burgemeester Berger de eremedaille in goud, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau. Mejuffrouw Weertman, die 42 jaar voor de klas heeft gestaan, waarvan 25 jaar in Heino, was zeer verast.

Met een onvoltooide slok uit een halve-liter bokbierbokaal heeft burgemeester drs. J.L.H.M. Berger het Chinees-Indisch restaurant Tong-Ah, dat tot de laatste plaats was bezet met eetlustige genodigden, officieel geopend. Het deed de burgemeester kennelijk deugd dat het voormalige hotel Van Rijssen, dat in Heino zo lang een vervelend donker gat had gevormd, door de familie Hsu weer tot leven was gewekt. In het nog openstaande deel zal zich binnenkort een drogisterij vestigen.

Na aandrang vanuit de raad heeft het ge-

meentebestuur omgezien naar de mogelijkheid van uitgifte van volkstuinjes. Na een bekendmaking kwam er zo'n stroom van aanvragen binnen, dat naar een groter terrein moest worden omgezien.

Aanvankelijk dacht men aan een vijftiental kavels bij de voormalige boerderij Schotman. Nu is het een stuk weiland geworden aan de Van der Capellenweg. Door de vele aanvragen kan per gegadigde maximaal twee are worden gehuurd voor een jaarlijkse huurprijs van f 10,— per are. De tuinen worden verhuurd tot en met 1979 en er mogen geen afrasteringen of opstallen worden geplaatst.

De feestweek die in mei gehouden zal worden heeft de naam 'Heija Heino' gekregen. De naam vormt een afkorting van Heinose Jaarfeesten.

Mei

'De grootste verdienste van de heer Oosterveld is dat hij in de twintig jaar dat hij op de proefboerderij hier in Heino heeft gewerkt, het onderzoek en het bedrijf heeft weten te koppelen.' Dit zei voorzitter H. Duker van de Vereniging Proefboerderij voor de Rundveehouderij voor het oostelijk zandgebied op de goedbezochte afscheidsreceptie van bedrijfsleider H. Oosterveld van de proefboerderij Aver-Heino.

Onder het beheer van de heer Oosterveld is het aantal koeien op de proefboerderij van 25 naar 100 gestegen. De boerderij, die eerst plaatselijk gericht was, bestrijkt op het ogenblik de provincies Overijssel, Drente en Gelderland en staat goed aangeschreven, vooral bij excursiegroepen.

'Wanneer we voor de agrarische bedrijven in onze gemeente een optimale rentabiliteit willen behouden dan zal een algemene ruilverkaveling nodig zijn. Gebeurt dat niet dan zal een groot aantal van de boeren in onze gemeente binnen enkele tientallen jaren niet meer mee kunnen'. Deze enigszins verrassende uitspraak kwam uit de mond van het protestantse raadslid Stegeman toen de raad het streekplan IJsselvallei besprak. Nog ver-

rassender was het dat de complete raad het standpunt van de heer Stegeman overnam. De provincie krijgt de wensen van de Heinose raad binnenkort in de vorm van een reactie op het streekplan.

Niet minder dan 8000 mensen hebben de Heinose Middenstandsbeurs bezocht. Een aantal waarmee de organisatie dik tevreden was. De beurs werd geopend door de schaatser Piet Kleine, die arriveerde in een vrieskist waaruit hij, tot ieders verrassing, in zijn volle lengte, compleet met ijsmuts tevoorschijn kwam.

Afbraak schuur naast het restaurant.

Door uitbreiding van restaurant Blom zal de afbraak aan de rechterkant van het hotel-restaurant verdwijnen. De heer Blom is in een vergevorderd stadium met zijn uitbreidingsplannen. Het restaurant zal vergroot worden en tevens komt er een vergaderzaal.

Daarnaast hoopt hij ruimte over te houden voor een parkeerplaats ten behoeve van de bezoekers van zijn bedrijf. Aan de linkerkant van zijn bedrijf dreigt een tweede 'gat van Heino' te ontstaan. Hiervoor bestaan plannen om er een winkelgalerij te vestigen.

Juni

De volledige nieuwbouw van de openbare kleuter- en basisschool in Heino zal toch worden gerealiseerd op de plaats waar nu nog de huidige schoolgebouwen staan, aan de Schoolstraat.

'Een boer kan zijn afval altijd kwijt'. Dat is één van de opmerkingen die de door de Stichting

Milieuzorg Heino geënquêteerde bewoners van Heino op hun enquêteformulier schreven. In de keurige nota die de stichting daarover heeft samengesteld, kwamen ook een aantal suggesties voor die op de achterkant van de formulieren werden vermeld.

Opvallend daarbij was dat een aantal bewoners de gelegenheid heeft aangegrepen om te wijzen op een vuiltje in het oog van de gemeente ten aanzien van problemen die niets met huisvuil te maken hebben. Eén van hen schreef: 'In het buitengebied zijn problemen die veel groter zijn dan afvoer van het huisvuil. Wat denken de dorpsbewoners van een stikdonkere weg, bij avond en nacht. Zelfs op kruisingen of splitsingen geen lichtpunt. Wilt u het buitengebied van die Egyptische duisternis afhelfen?'

Juli

'Het was mooi, maar erg vermoeiend', verzuchtte 'burgemeester' Kogelman van Lierderholthuis vlak voor het einde van zijn twee dagen durende ambtsperiode. Even later kwam er een eind aan de onafhankelijkheid die gedurende het tweedaagse school- en volksfeest had bestaan en werd Lierderholthuis weer gewoon bij Heino ingelijfd.

In Heino floreert sinds kort een buurtvereniging, 'De Buurte' genaamd. De vereniging streeft twee hoofddoelen na, sociaal en een materieel. De sociale taak uit zich voornamelijk in het zich thuis laten voelen van de bewoners in de wijk. Zo worden nieuw ingekomenen verwelkomd met een bloemetje en wordt er bij geboorten een kleine attentie gestuurd. Ook vriendendiensten vallen onder deze doelstelling.

De materiële doelstelling uit zich o.a. in het gezamenlijk afsluiten van een onderhoudscontract voor de c.v. installaties. Ook wordt erover gedacht om een ladder, een kruiwagen en een partij dakpannen aan te schaffen.

Op enthousiaste wijze werd de feestviering rondom het veertigjarig priesterfeest van pastoor Elferink in een fraai versierde kerk,

Het parochiehuis, Canadastraat 35.

begonnen met een H. Mis, verzorgd door het Jongerenkoor. Op 19 juli 1936 werd hij tot priester gewijd, waarna hij klassieke talen ging studeren te Nijmegen. Na enige jaren als kapelaan in Ootmarsum en Enschede te hebben gewerkt, werd hij in 1945 leraar klassieke talen aan het seminarium te Apeldoorn. Dat bleef hij tot aan zijn benoeming op 3 september 1965 als pastoor te Heino. Van 1966 tot begin dit jaar was hij daarbij ook nog deken van het dekenaat Raalte.

Augustus

De kinderweek, georganiseerd door de Heinose jeugdgroep Flurk is overweldigend van start gegaan. In het Bouwhuisbos waren maar liefst 85 kinderen actief bezig met diverse bosspelletjes. Vrijdag eindigt de jeugdweek met de traditionele lampionoptocht.

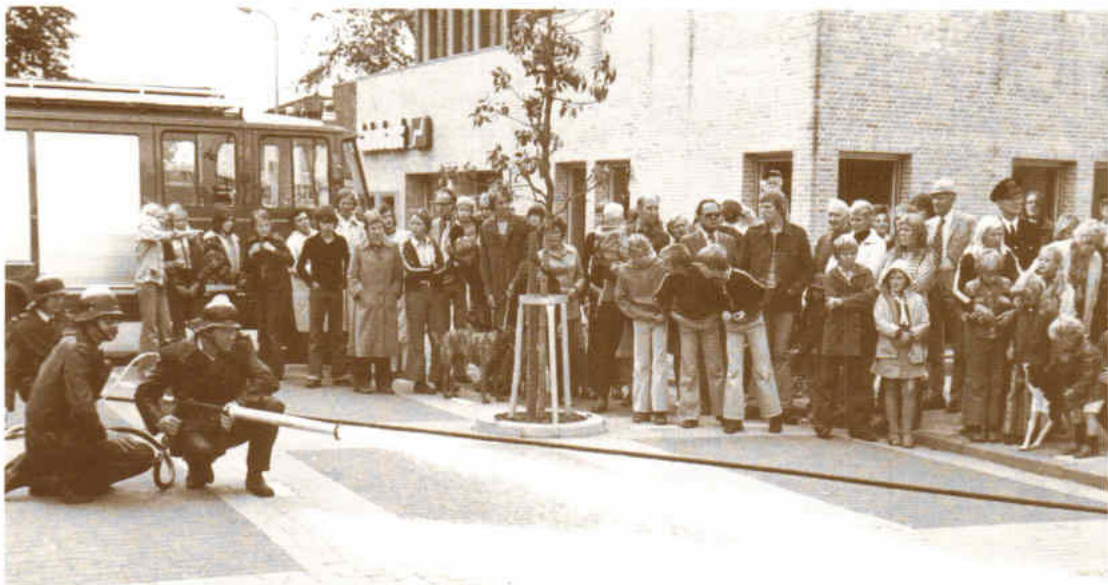
Wanneer de raad van Heino akkoord gaat met een voorstel in die richting, komt de Stichting Sociaal Cultureel Werk in Heino wat ruimer in het jasje te zitten in het parochiehuis. Het

kerkbestuur van de O.L.V. Hemelvaartparochie heeft zich inmiddels bereid verklaard diverse ruimten aan de stichting te verhuren, mits daar een borgstelling van f 5000,- tegenover staat. Het is de bedoeling dat de gemeente die borgstelling aanvaardt.

Onlangs heeft het personeel van het Zuiveringschap West Overijssel definitief de knop omgedraaid van de nieuwe zuiveringsinstallatie aan de Nieuwe Wetering halverwege Heino en Lierderholthuis.

Sindsdien gaat al het vuile water van de kom van Heino, inclusief dat van de industrieën, door de zeven en slibbakken van het zuiveringscomplex en binnenkort, als de biologische reinigingsmethode is geactiveerd, kan men met recht zeggen dat de installatie werkt. Het totale complex, dat rondom in het groen is gezet, heeft 2,6 miljoen gulden gekost.

Burgemeester Berger zal op 24 augustus de eerste paal slaan voor de bouw van de sporthal. Om elf uur 's morgens zal hij door een ruk aan het heikoord het startsein geven

Demonstratie Heinose brandweer.

voor de verwezenlijking van één van Heino's dierbaarste wensen.

Na de openbare raadsvergadering hebben de vroege vaders zich informeel nog eens uitgebreid beziggehouden met het komplan dat beoogt een prettige, levendige kern te scheppen waarbij het winkelgedeelte zoveel mogelijk rond de hervormde kerk in het centrum wordt geconcentreerd.

Blijkens een uitgebracht rapport moet er in Heino ook wel het een en ander gebeuren, want het verkoopoppervlakte-aandeel binnen het plan is thans tientallen procenten lager dan in vergelijkbare plaatsen. De gemeentelijke maatregelen binnen het plan zijn in vier fasen te verdelen. In de periode 1976-1978 beperkt men zich, in afwachting van de rondweg, tot het scheppen van meer parkeergelegenheid en het maken van een doorsteek tussen Marktstraat en Canadastraat. Tussen 1979 en 1981 (als de rondweg er dan tenminste ligt) zal de aandacht zich richten op de herindeling van de Marktstraat en het versmallen van de rijbaan, vergroting van de parkeerplaats bij gebouw Vrede en een reconstructie van de Dorpsstraat en de Van der Capellenweg. Het verkeer kan dan omgeleid worden achter de kerk om en de

thans gebruikte ruimte tussen de kerk en het Chinees restaurant wordt dan verkeersvrij zodat het mogelijk is er sierbestrating e.d. aan te brengen. In de laatste fase verdwijnt de school achter de Rabobank en komt er plaats vrij voor meer winkels.

Op de markt is het nieuwe brandweervoertuig voor de Heinose brandweer officieel in gebruik genomen. Met een demonstratie werden de mogelijkheden van het nieuwe voertuig, uitgerust met onder meer hogedrukstralen en een schuimblusinstallatie, getoond.

Het blijft in Heino verboden om 'middelen ter voorkoming van zwangerschap buiten besloten ruimten te verkopen, te verstrekken of in een warenautomaat voorhanden te hebben'. Een motie van progressief Heino om de verkoop de vrije hand te geven werd door de Heinose gemeenteraad bij de behandeling van de nieuwe Algemene Politie Verordening verworpen.

September

De gemeenteraad zal zich buigen over een schrijven van Plaatselijk Belang Lemelerveld over de bestuurlijke indeling van dit dorp.

B. en W. van Heino zijn van mening dat aan het verzoek van P.B. om een procedure tot herindeling in werking te stellen geen gevolg zou moeten worden gegeven, hoewel men onderkent dat de bestaande situatie, waarbij de gemeentegrens dwars door de kom van het dorp loopt, wijziging behoeft. De herindeling moet gezien worden in het kader van de toekomstige ontwikkeling van Salland, aldus het college; herindeling nu is onverantwoord. De gemeenteraden van Raalte en Dalfsen zijn wel voor onmiddellijke herindeling.

Oktober

Met een officieel praatje van burgemeester Berger, de directeur van de Zwolse muziekschool en de heren Van de Boom en Van de Kolk van de Voorbereidingscommissie Muziekonderwijs, is deze maand de muziekschool in Heino van start gegaan. Niet minder dan 138 kinderen krijgen nu algemene muzikale vorming. De lessen worden gegeven door de heer Diteweg. De Heinose muziekschool is een dépendance van die in Zwolle en is ondergebracht in een lokaal van de openbare school.

November

Het voorstel van B. en W. om in enkele woningen aan de Koningin Julianastraat en de Heinose Veldweg een douche aan te leggen ontlokte lachs salvo's in de raad doordat er in de stukken een foutje was geslopen. Er werd namelijk de indruk gewekt dat een bewoner die om een centrale verwarming vroeg, een douche kreeg aangelegd, terwijl er in dat huis geen warmwater-installatie aanwezig was. 'Dat wordt dan een koude douche', aldus een raadslid.

Bij het vaststellen van de nieuwe tarieven voor gemeentelijke rechten en leges kwamen o.a. de begrafenisrechten aan de orde. De heer Stegeman had vooral moeite met het feit dat een bedrag van f 124,- betaald moet worden wanneer men een zerk of ander gedenkteken op het graf wil plaatsen. 'Voor een bouwvergunning is veel minder verschuldigd, wat moeten dit dan wel voor bouwwerken wor-

den?' aldus het raadslid. De heer H.F. Poelhekke verwonderde zich over de mogelijkheid om tijdens een begrafenis één of twee klokken te laten luiden met een tariefsverschil van f 7,-. Hij vond dit een kinderachtig gedoe waarna wethouder B.J. Snel voorstelde om de mogelijkheid van het luiden van één klok te schrappen. Verder bleek er nog geen plaatsingsmogelijkheid voor urnen op de begraafplaats, maar de burgemeester wilde deze aangelegenheid wel in beraad nemen.

Aan het slot van de discussie over rechten en leges deelde wethouder Snel nog mee dat de bewoners van de Dorpsstraat binnenkort aangesloten zullen worden op een centraal antenne-systeem.

December

In Laag Zuthem is officieus snackbar 'De Smidse' in gebruik genomen. Eigenaar is de heer G. Schaapman, die hiermee een lang gekoesterde wens van de Laag-Zuthemer bevolking in vervulling deed gaan.

Het gaat momenteel bijzonder goed op cultureel gebied in Heino. De muziekschool ging onlangs van start met maar liefst 138 leerlingen, de muziekvereniging Ons Genoegen kan weer de straat op dankzij de toeloop van nieuwe leden en een goed verlopen donateursactie, er is een meisjeskoor opgericht en nu zijn er plannen (in een vergevorderd stadium) voor de oprichting van een mannenkoor.

De gemeenteraad heeft bij de begrotingen voor 1977 waarschijnlijk voor de laatste maal de begroting van het woningbedrijf aangeboden gekregen. Het ligt in de bedoeling de woningen in Heino over te doen aan de woningbouwvereniging 'Heino-Wijhe'. Deze overdracht moet op 1 januari 1977 plaatsvinden. Ook zal de gemeente binnenkort het zwembad van de stichting Zwembad Heino overnemen. De Stichting heeft besloten het zwembad met alle lusten en lasten aan de gemeente over te doen. In verband met de overdracht zal de gemeente overgaan tot het

instellen van een tak van dienst voor de sportaccommodaties, waarin ook de sporthal, de sportvelden en het gymnastieklokaal aan de Haarstraat worden ondergebracht.

Gebouw 'Vrede'.

Met een feestelijke gebeurtenis rond Sinterklaas is het verbouwde 'Vrede' in Heino officieus heropend. De grote, bestaande zaal is in de breedte met enkele meters uitgebreid, zodat de open ruimte tussen zaal 1 en zaal 3 nu is opgevuld.

De St. Nicolaasparochie in Lierderholthuis bestaat dit jaar tweehonderd jaar. Er is voor

de parochie helaas weinig reden tot feestvreugde. Sedert pastoor H.J.M. Hunink in april van dit jaar afscheid nam en naar Luttenberg vertrok, zit men al zonder pastoor en de kans is groot dat Lierderholthuis ook zonder pastoor zal blijven. Een merkwaardige kringloop kan de geschiedenis nemen. Eens werden vanuit Lierderholthuis de katholieken in een groot deel van Salland door geestelijken bediend. Dit omdat de meeste Sallandse katholieke gemeenschappen, vanwege de hervorming, niet over priesters konden beschikken. Nu tweehonderd jaar later moet de parochie Lierderholthuis vanuit het dekenaat Salland bediend worden... tenzij St. Nicolaas voor een surprise zorgt!

J. Jansen, L. Mars en M. Donath

St. Nicolaasparochie in Lierderholthuis.

Van de bestuurstafel

De voormalige maalderij van Heleco wordt, zoals inmiddels reeds bekend is, een bezoekerscentrum voor West Salland. Er is een bestuur gevormd, waarin onze vereniging is vertegenwoordigd met één persoon.

In 1997 zal de vereniging naar de maalderij verhuizen, maar ze heeft daar niet die mogelijkheden, die ze graag zou willen.

De ruimte (geen oudheidkamer), die in het gebouw beschikbaar komt voor de vereniging is beperkt en alle voorwerpen kunnen niet worden meegenomen. Daarom is er dringend behoefte aan een ruimte voor opslag van de grotere voorwerpen met de mogelijkheid daar tevens reparaties en onderhoud te plegen.

Zie ook de speciale oproep in deze "Omheining".

In verband met de viering van het 10-jarig bestaan van de Heinose Pompdagen in augustus 1996 kreeg onze vereniging meermaals het verzoek om patronen van Heinose klederdracht, zowel voor volwassenen als voor kinderen. Indertijd, bij het 750-jarig bestaan van Heino in 1986, heeft de toenmalige werkgroep Folklore patronen gemaakt van de Heinose dracht. De vereniging heeft ze echter niet in haar bezit. Weet een van de

leden misschien waar deze patronen zijn gebleven?

Dan zijn er tijdens het Daggie Old Heino twee opklapbare stoelen van de vereniging zoek geraakt. Alle naspeuringen ten spijt zijn deze stoelen niet teruggevonden. Zelfs een oproep op de Tekst TV heeft geen resultaat opgeleverd. De stoelen zijn bij de kraam van "Omheining" achtergebleven om later te worden opgehaald. Toen de desbetreffende persoon de stoelen wilde meenemen waren ze al verdwenen.

Weet iemand van U misschien waar de stoelen momenteel zijn?

Op 23 augustus werd er met een wagen meegedaan aan de historische optocht ter gelegenheid van de viering van het 10-jarig bestaan van de pompdagen. De wagen van onze vereniging behaalde een zesde prijs.

De ledenavond op 24 september was een groot succes. Er waren 225 leden aanwezig bij de vertoning van het diaklankbeeld "Boern van gister'n, alles geet veurbie".

Bestuur en redactie van Omheining

*wensen alle lezers fijne Kerstdagen en een
voorspoedig 1997*

Schenkeningen

- Van mevrouw F. Balder-Bosscher te Deventer, een speciale krant voor de Canadese troepen, genaamd "The Maple Leaf", gedateerd 12 april 1945 met als onderwerp de bevrijding van Salland.
- Van mevrouw Bovenmars-Hondeveld, Vlamincckhorstweg, een collectie bidprentjes.
- Van de heer J. Doosje, Vlamincckhorstweg 17, een korenmolentje.
- Van de heer G.H. Elshof, Lierderholthuisweg 69, een winkelvoorraadblik, trommeltjes, een schoolplaat en een geijkte litermaat.
- Van de Gemeentelijke Archiefdienst te Zwolle, een foto van de auto van de stoomzuivelfabriek "Heino", vastgelopen in het hoge water op het Groot Weezenland.
- Van mevrouw R. v.d. Hoek-Mulder te Weesp, een wafelijzer en een vleesgaffel.
- Van de familie B.J. van Lenthe, Marsweg 8, Hoonhorst, een ploeg, een dissel, twee booromslagen, een halshout, twee eierkisten, twee bikhaken, een grasnagel, een snotring, twee schaatsen, een enkele katrol, een unster, een putthaak, twee gewichten van 1 kg, één van 2 kg, één van 5 kg, één van 250 gram van steen, een slijptol voor een grasmachine en een zicht.
- Van de heer H. Lozeman, Klompstraat 6, een slaggers-bottenzaag, indertijd gevonden bij de boerderij van Bouwma, thans Munnikenhof.
- Van mevrouw F. Maatman, Brinkweg 14, haar geëmailleerd naambord met de tekst F. Maatman wijkverpleegster.
- Van de R.K. Mariaschool, Canadastraat 37, een verzameling foto's ter reproductie en de calques van de bouw van de school; tevens een financiële gift als dank voor het behulpzaam zijn bij het uitzoeken van de historie en het reproduceren van foto's voor de reünie op 22 juni.
- Van de heer B.H. Reimert, Hogebroeksweg 27, een maaibalk en een hakselmachine.
- Van de familie W.H. Schutte, Brinkweg 78, rattenvallen, mollenklemmen en een gasaansteker.
- Van de heer E. Slotman, Zuthemerweg 5, een oproep voor de vergadering van de CLAVV op 28 oktober 1927.
- Van de heer B. Spijkerman, Bredenhorstweg 15, lauwerkransen en lauwertakken van de voetbalvereniging Salland.
- Van de heer J.M. Veldman, Kastanje 2, een financiële gift.
- Van de heer W.A. v.d. Weide te Sittard, een ingelijst schilderstuk van wijlen mevrouw M.M. Hazelhorst uit Heino.
- Van de heer H.J. Wessels, De Horst 18, een dubbelloops jachtgeweer.
- Van mevrouw H.Th. Zunnabeld, Grote Beukelaer 54, pakjes Sil en Klok zeepoeder.
- Van de Stichting/Foundation "Welcome Again Veterans", afdeling Heino, de gehele administratie van de voorbereidingen en feestelijkheden in 1995.

*Alle geefsters en gevers weer
onze hartelijke dank voor genoemde
schenkingen.*

